

Redogörelse för behandlingen av riksdagens skrivelser till regeringen

Sammanfattning

I detta betänkande behandlas regeringens skrivelse 2005/06:75 Redogörelse för behandlingen av riksdagens skrivelser till regeringen jämte en följd motion. I betänkandet redovisas också en genomgång av riksdagens tillkännagivanden under tre femårsperioder med början år 1975 som utförts inom ramen för utskottets uppföljnings- och utvärderingsarbete.

Utskottet föreslår att riksdagen lägger regeringens skrivelse till handlingarna och avslår motionen.

Ett särskilt yttrande (fp) föreligger.

Innehållsförteckning

Sammanfattning	1
Utskottets förslag till riksdagsbeslut	4
Redogörelse för ärendet	5
Ärendet och dess beredning	5
Utskottets överväganden	6
Skrivelsen	6
Skatteutskottet	13
Justitieutskottet	14
Lagutskottet	14
Socialutskottet	15
Trafikutskottet	15
Arbetsmarknadsutskottet	16
Särskilt yttrande	20
Skrivelsen (fp)	20
<i>Bilaga 1</i>	
Förteckning över behandlade förslag	21
Skrivelsen	21
Följdmotion	21
<i>Bilaga 2</i>	
Skatteutskottets yttrande 2005/06:SkU4y	22
<i>Bilaga 3</i>	
Justitieutskottets protokollsutdrag 2005/06:30	30
<i>Bilaga 4</i>	
Socialutskottets yttrande 2005/06:SoU7y	32
<i>Bilaga 5</i>	
Trafikutskottets yttrande 2005/06:TU3y	36
<i>Bilaga 6</i>	
Arbetsmarknadsutskottets yttrande 2005/06:AU3y	41
<i>Bilaga 7</i>	
PM: Riksdagens tillkännagivanden till regeringen	49
Sammanfattning	49
Tillkännagivanden till regeringen	50
Gränserna	51
Anslagsvillkor	51
Historik	53
Parlamentarismen i Sverige	54
Utvecklingen	54
Funktionsuppdelning	56
Normgivningsmakten	58
Finansmakten	59
Utskottsinitiativ	60
Riksdagens skrivelser till regeringen	63
De nordiska länderna	64
Anmodningsvedtak i Norge	65
Folketingsbeslutning i Danmark	68

Uttalanden m.m. i Finland	69
Island	69
Riksdagens granskning av regeringens redogörelser	70
Riksdagens tillkännagivanden under tre femårsperioder	88
Perioden 1975–1979/80	93
Tidsåtgången	94
Perioden 1988/89–1992/93	97
Perioden 2000/01–2004/05	109
Regeringens åtgärder med anledning av tillkännagivandena	117
Tidsutdräkten	122
Förändringar i antalet tillkännagivanden	123
Skäl för nedgången	125

Tabeller

Antal tillkännagivanden per utskott och år	90
Tidsåtgång för slutredovisning	91
Antalet tillkännagivanden under tre perioder	92

Utskottets förslag till riksdagsbeslut

Skrivelsen

Riksdagen avslår motion 2005/06:K28 yrkandena 1 och 2 samt lägger skrivelse 2005/06:75 till handlingarna.

Stockholm den 18 maj 2006

På konstitutionsutskottets vägnar

Göran Lennmarker

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Göran Lennmarker (m), Göran Magnusson (s), Barbro Hietala Nordlund (s), Tobias Krantz (fp), Inger Jarl Beck (s), Mats Einarsson (v), Anders Bengtsson (s), Henrik S Järrel (m), Helene Petersson (s), Helena Bargholtz (fp), Kerstin Lundgren (c), Billy Gustafsson (s), Nils Fredrik Aurelius (m), Karin Åström (s), Gustav Fridolin (mp), Helena Höij (kd) och Yoomi Renström (s).

Redogörelse för ärendet

Ärendet och dess beredning

Sedan 1961 har regeringen lämnat redogörelser till riksdagen för vilka åtgärder regeringen har vidtagit med anledning av riksdagens olika beslut.

Den nu aktuella regeringsskrivelsen (skr. 2005/06:75) avser huvudsakligen sådana åtgärder som vidtagits under år 2005, men även vissa senare riksdagsskrivelser som kunnat redovisas som slutbehandlade. I skrivelsen lämnas vidare en aktuell redovisning av regelbeståndet och registreringen av regler. Inledningsvis i skrivelsen redovisas information om regelverket samt arbetet med regelförbättring, språkvård och det offentliga rättssystemet. Med anledning av regeringsskrivelsen har väckts en motion som redovisas i *bilaga 1*.

Sedan år 1991 har konstitutionsutskottet som ett led i beredningen av regeringens skrivelser med redogörelse för behandlingen av riksdagens skrivelser till regeringen inhämtat yttranden från övriga riksdagsutskott. Också nu har konstitutionsutskottet berett övriga riksdagsutskott tillfälle att yttra sig. Yttranden har inkommit från skatteutskottet, justitieutskottet, socialutskottet, trafikutskottet och arbetsmarknadsutskottet, *bilaga 2–6*. Försvarsutskottet och utbildningsutskottet har förklarat sig inte ha någon erinran mot redogörelsen beträffande respektive utskotts beredningsområde.

Inom ramen för konstitutionsutskottets uppföljnings- och utvärderingsarbete har genomförts en studie av riksdagens tillkännagivanden till regeringen under tre femårsperioder med början år 1975. En promemoria bifogas detta betänkande som *bilaga 7*.

Utskottets överväganden

Skrivelsen

Utskottets förslag i korthet

Utskottet föreslår att riksdagen lägger regeringens skrivelse med redogörelse för behandlingen av riksdagens skrivelser till regeringen (skr. 2005/06:75) till handlingarna. En motion med en begäran om ett tillkännagivande till regeringen om en strategi för hur hanteringen av riksdagens skrivelser till regeringen skall effektiviseras och stramas upp avstyrks.

Jämför särskilt yttrande (fp).

Regelförbättring, språkvård och det offentliga rättsinformationssystemet

I regeringsskrivelsen lämnas inledningsvis en redovisning av arbetet med regelförbättring, språkvård och det offentliga rättsinformationssystemet. Justitiedepartementets granskning i syfte att hålla enhetlighet och hög kvalitet i lagstiftningen utgår från att språket i författningarna skall vara klart och enkelt. Författningstekniken granskas så att den är genomtänkt, klar och enhetlig. Det gäller särskilt vid genomförandet av EG-rätten i Sverige. Ett överskådligt och effektivt presentationssätt eftersträvas i språkligt hänseende med texter med hög kvalitet och begriplighet.

Samtliga förslag till nya eller ändrade författningar som kan ha effekt på små företags villkor skall föregås av konsekvensanalys i Regeringskansliet. Analyserna redovisas i regeringens propositioner. Verket för näringslivsutveckling, Nutek, har ett särskilt ansvar för det arbete med regelförbättring som bedrivs utanför Regeringskansliet. I oktober 2003 gav regeringen Regeringskansliet och ett stort antal andra myndigheter i uppdrag att gå igenom de lagar, förordningar och myndighetsföreskrifter som berör företagandet. Samtliga åtgärder skall vara genomförda i september 2006.

I skrivelsen redovisas också att det inom EU pågår ett arbete med regelförbättring av ny lagstiftning inom Europeiska unionen. Ett interinstitutionellt avtal för bättre lagstiftning ingicks i juni 2003. Det innehåller bestämmelser om bl.a. samråd och konsekvensanalyser samt utkast till ett snabbspår för förenklad lagstiftning. I juni 2005 presenterade kommissionen nya uppdaterade riktlinjer för sina konsekvensanalyser (SEC(2005) 791). Simpler Legislation in the Internal Market (SLIM) är ett program för förenkling av gällande lagstiftning som startade 1996. SLIM har numera kompletterats med ett flerårigt program för förenkling av gällande regelverk. Programmet avses minska antalet sidor lagtext, som i dag uppgår till

omkring 97 000, med 25 %. Vid rådsmötet den 25 och 26 november 2004 antog rådet 15 förenklingsförslag, varav ett svenskt, från en bruttolista med förslag som samlats in från medlemsstaterna. År 2005 tog kommissionen motsvarande initiativ. Sverige lämnade i juni 2005 in 24 nya förslag avseende förenklningar av EG:s lagstiftning.. Ett prioriterat projekt i kommissionens arbete med regelförbättring är Europeiska företagspanelen som består av ca 3 600 företag. Syftet är att genom samråd med europeiska företag på ett tidigt stadium i lagstiftningsprocessen få synpunkter på nya lagförslag. Målet är att förbättra och förenkla gemenskapens regler.

Inom OECD bedrivs ett regelreformeringsarbete i syfte att stödja medlemsländerna i arbetet med att uppnå ändamålsenliga nationella regelverk.

I regeringsskrivelsen framhålls också att det offentliga rättsinformations-systemet (Lagrummet) kontinuerligt utvecklas och förnyas. Sedan den 1 juli 2000 är i huvudsak all information som skall ingå i systemet tillgänglig genom en gemensam ingångssida på Internet, www.lagrummet.se. Även kommuner och landsting har möjlighet att ansluta sig till rättsinformationssystemet men detta har ännu inte skett. För samordningen av rättsinformationssystemet finns det en samordningsmyndighet, som sedan den 1 januari 2006 är Verket för förvaltningsutveckling (Verva).

Antalet gällande grundförfattningar per den 1 mars 2006 är 3 604, varav 1 274 lagar. Motsvarande siffror per den 1 mars 2005 var 3 533, varav 1 077 lagar. Under år 2005 har EG-direktiv genomförts i 84 ändringsförfattningar (31 lagar och 53 förordningar) och 32 nya grundförfattningar (14 lagar och 18 förordningar). Antalet kungjorda grund- och ändringsförfattningar i SFS under 2005 var 1 257, varav 162 grundförfattningar. Den siffran kan jämföras med 1 377 under 2004, 1 227 under 2003 och 1 175 under 2002.

Myndigheternas regler har efter antalet rubriker i deras regelförteckningar beräknas till ca 8 200 per den sista december 2005, en ökning med ca 100 regelrubriker sedan det föregående året.

Riksdagsskrivelserna i allmänhet

I regeringsskrivelsen finns 425 riksdagsskrivelser till regeringen förtecknade. Av dem slutredovisas 272. Som inte slutbehandlade kvarstår 153 riksdagsskrivelser, varav 95 från tiden före riksmötet 2004/05. Från riksmötet 2004/05 kvarstår 37 riksdagsskrivelser som inte slutbehandlade. Från riksmötet 2005/06 redovisas 135 riksdagsskrivelser, varav 21 som inte slutbehandlade.

Den äldsta inte slutbehandlade riksdagsskrivelsen är 19 år gammal och gäller obligatorisk ansvarsförsäkring för fritidsbåtar (rskr. 1986/87:347, bet. 1986/87:KrU22). Regeringen hänvisar till ett uppdrag till Sjöfartsverket 2003 som redovisades samma år i en promemoria. Promemorian remit-

terades och remisstiden gick ut i mars 2004. På detta och tidigare underlag (SOU 1996:170) har frågan beretts vidare och regeringen avser att under våren 2006 redovisa sitt ställningstagande till riksdagen.

De två näst äldsta riksdagsskrivelserna är elva år gamla. Den ena gäller återinförande av fritidsbåtsregistret (rskr. 1994/95:232, bet. 1994/95:TU12). Regeringen hänvisar till ett uppdrag till Sjöfartsverket år 2003 som redovisades samma år och följdes av remissbehandling våren 2004. Regeringens ställningstagande kan enligt skrivelsen redovisas för riksdagen tidigast våren 2006. Det andra tillkännagivandet gäller åtgärder mot våldsskildringar (rskr. 1994/95:243, bet. 1994/95:KU14). Regeringen hänvisar till en lagrådsremiss 2002 och till att ärendet bereds.

Från riksmötet 1995/96 redovisas tre riksdagsskrivelser som inte slutbehandlade. Två av dem härrör från bostadsutskottet och gäller dels kvalitetsdeklaration av bostäder (rskr. 1995/96:30, bet. 1995/96:BoU1), där regeringen hänvisar till en proposition som avsågs läggas i mars 2006, dels direktutbetalning av bostadsbidrag m.m. (rskr. 1995/96:229, bet. 1995/96:BoU11) där regeringen hänvisar till att en lagrådsremiss planeras hösten 2006. Slutligen kvarstår som inte behandlad från riksmötet 1995/96 ett tillkännagivande om gäldenärens avtal (rskr. 1995/96:279, bet. 1995/96:LU11). Regeringen hänvisar till ett utredningsbetänkande Gäldenärens avtal vid insolvensförfaranden (SOU 2001:80) och till en aviserad utredning om ett samlat insolvensförfarande.

Nio år gammalt är ett tillkännagivande om yrkesfiskare (rskr. 1996/97:133, bet. 1996/97:SkU13). Regeringen hänvisar till att Europeiska kommissionen funnit ett föreslaget yrkesfiskaravdrag oförenligt med EG-fördraget.

Ätta tillkännagivanden från riksmötet 1997/98 kvarstår efter åtta år som inte slutbehandlade. De gäller kostnader för preventivmedel (rskr. 1997/98:3, bet. 1997/98:SoU2, där regeringen hänvisar till remissbehandling av en rapport, utvärdering i fråga om färdtjänst (rskr. 1997/98:10, bet. 1997/98:TU3), där regeringen hänvisar till en kommande transportpolitisk proposition, tilläggsavgift (rskr. 1997/98:141, bet. 1997/98:BoU5), där regeringen hänvisar till remissbehandling av ett utredningsförslag samt vinstandelsmedel (rskr. 1997/98:165, bet. 1997/98:SfU10), där regeringen endast hänvisar till att tidigare aviserad utredning bedöms kunna påbörjas tidigast innevarande år. Tre tillkännagivanden från trafikutskottet kvarstår som inte slutbehandlade. När det gäller ett tillkännagivande om medicinska krav (rskr. 1997/98:192, bet. 1997/98:TU9) och ett om energi och koloxidskatt (rskr. 1997/98:266, bet. 1997/98:TU10 mom. 36) hänvisas till propositioner och till vidare beredning. Regeringen hänvisar till en kommande transportpolitisk proposition när det gäller ett tillkännagivande om principerna för vägtrafikens kostnadsansvar (rskr. 1997/98:56, bet. 1997/98:TU10). Det sista inte slutbehandlade tillkännagivandet från detta

riksmöte gäller tandvårdsområdet och övriga konkurrensfrågor (rskr. 1997/98:289, bet. 1997/98:SoU25). Regeringen förklarar sin avsikt att återkomma till riksdagen i frågan under 2006.

Fyra riksdagsskrivelser (fem tillkännagivanden) från riksmötet 1998/99 kvarstår som inte slutbehandlade. De gäller personuppgiftslagen och revidering av EG-direktivet samt lagstiftning mot missbruk av personuppgifter (rskr. 1998/99:147, bet. 1998/99:KU15), historiska arrenden (rskr. 1998/99:159, bet. 1998/99:LU12) samt juridiskt biträde för barn (rskr. 2008/99:185, bet. 1998/99:LU18). Beträffande de två förstnämnda tillkännagivandena som har nära samband med varandra redovisas det pågående arbetet och en proposition som aviseras våren 2006. Beträffande de två övriga riksdagsskrivelserna aviseras ställningstagande under 2007. Dessutom gäller det ett tillkännagivande om förvärv av skogsfastigheter, m.m. (rskr. 1998/99:32, bet. 1998/99:MJU3). Regeringen hänvisar till en planerad utvärdering av ändringar i fastighetsbildningslagen.

Från riksmötet 1999/2000 redovisas 8 riksdagsskrivelser som härrör från sex utskott som inte slutbehandlade. Från riksmötena 2000/01, 2001/02, 2002/03, 2003/04 och 2004/05 kvarstår 12, 21, 12, 24 respektive 37 riksdagsskrivelser som inte slutbehandlade.

Den äldsta riksdagsskrivelsen som redovisas som slutbehandlad under 2005 är från riksmötet 1997/98 och gäller utvärdering av fastighetsmäklarlagen och företagsmäklares behörighet (rskr. 1997/98:158, bet. 1997/98:LU15). Regeringen hänvisar till en översyn av fastighetsmäklarlagen. Ett tillkännagivande om kommunandelningar påföljande riksmöte (rskr. 1998/99:163, bet. 1998/99:KU21) slutredovisas med hänvisning till uttalanden i en proposition och till att inga ytterligare åtgärder föranleds från regeringens sida.

Fyra riksdagsskrivelser från riksmötet 1999/2000 och 6 från riksmötet 2000/01 redovisas nu som slutbehandlade, liksom 9 från riksmötet 2001/02, 5 från riksmötet 2002/03 och 14 från riksmötet 2003/04.

Redogörelsen för behandlingen av riksdagsskrivelser med anledning av betänkanden från konstitutionsutskottet

I regeringens skrivelse redovisas 28 riksdagsskrivelser som grundar sig på betänkanden från konstitutionsutskottet fram t.o.m. riksmötet 2004/05.

Det äldsta ännu inte slutredovisade tillkännagivandet är från riksmötet 1994/95. Det gäller åtgärder mot våldsskildringar m.m. (bet. 1994/95:KU14 mom. 1, rskr. 1994/95:243). Regeringen hänvisar bl.a. till att regeringen i januari 2002 beslutade en lagrådsremiss, vari ingick ett förslag till ändring i 4 § lagen (1990:886) om granskning och kontroll av filmer och videogram. Lagrådet avstyrkte förslaget. Enligt regeringsskrivelsen bereds ärendet.

De näst äldsta tillkännagivandena är från riksmötet 1998/99 och gäller personuppgiftslagen och revidering av EG-direktivet samt lagstiftning mot missbruk av personuppgifter (bet. 1998/99:KU15, mom. 1 och 2, rskr. 1998/99:147). Enligt regeringsskrivelsen har regeringen på olika sätt verkat för en ändring av EG-direktivet och kontinuerligt informerat en samrådsgrupp med representanter för samtliga riksdagspartier. Arbetet med att förmå kommissionen att lägga fram förslag till ändringar i direktivet och vidta andra åtgärder i önskvärd riktning fortsätter. Regeringen hänvisar också till propositionen Översyn av personuppgiftslagen, vari föreslagits att personuppgiftslagen utformas i viss utsträckning enligt en missbruksmodell (prop. 2005/06:173). Lagändringarna föreslås träda i kraft den 1 januari 2007. Arbetet i de båda delarna har ett nära samband med varandra.

Från riksmötet 1999/2000 kvarstår ett inte slutbehandlat tillkännagivande (bet. 1999/2000:KU14 mom. 3, rskr. 1999/2000:134). Tillkännagivandet gäller upphovsrätten och offentlighetsprincipen och frågans fortsatta beredning. Regeringen hänvisar bl.a. till att en utredare nyligen lämnat ett förslag som innebär att ingen lagändring förordas (Ds 2005:54 Upphovsrätten och handlingsoffentligheten). Promemorian remissbehandlas under våren 2006.

Beträffande flera tillkännagivanden hänvisas till Grundlagsutredningens arbete. Det gäller bet. 2000/01:KU11 mom. 9 och 18 om folkomröstningsinstitutet respektive lagprövningsfrågor, bet. 2001/02:KU14 mom. 42, rskr. 190 om folkiniciativ om folkomröstning, bet. 2003/04:KU3 mom. 11, rskr. 33 om folkomröstningsinitiativ, 2003/04:KU3 mom. 9 res. 4, rskr. 34 om kommunala extraval samt bet. 2003/04:KU11 mom. 5, rskr. 173 om tillsättning av högre statliga tjänster.

I fråga om ett tillkännagivande om riksdagsledamöters skydd mot åtal (bet. 2000/01:KU11 mom. 14, rskr. 149) hänvisas till överväganden i Justitiedepartementet.

Ett tillkännagivande i fråga om budgetlagen beslutades i samband med behandlingen av riksdagsstyrelsens framställning Riksdagen inför 2000-talet och gällde en utvärdering av förändringar (bet. 2000/01:KU23 mom. 8). Regeringen hänvisar till att en arbetsgrupp inrättats inom Regeringskansliet sommaren 2005 med uppgift att utvärdera effekter av omläggningen och att regeringen avser att återkomma till riksdagen i frågan.

Ett ännu inte slutbehandlat tillkännagivande gäller sponsring av statliga myndigheter (bet. 2001/02:KU19, rskr. 2001/02:176). Regeringen hänvisar till att Statskontoret, Högskoleverket och Nämnden för offentlig upphandling har lämnat förslag till hur frågan om sponsring kan hanteras. Regeringen har som ambition att under 2006 lämna en redogörelse för förestående författningsändringar.

Vid behandlingen förra året av regeringens skrivelse med redogörelse för behandlingen av riksdagens skrivelser framhöll utskottet beträffande ett tillkännagivande om konsekvenser av ramlagstiftning (bet. 2001/02:KU29 mom 2, rskr. 212) att den tid som då förflutit borde ha räckt till för att

överväga hur frågan borde behandlas. Regeringen hänvisar nu till att OECD för närvarande granskar det svenska regelreformeringsarbetet. Regeringen vill avvakta rapporten som väntas under våren 2007 innan ställning tas till eventuella åtgärder.

Beträffande tre tillkännagivanden (bet. 2001/02:KU21 Yttrandefriheten och Internet, rskr. 233) om ett utvidgat grundlagsskydd för ny kommunikation som sker med hjälp av elektromagnetiska vågor (mom. 1), skyddet för den personliga integriteten (mom. 3) och utvärdering av brottskatalogen i tryckfrihetsförordningen (mom. 6) hänvisas till att ett betänkande har remissbehandlats och bereds i Regeringskansliet.

En ännu inte slutbehandlad riksdagsskrivelse från riksmötet 2002/03 gäller de digitala tv-sändningarnas tillgänglighet (bet. 2002/03:KU33 mom. 6) och riktlinjer för tillståndsgivning (mom. 7). När det gäller de digitala tv-sändningarnas tillgänglighet hänvisar regeringen till att ett betänkande har remissbehandlats och beredning pågår i Regeringskansliet. När det gäller riktlinjer för tillståndsgivning hänvisar regeringen till att frågan om ändrade regler för koncessionsavgifter tagits upp i propositioner.

Som ännu inte slutbehandlat redovisas också ett tillkännagivande samma riksmöte om de digitala tv-sändningarnas räckvidd (bet. 2003/04:KU24 mom 1, rskr. 2003/04:231). Regeringen hänvisar till nedläggningen av de analoga tv-sändningarna under 2005 och 2006. I beslut om tillstånd för SVT och UR att sända tv med digital sändningsteknik har och kommer regeringen enligt skrivelsen att som villkor för sändningsrätten ange att bolagens digitala marksändningar i de områden där bolagen inte längre har rätt att bedriva sändningar med analog teknik skall ha samma räckvidd som de analoga sändningarna när dessa upphörde.

Ett icke slutbehandlade tillkännagivandet från riksmötet 2003/04 gäller demokrati och IT (bet. 2003/04:KU19 mom. 29 res. 23, rskr. 2003/04:277). Regeringen hänvisar till att ett uppdrag till Örebro universitet redovisats till regeringen den 25 oktober 2005, varigenom tillkännagivandet delvis tillgodosetts. Regeringens avsikt är att återstående delar skall åtgärdas inom ramen för åtgärdsprogrammet Delaktiga Sverige.

Den sista icke slutbehandlade riksdagsskrivelsen på grundval av ett KU-betänkande som redovisas i regeringens skrivelse gäller ett tillkännagivande om dröjsmål hos myndigheter (bet. 2004/05:KU14 mom. 6, rskr. 2004/05:153). Regeringen hänvisar till en nyligen meddelad dom från Högsta domstolen (NJA 2005 s. 462) som innebär att enligt Europakonventionen kan dröjsmål ge rätt till skadestånd från staten. Inom Regeringskansliet bereds frågan om det är nödvändigt att vidta ytterligare åtgärder för att stärka den enskildes rätt till en säker och snabb handläggning.

Motionen

Tobias Krantz m.fl. (fp) begär i motion 2005/06:K28 yrkandena 1 och 2 att regeringen inför skärpta rutiner för verkställandet av riksdagens beslut och att regeringen återkommer till riksdagen med en strategi för hur hanteringen av riksdagens skrivelser till regeringen skall effektiviseras och stramas upp, senast i samband med nästa års redogörelse för riksdagens skrivelser till regeringen.

Motionärerna hänvisar till att enligt 1 kap. 4 § regeringsformen är riksdagen det beslutande organet och enligt 6 § är regeringen det verkställande organet – ansvarig inför riksdagen. Ändå är det inte ovanligt att regeringen på ett anmärkningsvärt sätt visar nonchalans gentemot riksdagens beslut genom att år efter år dröja med att verkställa beställningar från riksdagen. Av de inte slutbehandlade riksdagsskrivelserna är 38 fem år gamla eller äldre. Sex skrivelser har nu legat mer än tio år.

Motionärerna pekar bl.a. på ett tillkännagivande från riksdagen om en önskad utredning av Riksbankens kapitalstruktur och vinstdisposition. Detta gjordes i betänkande 2004/05:FiU23 (mom. 3). Men riksdagsskrivelsen omnämns inte i regeringens sammanställning av obehandlade skrivelser, trots att den alltså varken tillgodosetts eller varit föremål för någon annan åtgärd. Regeringen tänjer på grundlagens bestämmelser när man tar sig den ensidiga rätten att ignorera en framställa utan att ens öppet redovisa varför ärendet enligt regeringens mening bör lämnas utan vidare åtgärd.

Med hänvisning bl.a. till att konstitutionsutskottet i tidigare granskningsbetänkanden understrukt att ”utgångspunkten måste vara att det önskemål som tillkännagivandet avser bör tillgodoses” (se exempelvis bet. 2001/02:KU20 s. 22) anser motionärerna att det är allvarligt att regeringen inte efterkommer riksdagens beslut.

I de fall särskilda skäl föreligger som innebär att regeringen inte kan följa riksdagens beslut, skall regeringen skyndsamt upplysa riksdagen om detta och noggrant redovisa skälen härför. Konstitutionsutskottet har intagit samma ställning (se bet. 2003/04:KU21 s. 20).

Regeringens beteende är enligt motionen ett återkommande problem som kräver omedelbara åtgärder. Av den anledningen bör regeringen, enligt motionärernas mening, återkomma till riksdagen med en strategi för hur hanteringen av riksdagens skrivelser till regeringen skall effektiviseras och stramas upp. Detta bör riksdagen ge regeringen till känna. De ”icke slutbehandlade” skrivelserna måste kraftigt reduceras.

Yttranden från andra utskott

Yttranden har avgetts från skatteutskottet, socialutskottet, trafikutskottet och arbetsmarknadsutskottet. Justitieutskottet har yttrat sig i form av ett protokollsutdrag och lagutskottet redovisar en avvikande mening i ett protokollsutdrag. Finansutskottet, utrikesutskottet, socialförsäkringsutskottet,

kulturutskottet, miljö- och jordbruksutskottet, näringsutskottet och bostadsutskottet har avstått från att avge yttranden. Försvarsutskottet och utbildningsutskottet har inte något att erinra mot regeringens redogörelse för respektive beredningsområde.

Skatteutskottet

Skatteutskottet tar i sitt yttrande (2005/06:SkU4y) särskilt upp två tillkännagivanden. Det gäller frågan om yrkesfiskare (bet. 1996/97:SkU13 mom. 11, rskr. 133) och frågan om avskaffande av reklamskatten (bet. 2001/02:SkU20, rskr. 201).

Vad först gäller frågan om yrkesfiskare är det enligt skatteutskottet att beklaga att ärendet tagit så lång tid att avgöra, men enligt utskottets uppfattning finns det inte skäl att kritisera regeringen för denna tidsutdräkt. Skatteutskottet noterar också att regeringen aviserat att den avser att återkomma i frågan och förutsätter att detta sker utan onödigt dröjsmål så att riksdagens skrivelse kan slutbehandlas.

Vad därefter gäller frågan om avskaffande av reklamskatten vill utskottet erinra om att det aktuella tillkännagivandet, som tillkom under våren 2002 på förslag av skatteutskottet, innebar att frågan om en total avveckling av reklamskatten borde prioriteras i den kommande budgetberedningen, dock att detta borde ske med beaktande av de budgetpolitiska målen. Skatteutskottet konstaterar sammanfattningsvis att regeringen i den senaste budgeten föreslog både en sänkning av reklamskatten och en höjning av återbetalningsbeloppen. Tidigare har det enligt regeringens redovisningar i budgetpropositionerna 2003–2005 inte funnits förutsättningar för en finansiering av en sådan åtgärd. Utskottet välkomnade förslaget och uttalade att avvecklingen borde fortsätta när det statsfinansiella utrymmet medgav det. Det kan enligt skatteutskottets mening inte hävdas att regeringen inte skulle ha efterkommit riksdagens begäran att pröva frågan. Någon kritik från konstitutionell synpunkt kan enligt utskottets uppfattning inte riktas mot regeringen för dess hantering av frågan. Motionen avstyrks.

I en avvikande mening (m, fp, kd, c) framhålls att regeringen under den senaste mandatperioden underlåtit att efterkomma riksdagens beslut i ett stort antal ärenden och att det för den allmänna tilltron till det politiska systemet är viktigt att regeringen uppfyller riksdagens önskemål som det finns en politisk majoritet för. Som ett exempel på en orimlig tidsutdräkt anges tillkännagivandet om att regeringen borde göra något åt de svenska yrkesfiskarnas sämre konkurrenssituation, vilket gjordes för över nio år sedan. Den långa behandlingstiden beror enligt vad som anförs delvis på att EG-kommissionen dröjt länge med en statsstödsprövning av ett förslag till yrkesfiskaravdrag som Regeringskansliet tagit fram, men även på att det dröjde flera år innan detta förslag kunde vidarebefordras till Bryssel. I

den avvikande meningen förutsätts att regeringen, sedan det nu klarlagts att ett svenskt yrkesfiskaravdrag inte går att genomföra, skyndsamt lägger fram alternativa förslag.

I den avvikande meningen tas vidare bl.a. upp tillkännagivandet om en prioritering av en total avveckling av reklamskatten som tillkom under våren 2002. Det anförs att regeringen, när den bestämde sig för att inte föreslå något avskaffande av reklamskatten, borde ha lämnat en betydligt mer uttömmande redovisning för sina skäl än den gjort. Enligt den avvikande meningen förtjänar regeringen kraftig kritik för sitt agerande i frågan.

I den avvikande meningen framförs att riksdagen bör ge regeringen tillkänna de redovisade synpunkterna i fråga om regeringens bristande uppfyllande av riksdagens tillkännagivanden och beslut. Riksdagen bör enligt vad som anförs också uttala att regeringen bör införa skärpta rutiner gällande verkställandet av riksdagens beslut. Senast i samband med nästa års redogörelse för behandlingen av riksdagens skrivelser till regeringen bör regeringen återkomma till riksdagen med en strategi för hur hanteringen av riksdagens skrivelser till regeringen skall effektiviseras och stramas upp i enlighet med motion K14 (fp).

Justitieutskottet

Justitieutskottet konstaterar (protokoll 2005/06:30, 6 §) att en riksdagsskrivelse med ett tillkännagivande från riksdagen saknas i regeringens skrivelse. Det gäller ett tillkännagivande om att det får ankomma på regeringen att återkomma med ett förslag om tidsbegränsad vapenamnesti (bet. 2004/05:JuU19, res. 21, rskr. 308). I detta ärende pågår enligt uppgift, som justitieutskottet inhämtat, beredning i Justitiedepartementet.

Lagutskottet

Lagutskottet har beslutat att inte avge något yttrande i ärendet (protokoll 2005/06:28 3 §). Mot beslutet anförs avvikande mening av ledamöterna från m, fp, kd och c som anser att lagutskottet borde ha avgett ett yttrande. När det gäller riksdagsskrivelserna om Konsumentverket, konsumenträtt i offentlig verksamhet och resegarantisystemet (rskr. 2004/05:154, rskr. 2004/05:155 bet. 2004/05:LU8 mom. 3, 11 och 15) som redovisas med att ärendet bereds och att regeringen avser att återkomma till riksdagen under våren 2006 anser minoriteten med hänvisning till proposition 2005/06:105 att så inte har skett i alla delar. Vidare anser minoriteten att redogörelsen har kommit att bli otydlig då beredningsläget för de olika punkterna i riksdagens skrivelser 2004/05:154 och 155 inte har redovisats separat för varje punkt.

Socialutskottet

Socialutskottet betonar inledningsvis (2005/06:SoU7y) att om en riksdagskrivelse anges som slutbehandlad är ett rimligt krav att de önskemål som ett tillkännagivande avser har tillgodosetts. I fall där det finns skäl för regeringen att underlåta att vidta de åtgärder som tillkännagivandet avser krävs att regeringens bedömning redovisas för riksdagen. Socialutskottet har de senaste åren i flera fall ifrågasatt att regeringen angett att riksdagskrivelser är slutbehandlade.

Socialutskottet vill särskilt kommentera regeringens redovisning av beredningen av tre av riksdagens skrivelser. När det gäller ett tillkännagivande om stöd till databasen Pion (bet. 2004/05:SoU1, mom. 10, rskr. 114) som redovisas som slutbehandlat anför regeringen att man inte har för avsikt att tillföra medel till regionala satsningar som Pion. Socialutskottet vill erinra om att detta tillkännagivande angavs som slutbehandlat redan förra året (skr. 2004/05:75), men att socialutskottet i ett yttrande till konstitutionsutskottet över skrivelsen ifrågasatte detta redovisningssätt. Socialutskottet vill än en gång upprepa att utskottet ifrågasätter regeringens redovisning av frågan samt saknar en närmare analys i anslutning till den frågeställning som tillkännagivandet omfattar.

När det gäller frågan om speciallivsmedel som används av medicinska skäl (bet. 2004/05:SoU10, mom. 55, rskr. 166) uttalade socialutskottet att regeringen bör återkomma till riksdagen med ett förslag till nytt förmånssystem för speciallivsmedel som åtgärdar de brister som det nuvarande systemet har. Regeringen uppger i skrivelsen att ärendet bereds. Socialutskottet konstaterar att tillkännagivandet gjordes i mars 2005. Av skrivelsen kan inte utläsas att några egentliga beredningsåtgärder vidtagits. Socialutskottet ställer sig kritiskt till denna tidsutdräkt.

Vad slutligen gäller frågan om ett tilläggsdirektiv till Assistanskommittén (bet. 2005/06:SoU7, rskr. 5) som beslutades av riksdagen i oktober 2005 är det enligt socialutskottets uppfattning anmärkningsvärt att regeringen ännu inte beslutat om tilläggsdirektiv i enlighet med riksdagens beställning.

Beträffande den motion som väckts i ärendet av Tobias Krantz m.fl. (fp) konstaterar socialutskottet att de kritiska synpunkter som uttalats av socialutskottet i viss utsträckning överensstämmer med vad motionärerna anför. Socialutskottet utgår ifrån att konstitutionsutskottet i likhet med vad som uttalades förra året påtalar vikten av att rutinerna ses över som ett led i ansträngningarna att komma till rätta med onödiga tidsutdräkter.

Trafikutskottet

Trafikutskottet (2005/06:TU3y) noterar att det i skrivelsen redovisas sammanlagt 17 tillkännagivanden som ännu inte är färdigbehandlade trots att det gått flera år sedan vissa av de aktuella riksdagsbesluten fattades. Tra-

fikutskottet understyrker liksom i tidigare yttranden att det endast i undantagsfall bör förekomma att tillkännagivanden inte är slutbehandlade efter flera år.

När det gäller den riksdagsskrivelse om inrättandet av en gemensam trafikinspektion (bet. 2004/05:TU4, rskr. 2004/05:64) som redovisas som slutbehandlad noterar trafikutskottet att regeringen i budgetpropositionen för år 2006 har redovisat hur ärendet har hanterats. Trafikutskottet konstaterar att tillkännagivandet om att tillsätta en utredning är tillgodosett medan däremot syftet med ställningstagandet att inrätta en ny inspektionsmyndighet redan våren 2006 inte har kunnat infrias.

Trafikutskottet konstaterar också att information om beredningsläget för riksdagsskrivelser som ej är slutbehandlade i några fall är knapphändig. Enligt utskottets mening är det angeläget att redogörelserna blir mer utförliga.

Arbetsmarknadsutskottet

Arbetsmarknadsutskottet har i sitt yttrande (2005/06:3y) tagit upp sju tillkännagivanden.

När det gäller frågan om att bevilja *lönebidrag i bestående anställningsförhållanden* (rskr. 1999/2000:83, bet. 1999/2000:AU1 mom. 37) hade utskottet uttalat att man bör överväga om det finns situationer när detta kan vara befogat. I budgetpropositionen för 2006 redovisade regeringen sin bedömning att det kan finnas negativa effekter som t.ex. inskränkningar i arbetsgivarens rehabiliteringsansvar, vilket enligt regeringen innebär att det för närvarande inte bör göras några förändringar i denna del. Arbetsmarknadsutskottet ansåg att resultatet av den ovan nämnda översynen borde avvaktas. Arbetsmarknadsutskottet konstaterar nu att det är mer än sex år sedan tillkännagivandet gjordes. Vid förra årets behandling av motsvarande skrivelse betonade arbetsmarknadsutskottet med kraft vikten av att regeringen skulle återkomma till riksdagen så att skrivelsen kunde slutbehandlas utan ytterligare dröjsmål. Arbetsmarknadsutskottet utgår nu från att regeringen återkommer till riksdagen så snart som möjligt efter det att översynen är färdig och har mot den bakgrunden ingen erinran mot att skrivelsen kvarstår som inte slutbehandlad.

Också när det gäller ett tillkännagivande om *utredning av arbetsrätten m.m* (rskr. 1999/2000:149, bet. 1999/2000:AU5), konstaterar arbetsmarknadsutskottet att det gått sex år sedan tillkännagivandet gjordes, men framhåller dessutom att regeringen överlämnat propositionen Förstärkning och förenkling – ändringar i anställningsskyddslagen och föräldraledighetslagen (prop. 2005/06:185).

När det gäller ett tillkännagivande om företagares rätt till a-kassa (rskr. 2003/04:185, bet. 2003/04:AU6) pekar arbetsmarknadsutskottet på att tillkännagivandet i april 2004 avsåg en begäran om en parlamentarisk utredning för att skyndsamt se över företagares ekonomiska situation vid

arbetslöshet. Arbetsmarknadsutskottet kan nu konstatera att regeringen den 30 mars 2006 beslutade att tillsätta en utredning om en översyn av företagares trygghetssystem (dir. 2006:37) och att en särskild utredare tillkallas för att se över företagens villkor när det gäller arbetslöshetsförsäkring, sjukförsäkring, tillfällig föräldrapenning och havandeskapspenning. Till utredaren kopplas en referensgrupp med företrädare för riksdagspartierna, och uppdraget skall redovisas senast den 31 mars 2007. Arbetsmarknadsutskottet pekar att tillkännagivandet avsåg en parlamentarisk utredning och att den tillsatta utredningen kommer att få ett betydligt bredare uppdrag än enbart frågan om arbetslöshetsförsäkringen, då man även kommer att behandla socialförsäkringsfrågorna.

En genomgång av riksdagens tillkännagivanden under tre perioder

Inom ramen för utskottets uppföljnings- och utvärderingsarbete har inom utskottets kansli genomförts en studie av riksdagens tillkännagivanden till regeringen under tre femårsperioder. En promemoria har fogats till detta betänkande som *bilaga 7*.

I promemorian redovisas bl.a. att möjligheten för riksdagen att besluta om tillkännagivanden till regeringen inte finns reglerad i regeringsformen. Enligt den konstitutionella praxis som vuxit fram bör utgångspunkten vara att regeringen tillgodoser tillkännagivandena, men om regeringen har en annan mening än riksdagen, bör riksdagen underrättas om detta, och då inom den tidsgräns som tillkännagivandet eventuellt kan omfatta.

Under den första undersökta perioden 1975–1979/80 gjordes närmare 1 300 tillkännagivanden från riksdagen till regeringen. Den andra perioden 1988/89–1992/93 som alltså var ett halvt år kortare låg antalet tillkännagivanden på närmare tusen. Under den sista perioden 2000/01–2004/05 har antalet tillkännagivanden sjunkit till långt under 400.

Det minskade antalet tillkännagivanden har enligt promemorian inte lett till att tillkännagivandena åtgärdats snabbare än tidigare. Tvärtom tycks andelen tillkännagivanden som åtgärdats under innevarande riksmöte ha minskat. Samtidigt har andelen propositioner som åberopats som åtgärd med anledning av tillkännagivanden ökat. Detta skulle möjligen kunna tyda på att tillkännagivandena under senare år varit av annan och mer krävande karaktär än tidigare.

Regeringens redogörelser för behandlingen av riksdagens skrivelser har enligt promemorian förbättrats avsevärt med åren. Under den första perioden var redovisningarna i allmänhet mycket knapphändiga, och för de tillkännagivanden som slutbehandlats det senaste året redovisades endast att de anmälts (till regeringen). Successivt och i takt med att riksdagens utskott tagit upp behovet av förbättringar i skilda avseenden har redovisningarna blivit mer lättillgängliga och även utförligare.

Av redogörelserna går dock fortfarande inte alltid att direkt utläsa om tillkännagivandena följts helt eller delvis. I stor utsträckning hänvisas till att frågan behandlas i propositioner men utan att det anges om tillkännagivandet därigenom tillgodoses eller inte. För det stora flertalet tillkännagivanden förefaller emellertid gälla att regeringen följt riksdagens tillkännagivanden även om det många gånger dragit ut på tiden. Det är dock inte ovanligt att det direkt av redogörelsen framgår att regeringen inte avser att följa ett tillkännagivande.

Utskottets ställningstagande

I yttranden från andra utskott har framhållits att redovisningen av behandlingen av riksdagsskrivelserna är knapphändig och att tidsutdräkten ofta är alltför lång. Vidare har framhållits att det i något fall saknas uppgift om ett tillkännagivande.

Också av den bifogade promemorian framgår att tidsutdräkterna kan vara långa och att den andel som inte åtgärdas redan under tiden för innevarande riksmöte har ökat. I promemorian framhålls också att det ofta inte går att utläsa direkt av regeringsskrivelserna om ett tillkännagivande har tillgodosetts.

Genomgången i den bifogade promemorian ger vid handen att regeringens skrivelser med redovisning av behandlingen av riksdagens skrivelser successivt har förbättrats både när det gäller tillgängligheten och uppgifterna om vidtagna åtgärder. Som framgår av utskottsyttranden kvarstår dock vissa brister. Konstitutionsutskottet vill understryka att det självfallet inte är tillfredställande att det saknats redovisning av tillkännagivande. Det är vidare angeläget att det i regeringens skrivelser redovisas inte bara att en riksdagsskrivelse är föremål för beredning utan också vilka beredningsåtgärder som vidtagits eller planeras eller vilka andra faktorer som gör att riksdagsskrivelsen inte kan slutredovisas. Utskottet delar sålunda trafikutskottets bedömning att redovisningarna i många fall behöver bli än utförligare. Särskilt gäller detta i det fall regeringen redovisar att den inte avser att efterkomma ett tillkännagivande. Konstitutionsutskottet har tidigare understrukt (bet. 2002/03:KU30) att skälen för att ett tillkännagivande inte följs bör tas upp när regeringen redovisar sitt ställningstagande. Som framgår av socialutskottets yttrande är det särskilt angeläget i dessa fall att skälen redovisas.

När det gäller det förhållandet att det ofta inte går att utläsa direkt av regeringsskrivelserna med redogörelse för behandlingen av riksdagens skrivelser i vilken mån ett tillkännagivande har tillgodosetts kan konstateras att riksdagsskrivelserna många gånger slutredovisas endast med hänvisning till propositioner. Enligt utskottets mening skulle det vara en uppenbar fördel om det gick att utläsa direkt av regeringsskrivelsen i vilken mån regeringen anser att tillkännagivandena tillgodosetts genom propositionerna.

När det gäller tidsutdräkterna har både trafikutskottet och arbetsmarknadsutskottet pekat på långa beredningstider. Konstitutionsutskottet delar trafikutskottets bedömning att det bör höra till undantagen att riksdagsskrivelser inte är slutbehandlade efter flera år. Särskilt med tanke på att antalet tillkännagivanden sjunkit markant under det senaste decenniet borde de förhållandevis få tillkännagivanden som nu görs kunna behandlas skyndsamt. Det kan emellertid inte bortses ifrån att tillkännagivanden ibland kan vara av sådan karaktär att de kräver ett omfattande och långvarigt utredningsarbete. Som anges i den bifogade promemorian är det inte omöjligt att tillkännagivandena numera har en mer krävande karaktär än tidigare, men det borde enligt utskottets mening ända höra till undantagen att de inte kan slutredovisas inom två tre år.

Utskottet anser med anledning av vad som anförs i motion K28 om en uppstramning av rutinerna och en strategi för behandlingen av riksdagens tillkännagivanden att det bör kunna förutsättas att det inom Regeringskansliet finns rutiner och någon form av strategier för hur tillkännagivandena skall behandlas. Det finns mot bakgrund av den utveckling som skett när det gäller redovisningen av regeringens behandling av riksdagsskrivelserna också anledning att anta att regeringen kommer beakta de synpunkter som utskottet framfört utan att det behövs ett tillkännagivande om detta. Utskottet avstyrker därför motion 2005/06:K28 yrkandena 1 och 2 och föreslår att riksdagen lägger regeringens skrivelse 2005/06:75 till handlingarna.

Särskilt yttrande

Skrivelsen (fp)

Tobias Krantz (fp) och Helena Bargholtz (fp) anför:

Enligt regeringsformen 1 kap. 4 § är riksdagen det beslutande organet och enligt 6 § är regeringen det verkställande organet – ansvarig inför riksdagen. Ändå är det inte ovanligt att regeringen på ett anmärkningsvärt sätt visar nonchalans gentemot riksdagens beslut genom att år efter år dröja med att verkställa beställningar från riksdagen. Av den här aktuella skrivelsen från regeringen, med redogörelse för behandlingen av riksdagens skrivelser, framgår att 151 skrivelser ”inte var slutbehandlade” vid årsskiftet. Av dem är 38 fem år gamla eller äldre. Sex skrivelser har nu legat mer än tio år.

Det finns flera exempel på att regeringen inte följer riksdagens tillkännagivanden. Med hänvisning bl.a. till att konstitutionsutskottet i tidigare granskningsbetänkanden understrukit att ”utgångspunkten måste vara att det önskemål som tillkännagivandet avser bör tillgodoses” (se exempelvis bet. 2001/02:KU20 s. 22) är det allvarligt att regeringen inte efterkommer riksdagens beslut.

De icke slutbehandlade riksdagsskrivelserna måste reduceras kraftigt. Med hänvisning till regeringens oförmåga att i rimlig tid efterkomma de av riksdagen uttalade tillkännagivandena, bör regeringen fortsättningsvis skärpa sina rutiner för genomförandet av riksdagens tillkännagivanden inom de därtill angivna tidsramarna. Regeringens beteende är ett återkommande problem som kräver omedelbara åtgärder. Av den anledningen behövs inom Regeringskansliet en strategi för hur hanteringen av riksdagens skrivelser till regeringen skall effektiviseras och stramas upp. Det faller sig naturligt att en sådan strategi redovisas i regeringens nästa skrivelse med redogörelse för behandlingen av riksdagens skrivelser.

BILAGA 1

Förteckning över behandlade förslag

Skrivelsen

Regeringens skrivelse 2005/06:75 Redogörelse för behandlingen av riksdagens skrivelser till regeringen.

Följdmotion

2005/06:K28 av Tobias Krantz m.fl. (fp):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförts om att regeringen bör införa skärpta rutiner gällande verkställandet av riksdagens beslut.
2. Riksdagen begär att regeringen återkommer till riksdagen med en strategi för hur hanteringen av riksdagens skrivelser till regeringen skall effektiviseras och stramas upp, senast i samband med nästa års redogörelse för riksdagens skrivelser till regeringen.

BILAGA 2

Skatteutskottets yttrande 2005/06:SkU4y

Regeringens redogörelse för behandlingen av riksdagens skrivelser till regeringen (skr. 2005/06:75)

Till konstitutionsutskottet

Konstitutionsutskottet har berett skatteutskottet och övriga utskott tillfälle att yttra sig över regeringens skrivelse 2005/06:75 med redogörelse för behandlingen av riksdagens skrivelser till regeringen. Med anledning härav har skatteutskottet särskilt granskat dels de ärenden som avser riksdagsskrivelser som skatteutskottet medverkat till och som inte slutbehandlats den 31 december 2005, dels ett äldre ärende. Utskottet får anföra följande:

Sammanfattning

Utskottet föreslår att regeringens redogörelse, såvitt utskottet är berört, läggs till handlingarna. Vidare avstyrker utskottet en i ärendet väckt motion med yrkande om att riksdagen hos regeringen efterlyser skärpta rutiner och en stramare och effektivare hantering av riksdagens skrivelser till regeringen. Den borgerliga alliansen (m, fp, kd, c) har gemensamt lämnat en avvikande mening till förmån för motionen.

Granskade ärenden

Yrkesfiskare

Ärendet redovisas under punkt 1 under Finansdepartementet (s. 75). Med anledning av en rad motioner om yrkesfiskarnas ekonomiska villkor i förhållande till fiskare i konkurrentländer, och då såväl Norge som Danmark hade särskilda skatteavdrag för yrkesfiskare, gjorde riksdagen – på förslag av skatteutskottet – ett tillkännagivande om att regeringen borde återkomma till riksdagen med förslag som tillgodosåg motionärernas krav på konkurrensneutralitet. På grund av riksdagens önskemål har ett förslag till yrkesfiskaravdrag utretts och remissbehandlats och anmälts till EG-kommis-

sionen för statsstödsprövning. I årets redogörelse anføres att kommissionen i beslut den 8 februari 2006 funnit att det föreslagna yrkesfiskaravdraget är ett statligt stöd som är oförenligt med artikel 87 i EG-fördraget. Kommissionen har därför i beslutet föreskrivit att förslaget till yrkesfiskaravdrag inte är förenligt med den gemensamma marknaden och att Sverige inte får genomföra det. Regeringen avser att senare återkomma till riksdagen i frågan, anføres det i redogörelsen. Enligt vad utskottet erfarit är inriktningen att lämna en redovisning i nästa budgetproposition (rskr. 1996/97:133; bet. 1996/97:SkU13 mom. 11, mot. 1996/97:Fi210 yrkande 11 (c) m.fl., beslut i kammaren den 20 december 1996).

Skadlig skattekonkurrens i Europeiska unionen

Ärendet redovisas under punkt 5 under Finansdepartementet (s. 77) och avser ett tillkännagivande om att regeringen bör arbeta för att tillämpningsområdet för uppförandekoden för företagsbeskattning skall utvidgas till att omfatta även skadlig skattekonkurrens som avser löntagare och att frågan skall behandlas i samband med en översyn av uppförandekoden. Enligt redogörelsen har den planerade översynen av EU:s uppförandekod för företagsbeskattning ännu inte kommit till stånd, utan arbetet med uppförandekoden fortsätter. Skrivelsen har därför inte kunnat slutbehandlas (rskr. 2000/01:70; prop. 2000/01:12, bet. 2000/01:SkU6 mom. 3, mot. 2000/01:Sk8 yrkande 3 (mp), beslut i kammaren den 5 december 2000).

Skyddade identiteter i folkbokföringen

Ärendet redovisas under punkt 13 under Justitiedepartementet (s. 22) och avser ett tillkännagivande om en skyndsam belysning av frågan hur man praktiskt bör hantera skyddade personuppgifter i folkbokföringen, som medgivits för hotade, förföljda och trakasserade personer, för att förhindra att uppgifterna läcker ut. Den aktuella riksdagsskrivelsen och angränsande frågor behandlas i proposition 2005/06:161 Sekretessfrågor – Skyddade adresser, m.m. som nyligen lämnats till riksdagen och remitterats till konstitutionsutskottet. Enligt uppgift från Justitiedepartementet är skrivelsen därmed slutbehandlad (rskr. 2001/02:200; bet. 2001/02:SkU19 mom. 20, mot. 2000/01:K269 (v) och 2001/02:Ju396 yrkande 2 (m), beslut i kammaren den 10 april 2002).

Avskaffande av reklamskatten

Ärendet redovisas under punkt 9 under Finansdepartementet (s. 78) och avser ett tillkännagivande om att frågan om en avveckling av reklamskatten bör prioriteras i kommande budgetberedning, dock att en sådan avveckling bör ske med beaktande av de budgetpolitiska målen. Enligt tidigare redogörelser har frågan prioriterats för budgetåren 2003–2005 utan att förutsättningar bedömts föreligga för finansiering av ett avskaffande av reklam-

skatten med beaktande av de budgetpolitiska målen. I årets redogörelse framhålls emellertid att regeringen i den senaste budgetberedningen fann att förutsättningar förelåg för en finansiering av ett första steg i avskaffandet av den resterande reklamskatten (prop. 2005/06:1 volym 1 avsnitt 5.6.3). De föreslagna ändringarna har beslutats av riksdagen och trätt i kraft den 1 januari 2006 (rskr. 2001/02:201; bet. 2001/02:SkU20, 18 motioner av (s), (m), (v), (kd), (c), (fp) och (mp), beslut i kammaren den 10 april 2002).

Stiftelsen Anna Lindhs Minnesfond m.m.

Ärendet redovisas under punkt 20 under Finansdepartementet (s. 81) och avser ett tillkännagivande om att regeringen bör se över de regler som anger omfattningen av skattebefrielse för vissa allmännyttiga stiftelser och andra juridiska personer som bedriver allmännyttig verksamhet. Enligt redogörelsen avser regeringen att under våren 2006 ge en utredning i uppdrag att genomföra den av riksdagen efterfrågade översynen (rskr. 2004/05:61; prop. 2003/04:33, mot. 2003/04:Sk26 m.fl. (m), bet. 2004/05:SkU11, beslut i kammaren den 24 november 2004).

Folkbokföringens koppling till kyrkliga församlingar

Ärendet redovisas under punkt 73 under Finansdepartementet (s. 95) och avser ett tillkännagivande om att regeringen ånyo bör se över frågan om folkbokföringen även i fortsättningen bör knytas till de kyrkliga församlingarna eller om någon annan lösning skall väljas. Det förutsätts att förslagen i motionerna och remissyttrandena över motionerna prövas närmare i denna översyn. Enligt redogörelsen bereds ärendet (rskr. 2005/06:117; mot. 2004/05:Sk231 m.fl. (m), (fp), (kd) och (c), bet. 2004/05:SkU13, beslut i kammaren den 14 december 2005).

Filialregeln

I samband med riksdagens beslut om ändrade regler för CFC-beskattnings (prop. 2003/04:10) hösten 2003 gjordes på förslag av skatteutskottet ett tillkännagivande med en begäran om en ny prövning av filialregelns ändamålsenlighet och att regeringen skulle redovisa resultatet till riksdagen (bet. 2003/06:SkU6 mom. 5). Någon redovisning har hittills inte skett. I årets redogörelse och i redogörelserna för åren 2003 och 2004 saknas också uppgifter om regeringens behandling av detta tillkännagivande. Enligt vad utskottet erfarit har emellertid regeringen i enlighet med vad som tidigare aviserats gett Skatteverket i uppdrag att se över vissa delar av CFC-lagstiftningen. Denna översyn omfattar även filialregeln.

Motionen

I motion K14 av Tobias Krantz m.fl. (fp) yrkas att riksdagen skall uttala att regeringen bör införa skärpta rutiner gällande verkställandet av riksdagens beslut och senast i samband med nästa års redogörelse för behandlingen av riksdagens skrivelser till regeringen återkomma till riksdagen med en strategi för hur hanteringen av riksdagens skrivelser till regeringen skall effektivieras och stramas upp.

Utskottets ställningstagande

Vad först gäller frågan om *yrkesfiskare* konstaterar utskottet att EG-kommissionen den 8 februari 2006 beslutat att Sverige inte får genomföra det förslag till yrkesfiskaravdrag som regeringen redan år 2001 anmält till kommissionen. Det är att beklaga att ärendet tagit så lång tid att avgöra, men enligt utskottets uppfattning finns det inte skäl att kritisera regeringen för denna tidsutdräkt. Utskottet noterar också att regeringen aviserat att den avser att återkomma i frågan och förutsätter att detta sker utan onödigt dröjsmål så att riksdagens skrivelse kan slutbehandlas.

Vad därefter gäller frågan om *avskaffande av reklamskatten* vill utskottet erinra om att det aktuella tillkännagivandet, som tillkom under våren 2002 på förslag av skatteutskottet, innebar att frågan om en total avveckling av reklamskatten borde prioriteras i den kommande budgetberedningen, dock att detta borde ske med beaktande av de budgetpolitiska målen. Regeringen har i budgetpropositionerna för de tre åren 2003–2005 redovisat sina överväganden som inneburit att frågan om en avveckling av resterande del av reklamskatten prioriterats men att det med beaktande av de budgetpolitiska målen inte funnits förutsättningar för en finansiering av en sådan åtgärd. Riksdagen har i sitt budgetbeslut för respektive år godtagit denna uppfattning och samtidigt avvisat en rad motioner om en omedelbar avveckling av reklamskatten. I den senaste budgeten fann emellertid regeringen att förutsättningar förelåg för ett första steg i avskaffandet av den resterande reklamskatten och förslog både en sänkning av reklamskatten och en höjning av återbetalningsbeloppen. Utskottet välkomnade förslaget och uttalade att avvecklingen borde fortsätta när det statsfinansiella utrymmet medgav det.

Det kan således enligt utskottets mening inte hävdas att regeringen inte skulle ha efterkommit riksdagens begäran att pröva frågan. Regeringen har varje år sedan riksdagen gjorde sitt tillkännagivande redovisat sina bedömningar i frågan för riksdagen i respektive budgetproposition och i den senaste dessutom lagt förslag om en inledning av ett totalt avskaffande av resterande delar av reklamskatten, dvs. så långt det funnits statsfinansiellt utrymme. Någon kritik från konstitutionell synpunkt kan enligt utskottets uppfattning inte riktas mot regeringen för dess hantering av frågan.

Övriga granskade ärenden i regeringens redogörelse som berör skatteutskottet föranleder ingen kommentar av utskottet. Vad gäller kravet i motionen om skärpta rutiner och en stramare hantering av riksdagens skrivelser finns det enligt utskottets mening ingenting inom utskottets ansvarsområde som ger anledning att påkalla ett sådant uttalande av riksdagen. Såvitt det ankommer på skatteutskottet bör konstitutionsutskottet avstyrka motionen och föreslå att riksdagen lägger regeringens redogörelse till handlingarna.

Stockholm den 27 april 2006

På skatteutskottets vägnar

Susanne Eberstein

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Susanne Eberstein (s), Anna Grönlund Krantz (fp), Ulla Wester (s), Lennart Hedquist (m), Per Erik Granström (s), Per-Olof Svensson (s), Marie Engström (v), Ulf Sjösten (m), Mats Berglind (s), Gunnar Andrén (fp), Jörgen Johansson (c), Catharina Bråkenhielm (s), Stefan Hagfeldt (m), Britta Rådström (s), Fredrik Olovsson (s), Lars Gustafsson (kd) och Peter Rådberg (mp).

Avvikande mening

Regeringens redogörelse för behandlingen av riksdagens skrivelser till regeringen (m, fp, kd, c)

Anna Grönlund Krantz (fp), Lennart Hedquist (m), Ulf Sjösten (m), Gunnar Andrén (fp), Jörgen Johansson (c), Stefan Hagfeldt (m) och Lars Gustafsson (kd) anför:

I skrivelsen redogör regeringen för de åtgärder som regeringen vidtagit med anledning av de riksdagsbeslut som meddelats i riksdagens skrivelser till regeringen. Av redogörelsen framgår att regeringen under den senaste mandatperioden underlåtit att efterkomma riksdagens beslut i ett stort antal ärenden. Det kan inte accepteras att regeringen försummar att tillsätta en utredning eller att bereda en lagstiftning som riksdagen har begärt eller att den i övrigt tredskas med att vidta de åtgärder som riksdagen har efterlyst. För att inte den allmänna tilltron till det politiska systemet skall urholkas är det viktigt att regeringen uppfyller riksdagens önskemål som det finns en politisk majoritet för. Riksdagen skall inte ständigt behöva påpeka regeringens dröjsmål i olika ärenden. Sammantaget riskerar regeringens agerande att leda till att allmänhetens förtroende för de politiska institutionerna minskar.

Ett exempel på en orimlig tidsutdräkt i ett ärende som skatteutskottet medverkat i är tillkännagivandet om att regeringen borde göra något åt *de svenska yrkesfiskarnas sämre konkurrenssituation* jämfört med deras motsvarigheter i t.ex. Norge och Danmark. Detta tillkännagivande tillkom redan 1996, dvs. för över nio år sedan, på förslag av skatteutskottet som var enhälligt. Den långa behandlingstiden av denna fråga beror delvis på att EG-kommissionen dröjt länge med en statsstödsprövning av ett förslag till yrkesfiskaravdrag som Regeringskansliet tagit fram, men även på att det dröjde flera år innan detta förslag kunde vidarebefordras till Bryssel. Den socialdemokratiska regeringen bär således en stor del av ansvaret för att ännu ingenting gjorts när det gäller de svenska yrkesfiskarnas konkurrenssituation. Sedan det nu klarlagts att ett svenskt yrkesfiskaravdrag inte går att genomföra förutsätter vi att regeringen skyndsamt lägger fram alternativa förslag för att kompensera den svenska fiskerinäringen för dess konkurrensmässiga underläge och redovisar dessa förslag för riksdagen.

Tillkännagivandet av riksdagen om en prioritering av *en total avveckling av reklamskatten* tillkom under våren 2002 – alltså före innevarande mandatperiod – och skall ses mot bakgrunden av att skatteutskottet redan tidigare under flera år hade kritiserat reklamskatten för dess skattetekniska komplexitet och konkurrensmässiga snedvridningseffekter. Tillkännagivandet kunde rimligtvis inte ha tolkats på annat sätt än att riksdagen förväntade sig att regeringen redan i nästkommande budgetproposition skulle vidta den åtgärd som påkallades: ett totalt slopande av reklamskatten.

Ännu, flera år efter tillkännagivandet, är dock reklamskatten kvar, ett flagrant brott mot riksdagens tillkännagivande som inte bör passera opåtalat. Vi anser att regeringen, när den bestämde sig för att inte föreslå något avskaffande av reklamskatten, borde ha lämnat en betydligt mer uttömmande redovisning för sina skäl än den gjort. Det räcker inte att bara hänvisa till bristande finansiering, utan regeringen hade bort redovisa exakt vilka åtaganden den ansåg hade högre prioritet än ett avskaffande av reklamskatten och varför. I ljuset av de senaste årens budgetbehandlings inges man onekligen misstanken att Socialdemokraterna bara låtsats gå med på kravet på en total avveckling av reklamskatten med baktanken att denna avveckling skulle ske först när det behagade Socialdemokraterna. Fyra år har hittills förlorats på ett reklamskatteuttag som egentligen inte borde ha ägt rum. Det hade faktiskt varit bättre och rakare om Socialdemokraterna från början hade reserverat sig mot tillkännagivandet och förklarat att man ansåg att en avveckling inte borde prioriteras.

Vi är också besvikna över den lama hållning som regeringens stödpartier Vänsterpartiet och Miljöpartiet intagit i reklamskattefrågan. Vad särskilt gäller Vänsterpartiet vill vi framhålla att tillkännagivandet år 2002 tillkom bl.a. efter en partimotion av detta parti om reklamskattens avskaffande, och man får därför anta att frågan om en total avveckling av reklamskatten tidigare varit en viktig partiangelägenhet för Vänsterpartiet. Vid det förhållandet borde Vänsterpartiet, likaväl som Miljöpartiet, ha agerat kraftfullare för att få till stånd en fullständig avveckling, när regeringens ovilja att efterkomma riksdagens tillkännagivande blivit uppenbar. Regeringen förtjänar enligt vårt förmenande kraftig kritik för sitt agerande i reklamskattefrågan.

En oacceptabelt långsam handläggning präglar också ärendet angående *Anna Lindhs Minnesfond m.m.* som går ut på att regeringen skall se över de regler som anger omfattningen av skattebefrielse för vissa allmännyttiga stiftelser och andra juridiska personer som bedriver allmännyttig verksamhet. Denna fråga är inte särskilt komplicerad och hade mycket väl kunnat utredas i separat ordning, men i stället har regeringen valt att lägga in frågan i planerna på en större utredning om beskattning av stiftelser. Till denna större stiftelsebeskattningsutredning har ännu inga direktiv skrivits och ingen tycks kunna ge besked om när dessa direktiv skall utfärdas.

Även handläggningen av det i höstas avkunnade tillkännagivandet om *folkbokföringens koppling till kyrkliga församlingar* förtjänar kritik. Till saken hör att en relativt omfattande remissbehandling av ärendet redan ägt rum i skatteutskottets regi, så det borde vara ganska lätt för regeringen att starta en översyn i enlighet med riksdagens uttalade önskemål. Såvitt vi vet har regeringen ännu inte gjort någonting.

Avskaffandet av den s.k. pomperipossaeffekten, dvs. *beskattningen av andelsbyten som sker med förlust för säljaren*, är ytterligare ett exempel på att regeringen dröjt med att verkställa ett riksdagsbeslut. Skatteutskottet har tidigare kritiserat regeringens förfarande i detta ärende (yttr. 2002/03:

SkU3y), och fortfarande har regeringen försummat att lösa vissa kvarvarande problem med anknytning till andelsbytessystemet trots ett enhälligt uttalande av skatteutskottet att regeringen borde återkomma till riksdagen under våren 2005 (bet. 2004/05:SkU11), vilket regeringen inte gjorde. Först under hösten 2005 togs en mindre hithörande fråga upp antydningssvis i proposition 2005/06:39 Vissa skattefrågor med anledning av ny aktiebolagslag, m.m. Detta var emellertid endast en delfråga i sammanhanget som ingalunda löste de kvarvarande problemen. Vid behandlingen av propositionen förklarade skatteutskottet sig utgå ifrån att regeringen återkommer till frågan när resultatet av en pågående rättslig prövning av vissa anknytande frågor slutförts. Även om utvecklingen i domstolarna naturligtvis måste beaktas är det enligt vår mening klandervärt att regeringen inte rättade sig efter utskottets enhälliga önskemål att återkomma i frågan under våren 2005.

Vi anser att riksdagen bör ge regeringen till känna våra nu redovisade synpunkter i vad gäller regeringens bristande uppfyllande av riksdagens tillkännagivanden och beslut. Riksdagen bör också uttala att regeringen bör införa skärpta rutiner gällande verkställandet av riksdagens beslut och senast i samband med nästa års redogörelse för behandlingen av riksdagens skrivelser till regeringen återkomma till riksdagen med en strategi för hur hanteringen av riksdagens skrivelser till regeringen skall effektiviseras och stramas upp. Därmed tillstyrker vi motion K14.

BILAGA 3

Justitieutskottets protokollsutdrag 2005/06:30

JUSTITIEUTSKOTTET

Utdrag ur

PROTOKOLL

UTSKOTTSSAMMANTRÄDE 2005/06:30

DATUM

Torsdagen den 20 april 2006

§ 6 Redogörelse för behandlingen av riksdagens skrivelser till regeringen

Utskottet behandlar fråga om yttrande till konstitutionsutskottet över skrivelse 2005/06:75 Redogörelse för behandlingen av riksdagens skrivelser till regeringen.

Redovisningen föredras i de delar som berör justitieutskottets beredningsområde.

Justitieutskottet konstaterar att en riksdagsskrivelse med ett tillkännagivande från riksdagen saknas i regeringens skrivelse. Det gäller ett tillkännagivande om att det får ankomma på regeringen att återkomma med ett förslag om tidsbegränsad vapenamnesti (bet. 2004/05:JuU19, res. 21, rskr. 308). I detta ärende pågår enligt uppgift beredning i Justitiedepartementet.

Justitieutskottet har i sitt nyligen justerade betänkande Ökad kontroll av vapen (bet. 2005/06:JuU29) behandlat motionsyrkanden om en tidsbegränsad vapenamnesti. Utskottet hänvisar till det ovannämnda tillkännagivandet och har, som också framgått ovan, inhämtat att frågan om en tidsbegränsad vapenamnesti bereds i Justitiedepartementet. Utskottets majoritet utgår från att regeringen snarast återkommer till riksdagen med ett förslag om en tidsbegränsad vapenamnesti och anser att något ytterligare initiativ från riksdagens sida i denna fråga inte behövs. Fem partier – m, fp, kd, c och mp – finner det anmärkningsvärt att regeringen ännu inte har vidtagit några åtgärder med anledning av tillkännagivandet och anser att en tidsbegränsad vapenamnesti bör införas och att regeringen snarast skall återkomma till riksdagen med ett sådant förslag (reservation 8). Ärendet kommer att beslutas av riksdagen onsdagen den 3 maj 2006.

I övrigt saknas det i allt väsentligt anledning att ifrågasätta de av regeringen redovisade åtgärderna med anledning av aktuella riksdagsskrivelser.

Utskottet beslutar yttra sig till konstitutionsutskottet genom utdrag ur detta protokoll.

VID PROTOKOLLET
Frida Unenge

JUSTERAT
Johan Pehrson

Rätt utdraget intygas

Frida Unenge

Exp. 2006-04-27
KU

BILAGA 4

Socialutskottets yttrande 2005/06:SoU7y

Redogörelse för behandlingen av riksdagens skrivelser till regeringen

Till konstitutionsutskottet

Inledning

Konstitutionsutskottet har den 30 mars 2006 beslutat anmoda övriga utskott att yttra sig över regeringens skrivelse 2005/06:75 Redogörelse för behandlingen av riksdagens skrivelser till regeringen. En motion har väckts med anledning av skrivelsen, nämligen K28 av Tobias Krantz m.fl. (fp).

Socialutskottet har beslutat att avge yttrande.

Skrivelsen

Totalt redovisas 39 riksdagsskrivelser under Socialutskottet i det register som ingår i skrivelsen. Av dessa rapporteras 22 som slutbehandlade och 17 som inte slutbehandlade.

Utskottets överväganden

Socialutskottet vill inledningsvis betona att om en riksdagsskrivelse anges som slutbehandlad är ett rimligt krav att det önskemål som ett tillkännagivande avser har tillgodosetts. Om det skulle visa sig föreligga omständigheter som hindrar ett genomförande eller om regeringen gör en annan bedömning än riksdagen kan det emellertid finnas skäl för regeringen att underlåta att vidta de åtgärder som tillkännagivandet avser. I dessa fall krävs att regeringens bedömning redovisas för riksdagen. Som konstitutionsutskottet uttalat (se bet. 2004/05:KU24, s. 20) är det självfallet angeläget att redovisningen då inte är för knapphändig. Socialutskottet har de senaste åren i flera fall ifrågasatt att regeringen angett att riksdagsskrivelser är slutbehandlade (protokoll 2003/04:25 den 22 april 2004 och 2004/05:29 den 21 april 2005).

Socialutskottet vill också erinra om att konstitutionsutskottet påtalat vikten av att regeringen utan något egentligt dröjsmål vidtar de åtgärder som är nödvändiga med anledning av ett tillkännagivande (se bet. 2004/05:KU24, s. 19).

Socialutskottet har mot den nu beskrivna bakgrunden funnit anledning att kommentera regeringens redovisning av beredningen av tre av riksdagens skrivelser.

Det gäller för det första frågan om *stöd till databasen Pion* (bet. 2004/05:SoU1, mom. 10, rskr. 2004/05:114). I skrivelsen anges att detta tillkännagivande är slutbehandlat. Regeringen anför sammanfattningsvis att man inte har för avsikt att tillföra medel till regionala satsningar som Pion. Socialutskottet vill erinra om att detta tillkännagivande angavs som slutbehandlat även i fjolårets skrivelse om redogörelse för behandlingen av riksdagens skrivelser till regeringen (skr. 2004/05:75) men att utskottet i yttrande till konstitutionsutskottet över skrivelsen ifrågasatte detta redovisningssätt. Motioner om Pion behandlades vidare i betänkande 2005/06:SoU1 (s. 22 f.). Socialutskottet refererade i detta sammanhang proposition 2004/05:175 Från IT-politik för samhället till politik för IT-samhället. I denna proposition hänvisas till tillkännagivandet om Pion samt anfördes att frågan om hur detta område kan utvecklas och samordnas på bästa sätt bereds inom Regeringskansliet. Socialutskottet anförde för sin del att det vidhöll sin inställning såsom den framförts i det ovan nämnda yttrandet till konstitutionsutskottet. Vidare anförde socialutskottet bl.a. att det emellertid såg mycket positivt på det initiativ som regeringen och Landstingsförbundet tagit när det gäller en fördjupad nationell samverkan kring IT inom hälso- och sjukvården samt att utskottet delade bedömningen att det är av stor vikt att patientinformation till allmänheten prioriteras i detta arbete. Slutligen noterade socialutskottet att det erfarit att tillkännagivandet om Pion skulle komma att behandlas i detta sammanhang. Socialutskottet kan dock nu kon-

statera att tillkännagivandet om stöd till databasen Pion inte nämns i regeringens skrivelse Nationell IT-strategi för vård och omsorg (skr. 2005/06:139).

Regeringen anför således sammanfattningsvis att man inte har för avsikt att tillföra medel till regionala satsningar som Pion. Vidare anføres alltså att tillkännagivandet är slutbehandlat. Utskottet vill än en gång upprepa att utskottet ifrågasätter detta redovisningssätt samt saknar en närmare analys i anslutning till den frågeställning som tillkännagivandet omfattar.

Utskottet övergår därefter till att behandla frågan om *speciallivsmedel som används av medicinska skäl* (bet. 2004/05:SoU10, mom. 55, rskr. 2004/05:166). Utskottet uttalade att regeringen bör återkomma till riksdagen med ett förslag till nytt förmånssystem för speciallivsmedel som åtgärdar de brister som det nuvarande systemet har. I bet. 2005/06:SoU10 erinrade utskottet om tillkännagivandet samt anförde att utskottet förutsatte att regeringen återkommer i frågan under innevarande riksdagsår.

Regeringen uppger i skrivelsen att ärendet bereds. Socialutskottet konstaterar att tillkännagivandet gjordes i mars 2005. Av skrivelsen kan inte utläsas att några egentliga beredningsåtgärder vidtagits. Utskottet ställer sig kritiskt till denna tidsutdräkt.

Vad slutligen gäller frågan om *tilläggsdirektiv till Assistanskommittén (S 2004:06)* (bet. 2005/06:SoU7, rskr. 2005/06:5) innebär tillkännagivandet att regeringen genom ett tilläggsdirektiv snarast bör ge Assistanskommittén i uppdrag att analysera och redovisa för- och nackdelar med ett samlat kostnadsansvar och ansvar för en och samma huvudman, staten, avseende personlig assistans. Tillkännagivandet beslutades av riksdagen i oktober 2005. Enligt utskottets uppfattning är det anmärkningsvärt att regeringen ännu inte beslutat om tilläggsdirektiv i enlighet med riksdagens beställning.

Socialutskottet konstaterar avslutningsvis att den motion som väckts, K28 av Tobias Krantz m.fl. (fp), i stort sett har samma innehåll som den motion (fp) som väcktes med anledning av förra årets skrivelse. Socialutskottet har förståelse för motionärernas synpunkter och kan konstatera att de kritiska synpunkter som socialutskottet uttalat ovan i viss utsträckning överensstämmer med vad motionärerna anför. Utskottet utgår ifrån att konstitutionsutskottet i likhet med vad som uttalades förra året påtalar vikten av att rutinerna ses över som ett led i ansträngningarna att komma till rätta med onödiga tidsutdräkter.

Stockholm den 9 maj 2006

På socialutskottets vägnar

Ingrid Burman

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Ingrid Burman (v), Chatrine Påls-son (kd), Kristina Zakrisson (s), Cristina Husmark Pehrsson (m), Conny Öhman (s), Lars U Granberg (s), Anne Marie Brodén (m), Marina Petters-son (s), Christer Engelhardt (s), Jan Lindholm (mp), Martin Nilsson (s), Jan Emanuel Johansson (s), Maud Ekendahl (m), Marita Aronson (fp), Gunilla Wahlén (v), Gabriel Romanus (fp) och Lars-Ivar Ericson (c).

BILAGA 5

Trafikutskottets yttrande 2005/06:TU3y

Redogörelse för behandlingen av riksdagens skrivelser till regeringen

Till konstitutionsutskottet

Konstitutionsutskottet har den 30 mars 2006 anmodat övriga utskott att yttra sig över regeringens skrivelse 2005/06:75 Redogörelse för behandlingen av riksdagens skrivelser till regeringen.

I skrivelsen lämnas en redovisning av de beslut som regeringen fattat med anledning av de riksdagsbeslut som meddelats i riksdagens skrivelser till regeringen. Redogörelsen omfattar huvudsakligen regeringsbeslut under tiden den 1 januari–31 december 2005.

Med anledning av skrivelsen har motion 2005/06:K28 väckts av Tobias Krantz m.fl. (fp).

Utskottets överväganden

Skrivelsen

I skrivelsen redovisas beslut och beredningsläge för sammanlagt 28 riksdagsskrivelser till regeringen med anledning av trafikutskottets betänkanden. Som framgår av följande sammanställning redovisas 11 av dessa riksdagsskrivelser som slutbehandlade medan beredningen inte är avslutad för 17 riksdagsskrivelser.

Riksdagsskrivelser till regeringen med anledning av trafikutskottets betänkanden

Riksmöte	Antal skrivelser	Slutbehandlade	Inte slutbehandlad
1994/95	1		1
1997/98	3		3
1999/2000	3	1	2
2000/01	1		1
2001/02	3	2	1
2002/03	1		1
2003/04	3		3
2004/05	10	6	4
2005/06	3	2	1
Summa	28	11	17

Källa: Skrivelse 2005/06:75 Redogörelse för behandlingen av riksdagens skrivelser till regeringen

Regeringens redogörelse lämnar vidare uppgifter om vilka riksdagsskrivelser som innehåller tillkännagivanden från riksdagens sida. Som framgår av följande förteckning anges att med anledning av trafikutskottets betänkanden är 2 tillkännagivanden slutbehandlade medan beredning pågår för sammanlagt 15 tillkännagivanden.

Riksdagsskrivelser till regeringen som innehåller beslut om tillkännagivanden med anledning av trafikutskottets betänkanden

Riksdagsskrivelse	Innebörd	Behandlingsläge
1994/95:232	Återinförande av det statliga fritidsbåtsregistret	Ärendet bereds
1997/98:192	Medicinska krav för taxiförare	Ärendet bereds
1997/98:266	Energi- och koldioxidskatt för järnvägstrafik	Ärendet bereds
1999/2000:166	Inrättande av trafikoffertjour	Ärendet bereds
1999/2000:166	Ansvar för lastsäkring	Ärendet bereds
1999/2000:238	Påföljdssystem för utländska fordonsförare	Ärendet bereds
2000/01:249	Ökad säkerhet för barn i trafiken	Ärendet bereds
2001/02:195	Åtgärder mot svarttaxi	Slutbehandlad
2002/03:161	Körkort för deltagare i försöksverksamhet med alkohol m.m.	Ärendet bereds
2002/03:161	EU-moped och terrängskoter	Ärendet bereds
2002/03:161	Kameraövervakning och ägaransvar vid hastighetsöverträdelser	Ärendet bereds
2003/04:161	Regelverk för fordonsvikter	Ärendet bereds
2003/04:182	Påföljdssystemet inom åkerinringen	Ärendet bereds
2004/05:64	Inspektionsverksamheten inom trafiklagen	Slutbehandlad
2004/05:178	Kompetensbevis och hastighetsbegränsning avseende fritidsbåtar	Ärendet bereds
2004/05:213	Styrning, redovisning och utvärdering av Arlandabanan	Ärendet bereds
2004/05:244	Stickprovskontroll av kabinpersonal	Ärendet bereds

Källa: Skrivelse 2005/06:75 Redogörelse för behandlingen av riksdagens skrivelser till regeringen.

Motionen

I motion 2005/06:K28 av Tobias Krantz m.fl. anför Folkpartiet liberalerna att regeringen bör åläggas att fortsättningsvis skärpa sina rutiner för genomförandet av riksdagens tillkännagivanden inom angivna tidsramar. Folkpartiet liberalerna anser att i de fall särskilda skäl föreligger som innebär att regeringen inte kan följa riksdagens beslut, skall regeringen skyndsamt upp-

lysa riksdagen om detta och noggrant redovisa skälen härför. Motionärerna efterlyser vidare en strategi för hur hanteringen av riksdagens skrivelser till regeringen skall kunna effektiviseras och stramas upp.

Trafikutskottets ställningstagande

Trafikutskottet konstaterar att skrivelsen på ett fullständigt och korrekt sätt redovisar de riksdagsskrivelser som riktats till regeringen med anledning av riksdagsbeslut av betänkanden inom utskottets beredningsområde.

Utskottet noterar att i redogörelsen redovisas sammanlagt 15 tillkännagivanden som ännu inte är färdigbehandlade trots att flera år gått sedan vissa av de aktuella riksdagsbesluten fattades. Det äldsta tillkännagivandet om återinförande av ett statligt fritidsbåtsregister bereds sålunda fortfarande efter tio år. Flera andra tillkännagivanden har också en lång förhistoria. Medelåldern för samtliga tillkännagivandena är nära fem år.

Trafikutskottet har tidigare uttalat förståelse för att behandlingen av tillkännagivanden kräver en omsorgsfull beredning. Med anledning av den tid som förflutit sedan riksdagen fattat sina beslut har dock utskottet ändå understrukt betydelsen av att riksdagsskrivelser med tillkännagivanden hanteras skyndsamt. Att tillkännagivanden inte är slutbehandlade efter flera år är inte något som bör förekomma annat än i undantagsfall. Dessa synpunkter har utskottet riktat i flera år och synpunkterna får med ökad ålder på tillkännagivandena skärpt relevans. I sammanhanget kan dock nämnas att genom bl.a. lämnade och förväntade propositioner under år 2006 torde inom den närmaste framtiden vissa av de äldsta tillkännagivandena kunna anses bli slutbehandlade.

Trafikutskottet har i enlighet med tidigare praxis särskilt granskat de tillkännagivanden som redovisas som slutbehandlade. När det gäller årets redovisning kan konstateras att tillkännagivandet om inrättandet av en gemensam trafikinspektion anges som slutbehandlat. Utskottet vill i sammanhanget erinra om att detta tillkännagivande utmynnande i en begäran från riksdagen om att en utredning skulle tillsättas i syfte att inrätta en gemensam inspektionsmyndighet under första halvåret 2006. Regeringen har därefter i budgetpropositionen för år 2006 redovisat hur ärendet har hanterats och angett bl.a. att en särskild utredare har tillkallats samt förklarat att den av riksdagen förutsedda tidsplanen inte har befunnits möjlig att infria. I sammanhanget kan vidare nämnas att den särskilda utredaren under våren 2006 har sammanträffat med utskottet och närmare redogjort för genomförandet av uppdraget. Trafikutskottet kan därmed konstatera att tillkännagivandet om att tillsätta en utredning är tillgodosett medan däremot syftet med ställningstagandet att inrätta en ny inspektionsmyndighet redan våren 2006 inte har kunnat infriats.

Det kan slutligen konstateras att för många tillkännagivanden som ej är slutbehandlade anges utförlig information om beredningsläge och när tillkännagivandet beräknas kunna bli slutbehandlat. För några tillkännagivan-

den är dock informationen mer knapphändig. Enligt trafikutskottets mening är det angeläget att redogörelsen mer tydligt redogör för hur de olika ärendena med tillkännagivanden bereds, vilka åtgärder som planeras vidtas och om möjligt anger en bedömning när ärendet bedöms kunna bli slutbehandlat. Detta är särskilt angeläget när beredningen av riksdagens ställningstaganden med tillkännagivanden inte har kunnat slutföras trots behandling under ett flertal år.

Trafikutskottet konstaterar att den följdmotion som väckts, nämligen motion 2005/06:K28 av Tobias Krantz m.fl., behandlar övergripande frågor kring handläggning av riksdagens skrivelser till regeringen och därför närmast har att bedömas inom konstitutionsutskottets ram. Trafikutskottet anser för egen del att erfarenheterna från tillkännagivanden inom utskottets beredningsområde talar för att en viss effektivisering och uppstramning bör eftersträvas. En fråga som här också kan uppmärksammas är att utveckla fackutskottens uppgift att utöver den nuvarande årliga granskningen med yttranden till konstitutionsutskottet, löpande inom ramen för sitt arbete med uppföljning och utvärdering, följa upp olika riksdagsbeslut och då särskilt tillkännagivanden som riktats från riksdagens sida.

Stockholm den 4 maj 2006

På trafikutskottets vägnar

Claes Roxbergh

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Claes Roxbergh (mp), Carina Moberg (s), Jarl Lander (s), Erling Bager (fp), Hans Stenberg (s), Krister Örnfjäder (s), Peter Pedersen (v), Claes-Göran Brandin (s), Jan-Evert Rådström (m), Monica Green (s), Runar Patriksson (fp), Sven Bergström (c), Björn Hamilton (m), Karin Svensson Smith (–), Börje Vestlund (s), Krister Hammarbergh (m) och Tuve Skånberg (kd).

BILAGA 6

Arbetsmarknadsutskottets yttrande 2005/06: AU3y

Regeringens redogörelse för behandlingen av riksdagens skrivelser till regeringen (skr. 2005/06:75)

Till konstitutionsutskottet

Konstitutionsutskottet har berett skatteutskottet och övriga utskott tillfälle att yttra sig över regeringens skrivelse 2005/06:75 med redogörelse för behandlingen av riksdagens skrivelser till regeringen. Med anledning härav har skatteutskottet särskilt granskat dels de ärenden som avser riksdagsskrivelser som skatteutskottet medverkat till och som inte slutbehandlats den 31 december 2005, dels ett äldre ärende. Utskottet får anföra följande:

Sammanfattning

Utskottet föreslår att regeringens redogörelse, såvitt utskottet är berört, läggs till handlingarna. Vidare avstyrker utskottet en i ärendet väckt motion med yrkande om att riksdagen hos regeringen efterlyser skärpta rutiner och en stramare och effektivare hantering av riksdagens skrivelser till regeringen. Den borgerliga alliansen (m, fp, kd, c) har gemensamt lämnat en avvikande mening till förmån för motionen.

Granskade ärenden

Yrkesfiskare

Ärendet redovisas under punkt 1 under Finansdepartementet (s. 75). Med anledning av en rad motioner om yrkesfiskarnas ekonomiska villkor i förhållande till fiskare i konkurrentländer, och då såväl Norge som Danmark hade särskilda skatteavdrag för yrkesfiskare, gjorde riksdagen – på förslag av skatteutskottet – ett tillkännagivande om att regeringen borde återkomma till riksdagen med förslag som tillgodosåg motionärernas krav på konkurrensneutralitet. På grund av riksdagens önskemål har ett förslag till yrkesfiskaravdrag utretts och remissbehandlats och anmälts till EG-kommis-

sionen för statsstödsprövning. I årets redogörelse anförts att kommissionen i beslut den 8 februari 2006 funnit att det föreslagna yrkesfiskaravdraget är ett statligt stöd som är oförenligt med artikel 87 i EG-fördraget. Kommissionen har därför i beslutet föreskrivit att förslaget till yrkesfiskaravdrag inte är förenligt med den gemensamma marknaden och att Sverige inte får genomföra det. Regeringen avser att senare återkomma till riksdagen i frågan, anförts det i redogörelsen. Enligt vad utskottet erfarit är inriktningen att lämna en redovisning i nästa budgetproposition (rskr. 1996/97:133; bet. 1996/97:SkU13 mom. 11, mot. 1996/97:Fi210 yrkande 11 (c) m.fl., beslut i kammaren den 20 december 1996).

Skadlig skattekonkurrens i Europeiska unionen

Ärendet redovisas under punkt 5 under Finansdepartementet (s. 77) och avser ett tillkännagivande om att regeringen bör arbeta för att tillämpningsområdet för uppförandekoden för företagsbeskattning skall utvidgas till att omfatta även skadlig skattekonkurrens som avser löntagare och att frågan skall behandlas i samband med en översyn av uppförandekoden. Enligt redogörelsen har den planerade översynen av EU:s uppförandekod för företagsbeskattning ännu inte kommit till stånd, utan arbetet med uppförandekoden fortsätter. Skrivelsen har därför inte kunnat slutbehandlas (rskr. 2000/01:70; prop. 2000/01:12, bet. 2000/01:SkU6 mom. 3, mot. 2000/01:Sk8 yrkande 3 (mp), beslut i kammaren den 5 december 2000).

Skyddade identiteter i folkbokföringen

Ärendet redovisas under punkt 13 under Justitiedepartementet (s. 22) och avser ett tillkännagivande om en skyndsam belysning av frågan hur man praktiskt bör hantera skyddade personuppgifter i folkbokföringen, som medgivits för hotade, förföljda och trakasserade personer, för att förhindra att uppgifterna läcker ut. Den aktuella riksdagsskrivelsen och angränsande frågor behandlas i proposition 2005/06:161 Sekretessfrågor – Skyddade adresser, m.m. som nyligen lämnats till riksdagen och remitterats till konstitutionsutskottet. Enligt uppgift från Justitiedepartementet är skrivelsen därmed slutbehandlad (rskr. 2001/02:200; bet. 2001/02:SkU19 mom. 20, mot. 2000/01:K269 (v) och 2001/02:Ju396 yrkande 2 (m), beslut i kammaren den 10 april 2002).

Avskaffande av reklamskatten

Ärendet redovisas under punkt 9 under Finansdepartementet (s. 78) och avser ett tillkännagivande om att frågan om en avveckling av reklamskatten bör prioriteras i kommande budgetberedning, dock att en sådan avveckling bör ske med beaktande av de budgetpolitiska målen. Enligt tidigare redogörelser har frågan prioriterats för budgetåren 2003–2005 utan att förutsättningar bedömts föreligga för finansiering av ett avskaffande av reklam-

skatten med beaktande av de budgetpolitiska målen. I årets redogörelse framhålls emellertid att regeringen i den senaste budgetberedningen fann att förutsättningar förelåg för en finansiering av ett första steg i avskaffandet av den resterande reklamskatten (prop. 2005/06:1 volym 1 avsnitt 5.6.3). De föreslagna ändringarna har beslutats av riksdagen och trätt i kraft den 1 januari 2006 (rskr. 2001/02:201; bet. 2001/02:SkU20, 18 motioner av (s), (m), (v), (kd), (c), (fp) och (mp), beslut i kammaren den 10 april 2002).

Stiftelsen Anna Lindhs Minnesfond m.m.

Ärendet redovisas under punkt 20 under Finansdepartementet (s. 81) och avser ett tillkännagivande om att regeringen bör se över de regler som anger omfattningen av skattebefrielse för vissa allmännyttiga stiftelser och andra juridiska personer som bedriver allmännyttig verksamhet. Enligt redogörelsen avser regeringen att under våren 2006 ge en utredning i uppdrag att genomföra den av riksdagen efterfrågade översynen (rskr. 2004/05:61; prop. 2003/04:33, mot. 2003/04:Sk26 m.fl. (m), bet. 2004/05:SkU11, beslut i kammaren den 24 november 2004).

Folkbokföringens koppling till kyrkliga församlingar

Ärendet redovisas under punkt 73 under Finansdepartementet (s. 95) och avser ett tillkännagivande om att regeringen ånyo bör se över frågan om folkbokföringen även i fortsättningen bör knytas till de kyrkliga församlingarna eller om någon annan lösning skall väljas. Det förutsätts att förslagen i motionerna och remissyttrandena över motionerna prövas närmare i denna översyn. Enligt redogörelsen bereds ärendet (rskr. 2005/06:117; mot. 2004/05:Sk231 m.fl. (m), (fp), (kd) och (c), bet. 2004/05:SkU13, beslut i kammaren den 14 december 2005).

Filialregeln

I samband med riksdagens beslut om ändrade regler för CFC-beskattnings (prop. 2003/04:10) hösten 2003 gjordes på förslag av skatteutskottet ett tillkännagivande med en begäran om en ny prövning av filialregelns ändamålsenlighet och att regeringen skulle redovisa resultatet till riksdagen (bet. 2003/06:SkU6 mom. 5). Någon redovisning har hittills inte skett. I årets redogörelse och i redogörelserna för åren 2003 och 2004 saknas också uppgifter om regeringens behandling av detta tillkännagivande. Enligt vad utskottet erfarit har emellertid regeringen i enlighet med vad som tidigare aviserats gett Skatteverket i uppdrag att se över vissa delar av CFC-lagstiftningen. Denna översyn omfattar även filialregeln.

Motionen

I motion K14 av Tobias Krantz m.fl. (fp) yrkas att riksdagen skall uttala att regeringen bör införa skärpta rutiner gällande verkställandet av riksdagens beslut och senast i samband med nästa års redogörelse för behandlingen av riksdagens skrivelser till regeringen återkomma till riksdagen med en strategi för hur hanteringen av riksdagens skrivelser till regeringen skall effektivteras och stramas upp.

Utskottets ställningstagande

Vad först gäller frågan om *yrkesfiskare* konstaterar utskottet att EG-kommissionen den 8 februari 2006 beslutat att Sverige inte får genomföra det förslag till yrkesfiskaravdrag som regeringen redan år 2001 anmält till kommissionen. Det är att beklaga att ärendet tagit så lång tid att avgöra, men enligt utskottets uppfattning finns det inte skäl att kritisera regeringen för denna tidsutdräkt. Utskottet noterar också att regeringen aviserat att den avser att återkomma i frågan och förutsätter att detta sker utan onödigt dröjsmål så att riksdagens skrivelse kan slutbehandlas.

Vad därefter gäller frågan om *avskaffande av reklamskatten* vill utskottet erinra om att det aktuella tillkännagivandet, som tillkom under våren 2002 på förslag av skatteutskottet, innebar att frågan om en total avveckling av reklamskatten borde prioriteras i den kommande budgetberedningen, dock att detta borde ske med beaktande av de budgetpolitiska målen. Regeringen har i budgetpropositionerna för de tre åren 2003–2005 redovisat sina överväganden som inneburit att frågan om en avveckling av resterande del av reklamskatten prioriterats men att det med beaktande av de budgetpolitiska målen inte funnits förutsättningar för en finansiering av en sådan åtgärd. Riksdagen har i sitt budgetbeslut för respektive år godtagit denna uppfattning och samtidigt avvisat en rad motioner om en omedelbar avveckling av reklamskatten. I den senaste budgeten fann emellertid regeringen att förutsättningar förelåg för ett första steg i avskaffandet av den resterande reklamskatten och förslog både en sänkning av reklamskatten och en höjning av återbetalningsbeloppen. Utskottet välkomnade förslaget och uttalade att avvecklingen borde fortsätta när det statsfinansiella utrymmet medgav det.

Det kan således enligt utskottets mening inte hävdas att regeringen inte skulle ha efterkommit riksdagens begäran att pröva frågan. Regeringen har varje år sedan riksdagen gjorde sitt tillkännagivande redovisat sina bedömningar i frågan för riksdagen i respektive budgetproposition och i den senaste dessutom lagt förslag om en inledning av ett totalt avskaffande av resterande delar av reklamskatten, dvs. så långt det funnits statsfinansiellt utrymme. Någon kritik från konstitutionell synpunkt kan enligt utskottets uppfattning inte riktas mot regeringen för dess hantering av frågan.

Övriga granskade ärenden i regeringens redogörelse som berör skatteutskottet föranleder ingen kommentar av utskottet. Vad gäller kravet i motionen om skärpta rutiner och en stramare hantering av riksdagens skrivelser finns det enligt utskottets mening ingenting inom utskottets ansvarsområde som ger anledning att påkalla ett sådant uttalande av riksdagen. Såvitt det ankommer på skatteutskottet bör konstitutionsutskottet avstyrka motionen och föreslå att riksdagen lägger regeringens redogörelse till handlingarna.

Stockholm den 27 april 2006

På skatteutskottets vägnar

Susanne Eberstein

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Susanne Eberstein (s), Anna Grönlund Krantz (fp), Ulla Wester (s), Lennart Hedquist (m), Per Erik Granström (s), Per-Olof Svensson (s), Marie Engström (v), Ulf Sjösten (m), Mats Berglind (s), Gunnar Andrén (fp), Jörgen Johansson (c), Catharina Bråkenhielm (s), Stefan Hagfeldt (m), Britta Rådström (s), Fredrik Olovsson (s), Lars Gustafsson (kd) och Peter Rådberg (mp).

Avvikande mening

Regeringens redogörelse för behandlingen av riksdagens skrivelser till regeringen (m, fp, kd, c)

Anna Grönlund Krantz (fp), Lennart Hedquist (m), Ulf Sjösten (m), Gunnar Andrén (fp), Jörgen Johansson (c), Stefan Hagfeldt (m) och Lars Gustafsson (kd) anför:

I skrivelsen redogör regeringen för de åtgärder som regeringen vidtagit med anledning av de riksdagsbeslut som meddelats i riksdagens skrivelser till regeringen. Av redogörelsen framgår att regeringen under den senaste mandatperioden underlåtit att efterkomma riksdagens beslut i ett stort antal ärenden. Det kan inte accepteras att regeringen försummar att tillsätta en utredning eller att bereda en lagstiftning som riksdagen har begärt eller att den i övrigt tredskas med att vidta de åtgärder som riksdagen har efterlyst. För att inte den allmänna tilltron till det politiska systemet skall urholkas är det viktigt att regeringen uppfyller riksdagens önskemål som det finns en politisk majoritet för. Riksdagen skall inte ständigt behöva påpeka regeringens dröjsmål i olika ärenden. Sammantaget riskerar regeringens agerande att leda till att allmänhetens förtroende för de politiska institutionerna minskar.

Ett exempel på en orimlig tidsutdräkt i ett ärende som skatteutskottet medverkat i är tillkännagivandet om att regeringen borde göra något åt *de svenska yrkesfiskarnas sämre konkurrenssituation* jämfört med deras motsvarigheter i t.ex. Norge och Danmark. Detta tillkännagivande tillkom redan 1996, dvs. för över nio år sedan, på förslag av skatteutskottet som var enhälligt. Den långa behandlingstiden av denna fråga beror delvis på att EG-kommissionen dröjt länge med en statsstödsprövning av ett förslag till yrkesfiskaravdrag som Regeringskansliet tagit fram, men även på att det dröjde flera år innan detta förslag kunde vidarebefordras till Bryssel. Den socialdemokratiska regeringen bär således en stor del av ansvaret för att ännu ingenting gjorts när det gäller de svenska yrkesfiskarnas konkurrenssituation. Sedan det nu klarlagts att ett svenskt yrkesfiskaravdrag inte går att genomföra förutsätter vi att regeringen skyndsamt lägger fram alternativa förslag för att kompensera den svenska fiskerinäringen för dess konkurrensmässiga underläge och redovisar dessa förslag för riksdagen.

Tillkännagivandet av riksdagen om en prioritering av *en total avveckling av reklamskatten* tillkom under våren 2002 – alltså före innevarande mandatperiod – och skall ses mot bakgrunden av att skatteutskottet redan tidigare under flera år hade kritiserat reklamskatten för dess skattetekniska komplexitet och konkurrensmässiga snedvridningseffekter. Tillkännagivandet kunde rimligtvis inte ha tolkats på annat sätt än att riksdagen förväntade sig att regeringen redan i nästkommande budgetproposition skulle vidta den åtgärd som påkallades: ett totalt slopande av reklamskatten.

Ännu, flera år efter tillkännagivandet, är dock reklamskatten kvar, ett flagrant brott mot riksdagens tillkännagivande som inte bör passera opåtalat. Vi anser att regeringen, när den bestämde sig för att inte föreslå något avskaffande av reklamskatten, borde ha lämnat en betydligt mer uttömmande redovisning för sina skäl än den gjort. Det räcker inte att bara hänvisa till bristande finansiering, utan regeringen hade bort redovisa exakt vilka åtaganden den ansåg hade högre prioritet än ett avskaffande av reklamskatten och varför. I ljuset av de senaste årens budgetbehandlings inges man onekligen misstanken att Socialdemokraterna bara låtsats gå med på kravet på en total avveckling av reklamskatten med baktanken att denna avveckling skulle ske först när det behagade Socialdemokraterna. Fyra år har hittills förlorats på ett reklamskatteuttag som egentligen inte borde ha ägt rum. Det hade faktiskt varit bättre och rakare om Socialdemokraterna från början hade reserverat sig mot tillkännagivandet och förklarat att man ansåg att en avveckling inte borde prioriteras.

Vi är också besvikna över den lama hållning som regeringens stödpartier Vänsterpartiet och Miljöpartiet intagit i reklamskattefrågan. Vad särskilt gäller Vänsterpartiet vill vi framhålla att tillkännagivandet år 2002 tillkom bl.a. efter en partimotion av detta parti om reklamskattens avskaffande, och man får därför anta att frågan om en total avveckling av reklamskatten tidigare varit en viktig partiangelägenhet för Vänsterpartiet. Vid det förhållandet borde Vänsterpartiet, likaväl som Miljöpartiet, ha agerat kraftfullare för att få till stånd en fullständig avveckling, när regeringens ovilja att efterkomma riksdagens tillkännagivande blivit uppenbar. Regeringen förtjänar enligt vårt förmenande kraftig kritik för sitt agerande i reklamskattefrågan.

En oacceptabelt långsam handläggning präglar också ärendet angående *Anna Lindhs Minnesfond m.m.* som går ut på att regeringen skall se över de regler som anger omfattningen av skattebefrielse för vissa allmännyttiga stiftelser och andra juridiska personer som bedriver allmännyttig verksamhet. Denna fråga är inte särskilt komplicerad och hade mycket väl kunnat utredas i separat ordning, men i stället har regeringen valt att lägga in frågan i planerna på en större utredning om beskattning av stiftelser. Till denna större stiftelsebeskattningsutredning har ännu inga direktiv skrivits och ingen tycks kunna ge besked om när dessa direktiv skall utfärdas.

Även handläggningen av det i höstas avkunnade tillkännagivandet om *folkbokföringens koppling till kyrkliga församlingar* förtjänar kritik. Till saken hör att en relativt omfattande remissbehandling av ärendet redan ägt rum i skatteutskottets regi, så det borde vara ganska lätt för regeringen att starta en översyn i enlighet med riksdagens uttalade önskemål. Såvitt vi vet har regeringen ännu inte gjort någonting.

Avskaffandet av den s.k. pomperipossaeffekten, dvs. *beskattningen av andelsbyten som sker med förlust för säljaren*, är ytterligare ett exempel på att regeringen dröjt med att verkställa ett riksdagsbeslut. Skatteutskottet har tidigare kritiserat regeringens förfarande i detta ärende (yttr. 2002/03:

SkU3y), och fortfarande har regeringen försummat att lösa vissa kvarvarande problem med anknytning till andelsbydessystemet trots ett enhälligt uttalande av skatteutskottet att regeringen borde återkomma till riksdagen under våren 2005 (bet. 2004/05:SkU11), vilket regeringen inte gjorde. Först under hösten 2005 togs en mindre hithörande fråga upp antydningssvis i proposition 2005/06:39 Vissa skattefrågor med anledning av ny aktiebolagslag, m.m. Detta var emellertid endast en delfråga i sammanhanget som ingalunda löste de kvarvarande problemen. Vid behandlingen av propositionen förklarade skatteutskottet sig utgå ifrån att regeringen återkommer till frågan när resultatet av en pågående rättslig prövning av vissa anknytande frågor slutförts. Även om utvecklingen i domstolarna naturligtvis måste beaktas är det enligt vår mening klandervärt att regeringen inte rättade sig efter utskottets enhälliga önskemål att återkomma i frågan under våren 2005.

Vi anser att riksdagen bör ge regeringen till känna våra nu redovisade synpunkter i vad gäller regeringens bristande uppfyllande av riksdagens tillkännagivanden och beslut. Riksdagen bör också uttala att regeringen bör införa skärpta rutiner gällande verkställandet av riksdagens beslut och senast i samband med nästa års redogörelse för behandlingen av riksdagens skrivelser till regeringen återkomma till riksdagen med en strategi för hur hanteringen av riksdagens skrivelser till regeringen skall effektiviseras och stramas upp. Därmed tillstyrker vi motion K14.

BILAGA 7

PM: Riksdagens tillkännagivanden till regeringen

Sammanfattning

Riksdagen har mycket länge använt sig av ordningen att ge regeringen sin mening till känna i skilda avseenden. Sedan 1810 har regeringen redovisat de åtgärder tillkännagivandena föranlett. Redovisningen lämnades fram till 1961 till Justitieombudsmannen och därefter direkt till riksdagen.

Möjligheten för riksdagen att besluta om tillkännagivanden till regeringen finns inte reglerad i regeringsformen. Enligt den konstitutionella praxis som vuxit fram bör utgångspunkten vara att regeringen tillgodoser tillkännagivandena, men om regeringen har en annan mening än riksdagen, bör riksdagen underrättas om detta, och då inom den tidsgräns som tillkännagivandet eventuellt kan omfatta.

Inom utskottets kansli har gjorts en genomgång av riksdagens tillkännagivanden under tre perioder under den tid 1974 års regeringsform gällt. Under den första perioden 1975–1979/80 gjordes närmare 1 300 tillkännagivanden från riksdagen till regeringen. Den andra perioden 1988/89–1992/93 som alltså var ett halvt år kortare låg antalet tillkännagivanden på närmare tusen. Under den sista perioden 2000/01–2004/05 har antalet tillkännagivanden sjunkit till klart under 400.

Den genomförda studien ger inte tillräckligt underlag för att med säkerhet avgöra vilka orsaker som ligger bakom den tydliga nedgången i antalet tillkännagivanden. För detta skulle behövas ytterligare studier i form av t.ex. intervjuer. Det finns dock vissa förhållanden som är av sådan karaktär att de torde ha bidragit till utvecklingen.

En bidragande orsak torde vara att regeringsförslagen under senare år har förberetts i samråd med samarbetspartier i syfte att uppnå majoritet i riksdagen. Ett samverkande förhållande som kan ha påverkat nedgången är budgetreformen som innebär att riksdagen genom ett enda beslut fattar beslut om utgiftsramar och utgiftstak, vilket förefaller ha minskat oppositionspartiernas möjligheter att söka majoriteter för delar av sina förslag. Mot bakgrund av att en viss tendens till minskade antal tillkännagivanden visade sig redan före valet 1994 skulle det dessutom kunna ifrågasättas om det inte skett en attitydförskjutning bland riksdagsledamöterna. En sådan förskjutning skulle då ha inneburit att riksdagspartierna inte längre är lika beredda som tidigare på att i detaljfrågor ge avkall på sin uppfattning och ingå kompromisser. En tänkbar orsak till detta skulle kunna vara att det ökade antalet motioner fört med sig ett översiktligare beredningsarbete i utskotten. Det höga antalet motioner under perioden 2000/01–2004/05 har

sålunda inte inneburit ett ökat antal tillkännagivanden. I stället har antalet tillkännagivanden minskat kraftigt. Noteras kan dock att under åren kring år 1990 var både antalet tillkännagivanden och antalet motioner högt.

Medlemskapet i EU har gett avtryck i tillkännagivandena. Ungefär 5 tillkännagivanden om året har gällt uppmaningar till regeringen i fråga om agerandet inom EU och lika många har handlat om att regeringen skall hantera en fråga som avgörs på EU-nivå på ett visst sätt i den nationella kontexten, t.ex. besluta om vissa särskilda regler för EU-finansierat stöd. EU nämns numera i ungefär 20 % av motionerna mot 7–14 % före medlemskapet. Det har inom ramen för denna studie inte varit möjligt att dra några slutsatser i fråga om betydelsen för minskningen av antalet tillkännagivanden av att många frågor avgörs på EU-nivån.

Det minskade antalet tillkännagivanden har inte lett till att tillkännagivandena åtgärdats snabbare än tidigare. Tvärtom tycks de genomsnittliga behandlingstiderna ha förlängts. Samtidigt har andelen propositioner som åberopats som åtgärd med anledning av tillkännagivanden tydligt ökat. Detta skulle möjligen kunna tyda på att tillkännagivandena under senare år varit av en annan och mer krävande karaktär än tidigare.

Regeringens redogörelser för behandlingen av riksdagens skrivelser har förbättras avsevärt med åren. Under den första perioden var redovisningarna i allmänhet mycket knapphändiga och för de tillkännagivanden som slutbehandlats det senaste året redovisades i huvudsak endast att de anmälts (till regeringen). Successivt och i takt med att riksdagens utskott tagit upp behovet av förbättringar i skilda avseenden har redovisningarna blivit mer lättillgängliga och även utförligare.

Av redogörelserna går dock fortfarande inte alltid att direkt utläsa om tillkännagivandena följts helt eller delvis. I stor utsträckning hänvisas till att frågan behandlas i propositioner men utan att det anges om tillkännagivandet därigenom tillgodoses eller inte. För det stora flertalet tillkännagivanden förefaller emellertid gälla att regeringen följt riksdagens tillkännagivanden även om det många gånger dragit ut på tiden. Det är dock inte ovanligt att det direkt av redogörelsen framgår att regeringen inte avser att följa ett tillkännagivande.

Tilkännagivanden till regeringen

Riksdagen beslutar ofta att begära åtgärder av regeringen eller meddela regeringen sin uppfattning i skilda avseenden. Dessa riksdagsbeslut brukar formuleras som "Riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört".

Gränserna

Riksdagens möjlighet att göra tillkännagivanden till regeringen är inte grundlagsreglerad utan bygger på konstitutionell praxis. Utrymmet för tillkännagivanden begränsas av skilda bestämmelser i regeringsformen. Enligt 1 kap. 1 § tredje stycket regeringsformen utövas den offentliga makten under lagarna och enligt 11 kap. 2 § regeringsformen får ingen myndighet, ej heller riksdagen, bestämma hur domstol skall döma i det enskilda fallet eller hur domstol i övrigt skall tillämpa rättsregel i särskilt fall. Enligt 11 kap. 7 § regeringsformen får ingen myndighet, ej heller riksdagen eller kommuns beslutande organ, bestämma hur förvaltningsmyndighet skall i särskilt fall besluta i ärende som rör myndighetsutövning mot enskild eller mot kommun eller som rör tillämpning av lag. Ytterligare en begränsning som hindrar tillkännagivanden till andra förvaltningsmyndigheter än riksdagens ligger i 1 kap. 6 § och 11 kap. 6 § regeringsformen som stadgar att regeringen styr riket och att förvaltningsmyndigheterna lyder under regeringen. Sammantaget innebär dessa bestämmelser att utanför riksdagsområdet skall tillkännagivandena ställas till regeringen, att de inte får röra rättstillämpningen i enskilda fall och att den önskade åtgärden måste falla inom ramen för gällande författningar.

Grundlagberedningen (SOU 1972:15, s. 101) diskuterade formen för riksdagens beslut. Något hinder för riksdagen att fatta s.k. principbeslut eller att över huvud taget fatta beslut i form av riktlinjer, uttalanden och dylikt fanns inte. En sådan mer obestämd beslutsform kunde enligt Grundlagberedningen ofta vara ändamålsenlig, bl.a. därigenom att den gör det möjligt för riksdagen att pröva större frågor på ett tidigt stadium innan möjligheterna att variera ställningstagandenas innehåll har begränsats genom omfattande förarbeten. Beslut av detta slag blir enligt Grundlagberedningen inte rättsligt bindande men kan givetvis alltefter omständigheterna medföra en ”politisk” bundenhet.

Anslagsvillkor

På finansmaksområdet gäller särskilda regler. I 1 kap. 4 § andra stycket regeringsformen stadgas att riksdagen bestämmer hur statens medel skall användas. Enligt 9 kap. 2 § regeringsformen får statens medel inte användas på annat sätt än riksdagen har bestämt. Om användningen av statsmedel för skilda behov bestämmer riksdagen genom budgetreglering; riksdagen anvisar enligt 9 kap. 3 § regeringsformen anslag till angivna ändamål. Grundlagspropositionen (prop. 1973:90 s. 224) tog upp frågan om regeringens rätt att helt eller delvis lämna av riksdagen anvisade anslag obegagnade. Det var inte aktuellt att tänka sig att regeringen skulle vägra bedriva av riksdagen beslutade verksamheter därför att den gör en annan avvägning beträffande resursanvändningen än riksdagen. Emellertid framhölls att regeringsformen borde inta den principiella ståndpunkten att det får ankomma på regeringen att under parlamentariskt ansvar avgöra i

vad mån de utgifter som anslagen möjliggör skall verkställas. En sådan prövningsrätt för regeringen har sin främsta praktiska betydelse i ett läge då det från stabiliseringspolitisk synpunkt blir önskvärt att utan dröjsmål begränsa de statliga utgifterna. Också när det gäller att tillvarata uppkommande besparingsmöjligheter är enligt grundlagspropositionen en sådan prövningsrätt av betydelse.

Av betydelse var att regeringen är bunden av riksdagens anslagsvillkor. Varje utgiftsanordning av regeringen eller annan myndighet måste ha sin grund i ett riksdagsbeslut (a.a. 332) och följa de villkor för medlens användning som riksdagen uppställt i sitt beslut. Avsikten med 9 kap. 2 § regeringsformen var dock inte att rättsligt förplikta regeringen att verkställa riksdagens utgiftsbeslut. I linje därmed ligger att regeringen när den ställer medel till myndighets förfogande skall kunna ge ytterligare föreskrifter för användningen, förutsatt att föreskrifterna inte strider mot innehållet i riksdagens beslut.

Begreppet anslagsvillkor har använts på olika sätt. Budgetlagsutredningen framhöll (SOU 1996:14 s. 134) att riksdagen anvisar inte endast ett belopp för ett visst ändamål utan anger också mer eller mindre utförligt de sakliga villkor och syften som skall gälla för verksamheten. Ibland anges villkoren i anslagsbeslutet medan de i andra fall framgår av lag. Dessutom anger riksdagen de villkor som gäller för dispositionen av medlen. Detta sker enligt utredningen på ett standardiserat sätt genom att riksdagen för varje ändamål anger med vilken typ av anslag medel skall anvisas. Samma formulering fördes fram i proposition 1995/96:220 Lag om statsbudgeten. Vid behandlingen av propositionen underströk konstitutionsutskottet (bet. 1996/97:KU3 s. 17) att införandet av budgetlagen inte innebär någon begränsning i riksdagens möjligheter enligt regeringsformen att besluta om ytterligare villkor för medelsanvisningen, utöver vad som framgår av budgetlagen och speciallagstiftningen inom respektive område. Utskottet anförde vidare:

En ändring, precisering eller komplettering av regeringens förslag till medelsanvisning – utan att någon ändring föreslås i fråga om storleken av medelsanvisningen – markeras ibland av utskotten i hemställan med formuleringen ”att riksdagen med anledning av regeringens förslag ... anvisar”. Någon enhetlig ordning då det gäller utformningen av riksdagens beslut i budgetfrågor i nu aktuella fall finns emellertid inte. Oavsett formuleringen är dock regeringen bunden av riksdagens uttalanden om villkoren för medelsanvisningen.

Regeringens budgetförslag tycks numera till allra största delen godtas av riksdagen utan kompletteringar eller ändringar. En vanlig uppfattning inom utskottskanslierna är att en komplettering eller ändring i förhållande till budgetpropositionen när det gäller användningen av ett anslag bör föras fram genom ett tillkännagivande, om inte annat så av tydlighetsskäl. Inom vissa utskott finns i stället uppfattningen att skrivningarna under rubriken

Utskottets ställningstagande är tillräckligt. Utrikesutskottet använder i förslagspunkterna uttrycket ”Riksdagen anvisar, med de anslagsvillkor utskottet angivit ...”.

Riksdagen kan också besluta riktlinjer som inte har samma bindande karaktär som anslagsvillkor. Enligt 9 kap. 7 § regeringsformen kan riksdagen i samband med budgetreglering eller annars besluta riktlinjer för viss statsverksamhet för längre tid än anslag till verksamheten avser. Enligt grundlagspropositionen (prop. 1973:90 s. 345) är beslut av det slag som avses i paragrafen inte rättsligt bindande men kan få stor praktisk betydelse för riksdagens framtida handlingsfrihet.

Historik

Riksdagen har mycket länge beslutat om att ställa föreställningar och önskemål till konungen eller regeringen. I konstitutionsutskottets memorial 1809 angavs beträffande det ekonomiska lagstiftningsområdet som var förbehållet den styrande makten att det var

Riksens ständer förbehållet att yttra anmärkningar mot allmänna ekonomiska anstalter samt önskningar om förändringar däruti, på hvilka, då de äro väl grundade och af allmänna tänkesättet understödde, en Regering icke lär kunna länge uppskjuta att göra afseende.

Enligt 1809 års regeringsform skulle lagstiftningens huvudområde beslutas av konung och riksdag gemensamt. Efter hand stod det av praktiska skäl klart att det var Kungl. Maj:t som borde ha initiativet vid den samfälliga lagstiftningen eftersom riksdagen saknade resurser – också tidsmässiga – för ett tillräckligt utredningsarbete. Riksdagen kunde då ta initiativ genom uppslag till en ny eller förbättrad lagstiftning och göra en framställning till Kungl. Maj:t om en utredning och påföljande förslag. På andra lagstiftningsområden var riksdagens befogenheter helt begränsade till att riksdagen kunde göra föreställningar och uttala önskningar eller yttranden, antingen på eget initiativ eller på konungens begäran.

Enligt 89 § 1809 års regeringsform fick i riksdagens kamrar väckas frågor om förändring, förklaring och upphävande av lagar och författningar som rörde rikets allmänna hushållning; om sådana nya lagars stiftande samt om grunderna för allmänna inrättningar av olika slag. Riksdagen ägde dock icke makt att i dessa mål besluta annat eller mer än föreställningar och önskningar att hos Konungen anmälas och varå Konungen, sedan statsrådet hörts, gjorde det som han fann nyttigt för riket. Bestämelsen var så formulerad att den täckte all från konungen ensam utgående lagstiftning.

Enligt Robert Malmgren (Sveriges Riksdag, del 14 Riksdagen och lagstiftningen s. 170) kunde väl riksdagens rätt att över huvud taget göra framställningar hos konungen betraktas som tillkommande riksdagen även utan något uttryckligt grundlagsstadgande. Detta följde också av den begränsning som gällde enligt 90 §. Enligt denna paragraf fick inte

komma under riksdagens eller utskottens överläggningar och prövning frågor om ämbets- och tjänstemäns till- och avsättande, regerings- och domaremakernas beslut, resolutioner och utslag, enskilda medborgares och korporationers förhållanden eller verkställigheten av någon lag, författning eller inrättning. Vad som inte tillhörde området för riksdagens bestämmande, medbestämmande eller bemyndigande lagstiftning utgjorde området för konungens bestämmande och riksdagens hemställande. De framställningar och önskningar riksdagen i ekonomiska och administrativa lagstiftningsfrågor framförde till konungen kunde vara mer allmänt avfattade eller utmynna i mer eller mindre detaljerade förslag. Riksdagen kunde t.ex. helt allmänt anhänga om utfärdande av en författning, när det som gällde ansågs otillfredsställande. Men inget hindrade att framställningen innehöll ett i detalj utformat förslag till författning eller enstaka författningsbestämmelse.

På riksdagens framställningar skulle enligt 89 § 1809 års regeringsform konungen göra det han fann nyttigt för riket. Som ovan nämnts uttalades 1809 års memorial den tillförsikten att en regering inte länge ”lärer kunna uppskjuta att fästa avseende på riksdagens önskningar då de äro väl grundade och av allmänna tänkesätt understödde”. Det var emellertid enligt Robert Malmgren inte alltid riksdagen behövde vara beroende av hur regeringen uppskattade dess motiveringar. Inte sällan kunde riksdagen nämligen kombinera sitt lagstiftningsbeslut med ett anslagsbeslut eller rättare sagt kunde riksdagens anslagsbeslut formuleras som lagstiftningsbeslut.

När det gäller anslagsbesluten kan nämnas att det i grundlagspropositionen (prop. 1973:90 s. 224) framhölls att det inte var aktuellt att tänka sig att regeringen skulle vägra att bedriva av riksdagen beslutade verksamheter därför att den gjorde en annan avvägning beträffande resursanvändningen än riksdagen.

Parlamentarismen i Sverige

Det har ibland hävdats att det förhållandet att det svenska statsskicket är parlamentariskt innebär att regeringen alltid har en skyldighet att följa riksdagens beslut. Av det skälet finns det anledning att närmare redovisa framväxten och uppbyggnaden av det parlamentariska systemet i Sverige.

Utvecklingen

Det nya statsskick som infördes 1809 innebar att riksdagens befogenheter stärktes och preciserades. Däremot var det inte fråga om en återgång till frihetstidens parlamentarism, utan regeringsmakten och riksdagen utformades som två självständigt verkande statsmakter. Huvudprinciperna i 1809 års regeringsform var att den styrande makten tillkom konungen ensam men ärendena skulle avgöras i konselj i närvaro av statsråd som var skyldiga att tillkännage sin mening. Statsråden utnämndes och entledigades av

konungen men var också ansvariga inför riksdagen. Ett statsråd som inte iakttagit rikets sannskyldiga nytta eller som inte utövat sitt ämbete med oväld, nit, skicklighet och drift kunde anmälas för riksdagen av konstitutionsutskottet. Riksdagen kunde begära av konungen vederbörandes entledigande från statsrådstjänsten

Den svenska parlamentarismen är i det väsentliga resultatet av en faktisk historisk utveckling som ägt rum vid sidan av grundlagens stadganden och som i praktiken lett till ett gradvis upphävande av statsskickets dualism. Konungen fick i allt högre grad lov att ta hänsyn till riksdagens hållning när det gällde utnämning och entledigande av statsråd. Statsrådets ämbetsmannakaraktär försvagades och den personliga kungamakten trädde tillbaka för en regeringsmakt som utövades av en enhetlig ministär. Denna utveckling nådde en slutpunkt år 1917. Den Edénska ministärens bildande detta år har betecknats som parlamentarismens definitiva genombrott.

Utvecklingen från det maktdelningssystem som från början präglade 1809 års regeringsform ledde till ett behov av att ändra regeringsformen. Frågan om en ny grundlag utreddes under 20 år innan den nya regeringsformen beslutades 1974.

Författningsutredningen framhöll (SOU 1963:17 s. 129) att när ett statsskick betecknas som parlamentariskt avser man därmed i första hand att allmänt framhålla den dominerande roll som tillkommer folkrepresentationen, parlamentet inom detta statsskick. Det finns här icke plats för något annat statsorgan som, när det gäller rätten att i sista hand fatta de väsentliga besluten, kan göra parlamentet rangen stridig. Att statsskicket är parlamentariskt utsäger emellertid något mera bestämt om förhållandet mellan parlamentet och regeringsmakten. Eftersom parlamentarismen historiskt växt fram i konkurrens med en självständig regeringsmakt, innebar parlamentarismens seger att regeringen blev beroende av parlamentet. Detta beroende framträdde enligt Författningsutredningen på två sätt. För det första sätter parlamentarismen sin prägel på ministärbildningen och på ministärens ställning i förhållande till parlamentet. Ministären skall enligt denna ordning åtnjuta folkrepresentationens förtroende. Vid en öppen konflikt mellan parlamentsmajoritet och ministär är ministären skyldig att avgå. Om ett förtroendeförhållande i egentlig mening kan man vanligen endast tala då ministären kan stödja sig på en majoritet i folkrepresentationen. När en sådan ministär ej kunnat bildas utan endast en ministär som utgår från en minoritet i folkrepresentationen eller en expeditonsministär utan politisk förankring har man karakteriserat förhållandet mellan ministär och folkrepresentation icke som ett förtroendeförhållande utan som ett toleransförhållande. Det centrala för parlamentarismen är att den politiska makten ytterst tillkommer representationen och att ministären bygger sin ställning på representationen. Författningsutredningen förordade sålunda att parlamentarismens principer skulle komma till otvetydigt uttryck i en ny regeringsform. Bland annat gällde detta formen för att fastställa huruvida ministären åtnjuter riksdagens förtroende.

Enligt 1 kap. 1 § 1974 års regeringsform bygger den svenska folkstyrelsen på fri åsiktsbildning och på allmän och lika rösträtt. Den förverkligas genom ett representativt och parlamentariskt statsskick och genom kommunal självstyrelse. Att statsskicket på angivet sätt betecknas som parlamentariskt betyder enligt Författningsutredningen att folkrepresentationen, riksdagen, tillerkännes en dominerande roll inom den svenska demokratin. De väsentliga besluten i vårt land skall i huvudsak vara förbehållna riksdagen. Folkomröstning skulle endast i speciella fall kunna komma i fråga och regeringen handlar under ansvar inför riksdagen.

Som en yttersta garanti för parlamentarismen föreslog Författningsutredningen en bestämmelse om misstroendeförklaring. Riksdagen skulle kunna uttala att statsråd inte åtnjuter riksdagens förtroende utan motivering. En annan sak är att den som framför ett yrkande liksom övriga deltagare i en debatt om misstroendeförklaring är oförhindrade och i regel kommer att närmare motivera sitt yrkande.

Vissa ändringar gjordes i regeringsformen i samband med enkammarreformen 1971. Regler om misstroendeförklaring infördes, upplösningssystemet reformerades och statsministerns bestämmanderätt över regeringens sammansättning markerades. Ändringarna innebar sammanfattningsvis att regeringens beroende av riksdagen kom att framgå klarare än dessförinnan. Genom 1974 års regeringsform befästes parlamentarismen ytterligare. Den nya grundlagen skulle över huvud taget inte konstituera ett system med krafter som balanserar varandra. Så länge regeringen tolereras av riksdagen skall den inom den ram som riksdagens grundläggande beslut innebär kunna agera med den kraft och snabbhet som fordras i ett utvecklat samhälle. Grundlagen borde enligt Grundlagberedningen ge regeringen de befogenheter som detta kräver.

Den nya grundlagen bröt således med det maktindelningssystem som präglade 1809 års regeringsform. Riksdagen framhävs i 1974 års regeringsform som det centrala statsorganet. Enligt 1 kap. 4 § regeringsformen är riksdagen folkets främsta företrädare. Riksdagen ensam stiftar lag, beslutar om skatt till staten och bestämmer hur statens medel skall användas och den granskar rikets styrelse och förvaltning. Regeringen skall grunda sin ställning på riksdagens sammansättning och ansvara inför riksdagen. Regeringen borde enligt förarbetena (SOU 1972:15 s. 75, prop. 1973:90 s. 91, KU1973:26 s. 17) så länge den tolereras av riksdagen och inom den ram som riksdagens grundläggande beslut bildar kunna agera med den kraft och snabbhet som fordras i ett utvecklat samhälle. Grundlagen skulle ge regeringen de befogenheter som detta kräver.

Funktionsuppdelning

En funktionsuppdelning mellan olika statsorgan innebär enligt Författningsutredningen inte detsamma som maktindelning i äldre betydelse utan kunde sägas vara motiverad av följande överväganden.

Statens många uppgifter är av så inbördes skiftande natur att de bör anförtrös åt skilda organ, sammansatta med hänsyn just till vad de särskilda uppgifterna kräver och verksamma i former som anpassats efter uppgifterna. Funktionsuppdelningen betingas av kravet på en ändamålsenlig arbetsfördelning. Härtill kommer att en bestämd och klar funktionsuppdelning underlättar den offentliga insynen i statsorganens verksamhet liksom att den också kan läggas till grund för olika slag av ansvarsreglering och kontroll.

På riksdagen ankommer det att fatta väsentliga politiska beslut – beslut avseende målsättningen för den samhälleliga verksamheten och den grundläggande avvägningen av olika intressen – samt att utöva kontroll av regeringens och andra myndigheters verksamhet. Regeringens mest väsentliga uppgifter är också av politisk natur. Härtill kommer en stor grupp ärenden som andra myndigheter handlägger. Lagstiftningen och beskattningsrätten tillkommer riksdagen ensam.

Regeringens funktion är enligt 1 kap. 6 § regeringsformen att styra riket under ansvar inför riksdagen. Vad den styrande makten innebär är inte definierat i regeringsformen. Det sägs i motiven (prop. 1973:90 s. 230) att man av regeringsformens innehåll får läsa sig till innebörden. Allt som ingår i den styrande makten är dock inte omnämnt i lagtexten.

Erik Holmberg och Nils Stjernquist anger i boken *Vår författning* (Norstedt Juridik AB, upplaga 13:1 s. 48) att den styrande funktionen i 1974 års regeringsform liksom i 1809 års överhuvud bör uppfattas som en restfunktion först och främst till riksdagens och domstolarnas funktioner.

Till riksstyrelseärendena hörde enligt Författningsutredningen (SOU 1963:17 s. 153) i främsta rummet förslag till riksdagen och verkställighet av riksdagens beslut, dvs. utfärdande av lag och regeringens dispositionsrätt till statens medel. En annan väsentlig uppgift för regeringen som särskilt omnämndes i 1809 års regeringsform var att besluta författningar för rikets styrelse och förvaltning. Området för denna beslutanderätt begränsas genom bestämningen av lagområdet. Författningsutredningen underströk att dess förslag till regeringsform lika litet som då gällande grundlagar innehöll en fullständig uppräkningslista av uppgifter som ankommer på regeringen. Konstruktionen var i stället den att så långt möjligt övriga statsfunktioner specificeras och att regeringens verksamhet, förutom de i regeringsformen angivna uppgifterna, i princip kan omfatta allt som inte är förbehållet annat statsorgan eller på annat sätt reglerat i grundlag eller lag. Detta sätt att betrakta riksstyrelsefunktionen anslöt sig till uppfattningen att regeringen är det statsorgan som har huvudansvaret för initiativ, planering och överblick beträffande hela den statliga verksamheten. Uppgiften att handlägga riksstyrelseärenden i egentlig mening är den centrala regeringsfunktionen och innesluter det politiska momentet i regeringsverksamheten. Att ha tillsyn över förvaltningsverksamheten i stort, att besluta författningar och utfärda generella anvisningar för förvaltningsmyndigheterna är således en riksstyrelseuppgift i egentlig mening.

I förhållande till rikets styrelse och förvaltning har riksdagen en särskild alltmer väsentlig kontrollfunktion. Från synpunkten av en klar funktionsuppdelning var det enligt Författningsutredningen (s. 154) av betydelse att kontrollfunktionen utövades enligt bestämda i grundlagen fastlagda former. Statsråden skulle sålunda enligt förslaget vara föremål för politisk kontroll från riksdagens sida genom möjlighet till misstroendeförklaring och genom rätt för riksdagsledamöter att framställa interpellationer och frågor samt för administrativ och juridisk kontroll genom konstitutionsutskottets granskning.

I Holmberg-Stjernquists grundlagskommentar (P A Norstedts & Söners förlag, 1980) framhålls (s. 29) att riksdagen har i sin hand lagstiftningen, beskattningen och budgetreglering och kontrollerar regering och förvaltning. Riksdagen kan vidare, utan att det är utsagt i lagtexten, göra framställningar t.ex. om utredning och förslag i ett angivet lagärende. Sådana framställningar saknar enligt kommentaren visserligen rättslig verkan men de kan ha stor politisk betydelse.

Parlamentarismen är enligt kommentaren (s. 32) konsekvent genomförd i regeringsformen. Riksdagen står när det gäller funktionsfördelningen helt i centrum. En annan sak är att den verkliga makten torde ligga hos regeringen om den behärskar riksdagsmajoriteten. Och även en minoritetsregering måste i våra dagar med det utökade utrymmet för och ansvaret hos den offentliga sektorn ha en bättre position än under mellankrigstiden.

Enligt grundlagspropositionen (prop. 1973:90 s. 401) borde principen vara att riksdagen inte skall vara ett förvaltande eller rättskipande organ utan att förvaltnings- och rättskipningsuppgifter skall ligga hos regeringen, förvaltningsmyndigheterna och domstolarna. Redan på grund av sin organisation och sammansättning var riksdagen som regel inte lämpad att handha uppgifter av detta slag utan borde i huvudsak ägna sig åt de uppgifter som följer med dess innehav av normgivnings- och finansmakten och åt kontrollen av rikets styrelse och förvaltning.

Om regeringen inte efterkommer ett tillkännagivande från riksdagen har riksdagen vid sidan av möjligheten till misstroendeförklaring möjlighet att genom att utöva sin normgivningsmakt eller finansmakt åstadkomma det resultat tillkännagivandet syftar till.

Normgivningsmakten

1974 års regeringsform bygger till skillnad från 1809 års regeringsform på att riksdagen har hela den lagstiftande makten och att regeringens normgivningskompetens bara är inskränkning av praktiska skäl. Detta kommer till uttryck i 8 kap. 14 § regeringsformen som anger att behörighet för regeringen att besluta föreskrifter i visst ämne inte utgör hinder för riksdagen att genom lag meddela föreskrifter i samma ämne. En sådan lag som riksdagen beslutar kan göra en regeringsföreskrift verkningslös. Enligt grundlagspropositionen (prop. 1973:90 s. 204) var det bäst förenligt med folksuveränitetens princip att man inte uppställde något formellt hinder för

riksdagens normgivningskompetens. Det var visserligen ofrånkomligt att regeringen och underordnade myndigheter i praktiken tar hand om en mycket betydande del av normgivningen. Riksdagen borde emellertid på normområdet ha en principiell frihet att ingripa med lagstiftning i vilket ämne som helst. Har riksdagen beslutat en lag inom regeringens kompetensområde kan regeringen inte längre besluta i ämnet så att lagens räckvidd eller innehåll begränsas eller ändras. Enligt 8 kap. 17 § regeringsformen får nämligen lag inte ändras eller upphävas annat än genom lag.

Grundlagberedningen hade utgått ifrån att det borde vara möjligt för riksdagen att genom lag fatta ett beslut som avsåg ett konkret fall (s. 100). I grundlagspropositionen (prop. 1973:90 s. underströks dock att även om en lag var aktualiserad av ett aktuellt problem måste den kunna vara generellt tillämplig. Bestämmelsen i fråga måste utformas med utgångspunkt från att ett avgörande i ett enskilt rättsskipnings- eller förvaltningsärende inte kunde komma till stånd genom lag.

Grundlagberedningen ansåg att grundlagen inte skulle dra några ämnesgränser för de fall då lagformen fick begagnas. Man skulle därför enligt beredningen kunna tänka sig att gå ännu ett steg och låta grundlagen beteckna varje riksdagsbeslut som en lag. Varje beslut om utgiftsanslag eller utgiftsregleringen i sin helhet, varje yttrande eller varje hemställan av riksdagen, varje misstroendeförklaring skulle alltså vara en lag. Enligt Grundlagberedningens mening fanns dock inte skäl att använda en sådan terminolog. Det stämde inte med våra traditioner och var ägnat att sudda ut gränsen mellan normbeslut och andra avgöranden. Att denna gräns någon gång var oskarp torde inte vara någon större nackdel. Beträffande anslagsbesluten fanns ingen anledning att välja lagformen, villkor och andra föreskrifter kunde ändå liksom dittills knytas till de särskilda anslagen.

Finansmakten

Beslut om skatt till staten fattas av riksdagen i lagform. Om utgifterna, dvs. om användningen av statsmedel för skilda behov, bestämmer riksdagen genom budgetreglering. Principen om riksdagens bestämmanderätt kommer till uttryck redan genom 1 kap. 4 § regeringsformen, där det sägs att riksdagen bestämmer hur statens medel skall användas. I 9 kap. 2 § regeringsformen föreskrivs att statens medel inte får användas på annat sätt än riksdagen bestämt. Villkor av olika slag som beslutats vid budgetregleringen har betydelse för dispositionen. Regeringen är emellertid inte tvingad att använda anslagen. I grundlagspropositionen (1973:90 s. 224) framhölls att regeringsformen borde inta den principiella ståndpunkten att det fick ankomma på regeringen att under parlamentariskt ansvar avgöra i vad mån de utgifter som anslagen möjliggör skall verkställas. Regeringen har alltså enligt Holmberg-Stjernquist grundlagskommentar (s. 313) en fri prövningsrätt. En sådan prövningsrätt har enligt grundlagspropositionen sin främsta betydelse i ett läge då det från stabiliseringspolitisk synpunkt blir

önskvärt att utan dröjsmål begränsa de statliga utgifterna. Också när det gäller att tillvarata uppkommande besparingsmöjligheter var en sådan prövningsrätt av betydelse. I grundlagspropositionen framhölls vidare att regeringen givetvis alltid måste respektera att vissa utgifter måste göras på grund av lag eller för staten föreliggande förpliktelser. Av betydelse var vidare att regeringen var bunden av riksdagens anslagsvillkor. Av dessa kunde följa att ett visst anslag inte isolerat kunde lämnas obegagnat med hänsyn till att det ingick som ett led i en större utgiftsplan.

Utskottsinitiativ

Ett riksdagsärende om t.ex. lagstiftning kan väckas, förutom av regeringen genom proposition, av varje riksdagsledamot i allt som kan komma under riksdagens prövning genom motion under allmänna motionstiden (3 kap. 10 § riksdagsordningen). Motioner får också väckas med anledning av en proposition, en skrivelse, en framställning eller redogörelse (3 kap. 11 § riksdagsordningen).

Utskott har alltid inom ramen för ett till utskottet remitterat ärende kunnat framföra ett alternativt yrkande. Vissa utskott hade redan före 1971 även rätt att ta självständiga initiativ, dvs. en rätt att oberoende av ett från kammaren remitterat ärende väcka förslag inom sitt kompetensområde. Sedan 1971 har alla utskott rätt att ta självständiga initiativ.

Enligt 3 kap. 7 § riksdagsordningen får utskott väcka förslag hos riksdagen i ämne som hör till dess beredningsområde. Ett utskottsinitiativ tas genom utskottsbetänkande. Ett självständigt utskottsinitiativ blir officiellt känt först sedan utskottsbetänkandet avlämnats. Följdmotioner kan därför inte förekomma. Utsträckningen av den självständiga initiativrätten till samtliga utskott motiverades av att den skulle stärka riksdagens maktställning. Konstitutionsutskottet förutsatte att de nya befogenheterna skulle begagnas med samma varsamhet som iakttagits av de utskott som tidigare hade haft den självständiga initiativrätten. Som dittills borde ärenden väckas normalt genom proposition eller motion, och politisk enighet borde eftersträvas i de fall utskottsinitiativ kom i fråga.

Till detta kan anmärkas att utredningsväsendet ligger under regeringen och att riksdagens egen utredningskapacitet är begränsad. De praktiska möjligheterna för en remissbehandling kan ofta också vara begränsade. Med hänsyn till dessa omständigheter och till att följdmotioner inte förekommer kan ett lagstiftningsinitiativ från utskott ofta framstå som en från kvalitetsynpunkt sämre lösning än ett utskottsförslag som grundar sig på en proposition från regeringen.

Statsrådets ansvar

Statsråden har ett juridiskt, dvs. straffrättsligt, ansvar för brott i statsråds-tjänsten. Ett statsråd får dock enligt 12 kap. 3 § regeringsformen fällas till ansvar för ett brott i utövningen av statsrådstjänsten endast om han eller hon därigenom grovt har åsidosatt sin tjänsteplikt. Åtal beslutas av konstitutionsutskottet och prövas av Högsta domstolen.

Bestämmelsen är ingen självständig straffbestämmelse. En självklar för-sättning för att KU skall kunna besluta om åtal är enligt Holmberg-Stjernquists grundlagskommentar att handlandet står i strid med lagbestäm-melse. I grundlagspropositionen (1973:90 s. 423) framhölls att de gärningar som borde bli föremål för en särskild prövning endast var sådana som ingår som ett led i själva utövningen av statsrådstjänsten och som alltså kunde tänkas vara styrda av politiska motiv och värderingar. Man har räknat med att ett statsråd som begår ett grovt brott i tjänsten avgår frivilligt eller efter ingripande av statsministern. Ytterst är det misstroendeförklaring som gäller.

Med hänsyn till att det inte finns någon rättslig skyldighet för reger-ingen att efterkomma ett tillkännagivande från riksdagen kan åtalsbestäm-melsen i 12 kap. 3 § regeringsformen inte anses tillämplig endast av det skälet att ett tillkännagivande inte följts. Ett politiskt ansvar kan däremot utkrävas.

Före den partiella författningsformen 1971 utvecklades vissa förfaranden som i någon mån tjänade som ersättning för ett parlamentariskt ansvarsin-stitut (SOU 1963:17 s. 144 f.). Andra kammaren begagnade vid några tillfällen metoden att lägga en av konstitutionsutskottet framförd anmärk-ning mot ett statsråd med gillande till handlingarna eller massinstämman-den i anföranden som inneburit kritik mot regeringen.

Enligt Författningsutredningen var ett negativt parlamentariskt ansvar till-räckligt för att klarlägga förhållandet mellan ministär och riksdag. Med negativt parlamentariskt ansvar menas att man nöjer sig med att fastslå en avgångsskyldighet för ministären eller enskilt statsråd när riksdagen beslutat misstroendeförklaring. Utredningen föreslog en bestämd form för misstroendeförklaring och därmed förbunden avgångsskyldighet. Ett sådant ställningstagande skulle främst få karaktären av en yttersta garanti för par-lamentarismen. Enligt Fredrik Sterzel (Riksdagens kontrollmakt, Norstedts och Söners förlag, 1961, s. 83) måste institutet misstroendeförklaring ses som ett led i ett större komplex av svårdefinierade parlamentariska spelreg-ler.

Genom den partiella författningsreformen 1971 infördes sålunda institu-tet misstroendeförklaring. Riksdagen fick rätt att avge misstroendeförkla-ring mot regeringen i dess helhet eller mot enskilt statsråd. Om ett yrkande om misstroendeförklaring vinner absolut majoritet av riksdagens ledamöter skall regeringen eller det berörda statsrådet entledigas om inte extra val beslutas inom en vecka. Konstitutionsutskottet framhöll (bet. KU1968:20 s. 28) att möjligheten till misstroendeförklaring mot enskilt

statsråd borde ses i samband med utskottets granskning av statsrådets ämbetsutövning och regeringsärendenas handläggning. En bestämd strävan hade enligt utskottet varit att avpolitisera detsamma. Enligt utskottets mening var en sådan strävan nödvändig för att granskningen skulle fylla en betydelsefull funktion. En väsentlig svårighet låg dock i att det inte fanns någon från denna granskning fristående form för politiskt ansvarsutkrävande. Möjligheten att rikta misstroendeförklaring mot ett enskilt statsråd kunde ytterligare bidra till att åstadkomma klara linjer i utskottets granskningsarbete. När det gäller systemet med misstroendeförklaring utan motivering pekade utskottet på vissa risker för regeringsmakten. Meningsriktningar inom riksdagen, mellan vilka det förelåg så djupgående skiljaktigheter att de inte kunde åstadkomma ett regeringsalternativ skulle enligt utskottet få möjlighet att avlägsna den sittande regeringen genom en fristående omröstning utan anknytning till någon stor politisk fråga.

Möjligheten till misstroendeförklaring innebär att det i grundlagen finns ett instrument med vilket man i varje ögonblick skall kunna konstatera att riksdagsmajoriteten åtminstone tolererar den sittande regeringen. Det räckte inte, påpekas i Holmberg-Stjernquists grundlagskommentar, att tillfoga regeringen ett nederlag i en viktig fråga och räkna med att regeringen tar konsekvenserna och avgår ”frivilligt”.

Huvudprincipen har alltså angetts vara att regeringen skall ha riksdagens förtroende eller åtminstone tolereras av riksdagen. Enligt Fredrik Sterzel (Parlamentarismen i författningen, Norstedts juridik AB, andra upplagan s. 66), antyder förarbetena att två synsätt är möjliga. Regeringen skall normalt avgå *innan* den utsätts för misstroendeförklaring. Det andra synsättet är mer formellt. En regering har rätt att anse sig tolererad av riksdagen så länge den inte drabbas av en misstroendeförklaring. Regeringsformens tanke är att regeringen skall avgå då den inte är tolererad av riksdagen utan kan drabbas av misstroendeförklaring.

Misstroendeförklaring har begagnats vid sju tillfällen – fem gånger formellt och två gånger underhand. Fem omröstningar har hållits och yrkan-dena har då alltid avslagits.

I boken Riksdagens kontrollmakt (s. 100) ställer Fredrik Sterzel frågan om misstroendeförklaring mot ett enskilt statsråd utgör en lämplig form för att aktualisera ett individuellt regeringsansvar som kunde bli viktigt komplement till konstitutionsutskottets granskning. Svaret föreföll i huvudsak bli nekande. En misstroendeförklaring får till verkan att vederbörande statsråd nödgas avgå. Denna stränga påföljd kunde enligt Sterzel inte vara motiverad annat än i sällsynta fall. I den kritik som framförts inom konstitutionsutskottet under årens lopp hade de anmärkande endast sällan inlagt att det klandrade statsrådet borde entledigas. Det fanns inte anledning att räkna med att sådana frågor som behandlas vid konstitutionsutskottets granskning skulle tas upp som grund för yrkande om misstroendeförklaring annat än i något enstaka särskilt allvarligt fall.

Riksdagens skrivelser till regeringen

Enligt 79 § i 1866 års riksdagsordning gällde att de framställningar till Konungen, vilka riksdagen beslutar, ävensom svaren på Hans till riksdagen avlåtna förslag skulle avlämnas genom skrivelser till Konungen.

Enligt 5 kap. 13 § riksdagsordningen gäller numera att om ett riksdagsbeslut kräver verkställighet, skall det organ som har att verkställa beslutet underrättas genom en skrivelse. Riksdagens beslut med anledning av en proposition eller en framställning skall alltid meddelas regeringen respektive det riksdagsorgan som lämnat framställningen genom en skrivelse.

Redan 1810 – senare samma år som den första instruktionen för JO utfärdades – väcktes ett förslag om ändring i JO-instruktionen med innebörd att det skulle åligga JO att på Riksens ständers vägnar tillse att deras beslut skulle bli verkställda antingen genom underdåniga framställningar hos Kungl. Maj:t eller genom direkta erinringar till vederbörande ämbetsmän. Konstitutionsutskottet fann att förslagsställarens egentliga avsikt var att uppnå verkställighet av de beslut som fattats i laga ordning av Riksens ständer. Utskottet ansåg det vara en ovillkorlig plikt att förhindra att Justitieombudsmannen kunde erhålla något faktiskt inflytande på den verkställande makten. Båda åsikterna kunde enligt utskottet förenas med ett tillägg till 14 § i JO-instruktionen med innebörd att det ålåg Justitieombudsmannen att vid varje riksdag för Riksens ständer uppge vilka av deras fattade beslut och gjorda hemställningar vid förflutet riksmöte som blivit verkställda. Ett tillägg med denna innebörd infördes i instruktionen.

År 1815 återkom konstitutionsutskottet till frågan med anledning av ett förslag till ändring i instruktionen. Enligt förslaget skulle justitieombudsmannen åläggas att efterse och granska huruvida Riksens ständers alla önskningar och beslut blivit riktigt verkställda så att det inte utgetts förordningar som stod i strid med ständernas avsikter. Utskottet fann flera skäl för ett avstyrkande. Däribland att huvudmotivet i grundsatsen för inrättandet av JO-ämbetet var att ämbetet aldrig fick ha anledning att göra något ingrepp i den verkställande maktens göromål, men även bortsett från detta, att en sådan åtgärd av Riksens ständers justitieombudsmän aldrig skulle bli annat än ganska kraftlös eftersom det därigenom inte borde eller kunde hävdas Konungens rätt att efter gottfinnande avslå eller anta Riksens ständers under form av önskningar anmälda beslut.

År 1830 beslutades en ny JO-instruktion med ett nytt tillägg till 14 § med innebörd att ombudsmannen också skulle särskilt redovisa vilka av Rikets ständers beslut och framställningar som *inte* blivit föredragna eller avgjorda.

Bestämmelserna i 14 § JO-instruktionen hade i huvudsak samma innehåll i 1915 och 1941 års JO-instruktioner. I 1957 års instruktion fanns motsvarande bestämmelser i 18 §.

Under 1959 års riksmöte behandlades två motioner vari påtalades att JO:s redogörelse var föga tillfredsställande eftersom de uppgifter JO fått från departementen var summariska. Särskilt framhölls att uttrycket ”ären-

det är beroende på Kungl. Maj:ts prövning” inte var entydigt. Det användes både när viss utredning ifrågasatts och när ingenting alls blivit gjort. Även i övrigt var departementens uppgifter föga klarläggande, vilket dokumenterades med några drastiska exempel. Motionärerna framhöll att redovisningssystemet försvårade riksdagens möjligheter att bedöma om en riksdagens skrivelse i verkligheten skulle komma att föranleda någon åtgärd eller inte, vilket måste vara till nackdel för lagstiftningsarbetet. Det skulle därför enligt motionerna vara värdefullt om regeringen försökte underlätta riksdagens arbete genom att ge en fylligare redovisning än vad som skedde för riksdagsskrivelser som regeringen haft under prövning, exempelvis fem år. Motionerna behandlades i ett sammansatt konstitutions- och lagutskott som i utlåtande nr 3 fann fog för motionärernas önskemål. Bland annat borde det vara möjligt att närmare precisera innebörden av den ofta förekommande kortfattade upplysningen att en fråga var beroende på Kungl. Maj:ts prövning. JO borde befrias från arbetsuppgiften att sammanställa uppgifterna, och redogörelsen för behandlingen av riksdagens skrivelser borde i fortsättningen lämnas av Kungl. Maj:t direkt till riksdagen.

År 1961 avlämnade Kungl. Maj:t för första gången en redogörelse för behandlingen av riksdagens skrivelser direkt till riksdagen.

De nordiska länderna

Eftersom parlamentsbeslut med uppmaningar till regeringen ofta har sin grund i motioner från ledamöter finns det anledning att inledningsvis beskriva utrymmet för parlamentsledamöter att väcka förslag i de andra nordiska ländernas parlament. Beskrivningen bygger på en redovisning i huvudbetänkandet av 2002 års riksdagskommitté (se framst. 2005/06:RS3 s. 108).

I samtliga tre nordiska grannländer får ledamotsinitiativ väckas när helst parlamentet är församlat. Förslagsrätten i de tre andra parlamenten har fler former än i Sverige. I den svenska riksdagen kan ledamöterna ta initiativ utan samband med annat ärende enbart genom motioner under allmän motionstid och beredningen är densamma oavsett hur förslaget är utformat. Till skillnad från de svenska utskotten kan utskotten i de tre övriga parlamenten avstå från att slutbehandla ett ledamotsinitiativ och därmed ”döda” ett ärende i utskottet.

Norska Stortinget har bara en form för ledamotsinitiativ, *private förslag*, men *private förslag* som innehåller lagförslag kan bara väckas av medlemmarna av Odelstinget. Stortinget kan avstå från att färdigbehandla ett *privat förslag* före utgången av valperioden och det förfaller därmed.

I den finska riksdagen skiljer man mellan *lagmotioner*, *åtgärdsmotioner* och *budgetmotioner*. Budgetmotioner har närmast karaktären av följdmotioner till budget- och tilläggsbudgetförslag från regeringen. Åtgärdsmotioner är motioner som innehåller förslag om att regeringen skall inleda lagbered-

ning eller vidta någon annan åtgärd. Också i den finska riksdagen kan utskotten avstå från att färdigbehandla ett ledamotsinitiativ under valperioden med påföljd att det därmed förfallit. Lag- och åtgärdsmotioner som kan anknytas till en proposition måste dock behandlas tillsammans med propositionen. Praxis verkar vara att motioner som inte på detta sätt kan knytas till en proposition förfaller. Rena motionsbetänkanden förekommer bara i undantagsfall.

I danska Folketinget gör man skillnad mellan *lovförslag* och *beslutsningsförslag* både när det gäller ledamöternas och regeringens initiativ. För *lovförslagen* finns stränga formkrav. I Folketinget förfaller förslag – både ledamotsförslag och regeringsförslag – om de inte färdigbehandlats före utgången av riksmötet.

Anmodningsvedtak i Norge

Stortinget kan välja mellan olika behandlingsvägar för de *private förslagen*. Stortinget kan översända dem till regeringen utan behandling i sak, hänvisa dem till utskott, bordlägga dem minst en dag för att därefter ta upp dem till behandling, direkt ta upp dem till avgörande om inte talmanen eller minst 1/5 av de närvarande ledamöterna motsätter sig detta eller avvisa förslagen eller inte ta dem under behandling. Före reformer i slutet på 1970-talet var det vanligt att förslagen skickades till regeringen utan särskilt ställningstagande. Numera remitteras de *private förslagen* som regel till utskotten för behandling. När ett stortingsutskott skiljer sig från ett motionsärende kan det välja mellan ett antal formella beslutsalternativ. Om utskottet finner att förslaget helt eller delvis bör bifallas och att ärendet lämpar sig för avgörande i Stortinget utan närmare utredning, bör förslag till beslut avges efter det att det berörda statsrådet haft möjlighet att yttra sig. Om det finns behov av ytterligare utredning innan utskottet tar ställning i sak bör utskottet föreslå Stortinget att översända förslaget till regeringen för utredning och bedömning. Om utskottet finner det tveklöst att förslaget inte förjänger Stortingets stöd bör det direkt framlägga förslag om att det *private förslaget* inte skall bifallas. Antalet *private förslag* har ökat under senare år men är fortfarande med svenska mått litet. Under riksmötet 2001/02 väcktes 156 *private förslag*. Andelen slutbehandlade förslag hade ökat till ca 80 %.

Norska Stortinget beslutade i maj 2000 att tillsätta en kommitté för att utreda Stortingets kontrollfunktion. Kommittén avlämnade i september 2002 en rapport till Stortinget (dokument nr 14 – 2002–2003). Kommittén tog upp frågan om kontroll av efterlevandet av Stortingets instruktioner och föresattningar (s. 87). Med begreppet förhandsinstruktioner avsåg kommittén formella Stortingsbeslut som fattats vid votering i kammaren och som ålade regeringen att göra något (eller inte göra något) i frågor som regeringen har att avgöra. Närmast är det fråga om beslut som säger något om hur regeringen skall utöva den kompetens den har getts i grundlagen

eller genom tidigare delegation från Stortinget. En stor del av instruktionerna till regeringen faller inom det som betecknas ”anmodningsvedtak” och som nästan undantagslöst inleds med orden ”Stortinget ber regeringen ...”

Instruktionerna kan vara av generell karaktär men ofta rör det sig om enskildheter. Stortingets instruktionsrätt är inte grundlagsfäst men följer av konstitutionell sedvanerätt. Instruktionsrättens räckvidd hade länge diskuterats och det hade framhållits att särskilt två begränsningar gäller. Den ena begränsningen är regeringens företrädesrätt enligt grundlagen, och den andra är att instruktionerna inte bör strida mot gällande lagar.

Stortinget hade använt anmodningsvedtag sedan slutet av 1800-talet om än inte så många tidigare. Enligt kommittén var det i ett parlamentariskt system inte så onaturligt att Stortinget i kraft av sin konstitutionella och politiska ställning hade kompetens att instruera regeringen. Centrala politiska samhällsfrågor borde i princip kunna avgöras av den folkvalda församlingen och när det inte är frågor som omfattas av Stortingets egen beslutskompetens enligt grundlagen (lagstiftning, budgetreglering) måste Stortinget kunna instruera regeringen om hur den skall utöva sin kompetens inom de ramar som grundlag och annan lag sätter.

Kommittén var mot denna bakgrund inte negativ till att Stortinget har en instruktionsbefogenhet och föreställde sig att räckvidden av denna kompetens är relativt vid. Grundlagens traditionella företrädesrätt utgjorde inte något generellt och absolut hinder mot instruktioner, och utrymmet för instruktioner beror på tolkningen av de enskilda företrädesbestämmelserna och var de sätter gränserna. Kommittén föreställde sig att instruktionsbefogenheten inte utan vidare är avskuren om Stortinget i lag tilldelat regeringen och förvaltningsmyndighet kompetens. Så länge det finns utrymme för avvägningar måste Stortinget kunna instruera regeringen hur den skall utöva sin kompetens, såväl generellt som i enskilda frågor. Däremot kan Stortinget inte ge instruktioner som strider mot lagens regler.

Det viktigaste skälet till att Stortingets instruktionsrätt enligt kommittén framstod som ett aktuellt konstitutionellt problem var ökningen i antalet instruktioner under senare år. Gick man 20–30 år tillbaka i tiden låg antalet ”anmodningsvedtak” på 0–4 om året. Under 1990 ändrade sig detta dramatiskt och 2000–2001 var antalet uppe i 183.

Kommittén pekade på att instruktioner och anmodningar kunde utgöra ett hinder mot efterföljande kontroll. När Stortinget beslutar instruktioner om hur regeringen skall utöva sin kompetens, kan det leda till att ansvarsförhållandena grumlas på ett sätt som försvårar senare kontroll. Så länge instruktionerna efterlevs kan Stortinget inte kritisera regeringen när något går fel. Ett omfattande bruk av instruktionsrätten i enskilda frågor kunde leda till en ansvarspulverisering. Samtidigt påpekades att antalet instruktioner i enskildheter var lågt och att något generellt hot mot kontrollfunktionen var det inte tal om. Så länge instruktionerna är tydliga är det också klart att Stortinget övertagit ansvaret för dem.

Omfattande bruk av instruktionsrätten kunde försvaga regeringens auktoritet och handlingskraft. Dessutom framhöll kommittén att det är regeringen som leder förvaltningen och som därmed har den apparat som är nödvändig för att utreda och behandla förvaltningsfrågor på det sätt som behövs. Genom förfarande enligt förvaltningslagen får förvaltningen det underlag som är nödvändigt för att fatta bästa möjliga beslut, och genom sin verksamhet skaffar sig de enskilda myndigheterna erfarenhet och specialistkompetens på sina områden. Stortinget saknar sådan utredningskapacitet och expertis och har ingen procedur för sakbehandling som tillgodoser allmänna förvaltningskrav. I motsats till förvaltningslagen tar Stortinget typiskt sett också bara upp lösryckta enskildheter och saknar därför underlag för att behandla samma frågor på samma sätt. I den mån Stortinget avgör enskilda frågor genom instruktioner finns det risk för osäkerhet, olik behandling, bristfällig utredning och ansvarspulverisering. Stortingets instruktionsbefogenhet lämpar sig bäst för generella politiska prioriteringar. Ju mer konkret och individuell saken är desto större betänkligheter utgör bruket av instruktionsrätten.

På många sätt är också instruktionsbefogenheten enligt kommittén ett oklart styrningsinstrument. Erfarenhetsmässigt finns det problem med avgränsningen av instruktionerna. Inte sällan blir detta ett praktiskt problem både i förvaltningen och vid efterföljande kontroll. Ibland ger Stortinget dessutom instruktioner som förutsätter utgifter utan att de åtföljs av nödvändiga anslag. En annan oklarhet är vem som är bunden av Stortingsinstruktioner. Enligt kommitténs uppfattning borde instruktioner bara vara bindande för regering och enskilda statsråd och inte direkt för den underordnade förvaltningen. Men här hade det i praxis rätt osäkerhet. I praxis hade också rätt osäkerhet om Stortingsinstruktioner kunde åberopas av enskilda mot förvaltningen eller senare domstolarna som grund för rättigheter och krav.

Dessutom fortsätter en instruktion att vara bindande på obestämd tid tills den ändras eller bortfaller med ett nytt beslut. En instruktion skulle i princip kunna dyka upp igen som ett rättsligt påbud efter att i många år ha varit bortglömd. Detta kunde vara betänkligt, för även om Stortinget hade börjat föra ett beslutsregister fanns det mycket liten kännedom och publicitet om dess instruktioner.

Sammantaget fann kommittén att Stortinget borde visa varsamhet med hur instruktionsbefogenheten brukades. En del av instruktionerna under de senaste åren hade principiellt viktiga och politiskt betonade frågor, där det var naturligt att Stortinget grep in. En del av dem var ren anmodan om vidare utredning av frågor som Stortinget önskade få närmare belysta. Men det kvarstod en stor kategori där det kunde hävdas att Stortinget ingripit med bindande påbud i enskildheter av delvis detaljerad och förvaltningsmässig karaktär, på ett sätt som reser frågor om det är ändamålsenligt och försvarligt.

Det var kommitténs uppfattning att de rättsliga verkningarna av Stortingets beslut borde tolkas snävt. Ett beslut borde inte anses ålägga bestämda skyldigheter med mindre än att det klart och tydligt framgår av ordalydelserna och förhistorien att det är avsett. Osäkerhet vid tolkningen bör drabba den majoritet som fattat beslutet och som kunde ha valt att uttrycka sig klarare. Kommittén fann också att Stortingets allmänna instruktionsbefogenhet är en kompetensregel som bara öppnar för att ålägga regeringen och enskilda statsråd plikter. I förhållande till förvaltningsmyndigheterna under regeringen kan Stortinget inte ha några direkta instruktionsbefogenheter. Det skulle strida både mot den grundläggande maktfördelningen och principen om Kungens och det enskilda statsrådets styrningsrätt gentemot ämbetsverket och mot principen att det är statsrådet som är ansvarigt inför Stortinget. Om Stortinget önskar instruera förvaltningen måste det antingen gå genom lag eller instruktioner till regeringen att i sin tur instruera ämbetsverket.

Stortingets kontroll- och konstitutionsutskott lade i maj 2003 fram sitt betänkande med anledning av kommitténs rapport (Innst.S.nr.210 (2002–2003) Innstilling fra kontroll- og konstitusjonskomiteen om rapport til Stortinget fra utvalget til å utrede Stortingets kontrollfunksjon. Stortingets kontroll med regjering og forvaltning). Utskottet framhöll bl.a. att beslut som klart och tydligt innebär ett krav på en bestämd åtgärd bara kan ändras genom ett nytt beslut i Stortinget. Om regeringen inte kan eller vill genomföra den bestämda åtgärden föreligger en skyldighet för regeringen att lägga fram frågan för Stortinget med förslag till nytt beslut. I fråga om beslut som gäller utredning eller prövning kan förutsättas att regeringen gör en uppföljning och meddelar resultatet till Stortinget.

Statsrådets ansvar för att Stortingets beslut efterkommes skulle teoretiskt sett kunna vara förenat med riksråtsansvar. Ett riksråtsansvar (konstitutionellt ansvar) gäller för bl.a. statsråd. Ansvarighetslagen från 1932 innehåller särskilda straffbestämmelser. Bestämmelserna är vaga och långtgående. I 10 § åläggs generellt straff för oförstånd och försumlighet i tjänsten. Enligt 11 § åläggs straff med upp till tio års fängelse för varje handling eller underlåtenhet som strider mot rikets lagar. Den senaste gången riks rätt användes i Norge var 1927. I en rapport till Stortingets presidentskap (dokument nr 19-2003–2004) från Kommittén för utredning av alternativ till riks rättsordningen föreslås att riksrätten behålls och att det konstitutionella ansvaret begränsas till brott mot konstitutionella plikter. Ansvarighetslagen föreslås behållas men utan bestämmelser som kan knyta straffansvaret till vidsträckta och utpräglat politiskt värderade frågor.

Folketingsbeslutning i Danmark

Ledamot av Folketinget kan lägga fram lagförslag och ”beslutningsförslag”, s.k. privata förslag. En ”Folketingsbeslutning” är den form som användes av Folketinget dels vid utövandet av den kompetens som Folke-

tinget har enligt bl.a. grundlagen, dels för tillkännagivanden till regeringen som är utan rättslig betydelse men som regeringen politiskt är bunden av. I Folketinget väcks årligen omkring 200 ledamotsinitiativ. Av dessa är merparten ca 170 *beslutsningsförslag*. Endast ett drygt 50-tal av samtliga initiativ brukar slutbehandlas under riksmötet, resten förfaller. Enligt 1 kap. 3 § grundloven finns den lagstiftande makten hos kungen och Folketinget i förening. Regeringen kan därigenom formellt förhindra en lag som riksdagen beslutat på grundval av ett privat förslag.

Under bl.a. frågedebatter kan det framställas en särskild form för beslutsförslag, som kallas förslag till vedtagelse (FFO § 24). Tidigare kallades det förslag till motiverad dagordning. En Folketingsvedtagelse är ett politiskt uttalande, som i allmänhet riktas till regeringen, och har inte rättsverknningar för medborgarna eller de offentliga myndigheterna.

Uttalanden m.m. i Finland

I den finska riksdagen väcktes under den förra valperioden 1999–2003 150–200 *lagmotioner*, 1 000–1 500 *budgetmotioner* och 200–300 *åtgärdsmotioner*. Av 747 *lagmotioner* under hela mandatperioden behandlades 292 och 455 förföll. Samtliga 5 199 *budgetmotioner* behandlades mot bakgrund av att de kan ses som *följdmotioner*. När det gäller *åtgärdsmotionerna* väcktes 776, därav behandlades 126 medan 650 förföll.

Om en *åtgärdsmotion* blir godkänd, leder det vanligen till uttalande till regeringen av politiskt bindande karaktär.

När det gäller behandlingen av lagförslag finns i 53 § femte stycket riksdagens arbetsordning en bestämmelse om ”uttalanden”. Där föreskrivs att i den andra behandlingen som hålls tidigast tre dagar efter att den första behandlingen avslutats, beslutar riksdagen om godkännande eller förkastande av lagförslaget samt eventuella uttalanden från riksdagen med anledning av ärendet.

Island

Alltingets ledamöter kan enligt 39 § i konstitutionen lägga fram motioner. Alltinget kan besluta att avge *þingsályktunartillögur*, vilket torde kunna översättas med uttalande. Alltinget kan därigenom deklarerat sin uppfattning eller sitt ställningstagande utan att lagstifta, och uppmana regeringen att genomföra ett visst projekt, förbereda lagstiftning inom ett område eller undersöka något förhållande.

Riksdagens granskning av regeringens redogörelser

Som framgår av uppgifterna ovan överlämnade JO under åren 1815–1960 till riksdagen en redovisning över behandlingen av riksdagens skrivelser i samband med den årliga ämbetsberättelsen. Redovisningen behandlades av lagutskottet, sedermera första lagutskottet. Riksdagen tycks genomgående ha lagt redogörelsen till handlingarna utan särskild kommentar.

Sedan 1961 redovisar regeringen årligen en redogörelse över behandlingen av riksdagens skrivelser direkt till riksdagen. Fram till 1984/85 års riksmöte hänvisades skrivelsen inte till utskott utan lades till handlingarna samma dag som den anmälts i kammaren men utgjorde regelmässigt ett underlag i konstitutionsutskottets årliga granskning av statsrådets tjänsteutövning och regeringsärendenas handläggning. Sedan 1984/85 års riksmöte hänvisas skrivelsen till konstitutionsutskottet. Konstitutionsutskottet behandlade fram till riksmötet 1990/91 skrivelsen i granskningsbetänkandena och därefter i särskilda betänkanden. Redogörelserna och behandlingen av dem har blivit alltmer omfattande. Övriga utskott har sedan riksmötet 1989/90 yttrat sig över redogörelserna och lämnat en rad synpunkter på innehållet och uppställningen.

Redogörelserna har blivit alltmer lättillgängliga och utförliga. Fortfarande finns dock förslag från riksdagsutskotten om förbättringar som inte har genomförts.

Utskotten har återkommande vänt sig mot att tillkännagivanden med begäran om regeringsförslag slutredovisats med hänvisning till att frågan blivit föremål för utredning. En vanlig kritik har också varit att behandlingen av tillkännagivanden dröjt.

En genomgång av konstitutionsutskottets årliga betänkanden om regeringens redogörelse visar följande.

År 1967 underströk konstitutionsutskottet (KU:s mem. 1967:34) vikten av att de synpunkter och önskemål som kommer till uttryck i riksdagens skrivelser blir noga beaktade och görs till föremål för åtgärder utan onödiga dröjsmål. Ett antal fall där det kunde ifrågasättas om riksdagens viljeyttringar blivit vederbörligen beaktade hade varit föremål för särskild överläggning.

År 1968 granskade konstitutionsutskottet regeringens redovisning av åtgärder som vidtagits med anledning av riksdagens skrivelser (KU:s mem. 1968:15) i anslutning till granskningen av statsrådsprotokollen. Ett antal fall där det kunnat ifrågasättas om riksdagens viljeyttringar blivit vederbörligen beaktade hade blivit föremål för särskild överläggning. Åtta av dem var förtecknade i en bilaga, varav framgick att de aktuella riksdagsskrivelserna redovisats som slutbehandlade utan att åtgärder vidtagits i enlighet med riksdagens ställningstaganden. I flera fall hade riksdagsskrivelser redovisats som slutbehandlade med hänvisning till utredning trots att både utredning och förslag begärts från riksdagens sida.

År 1969 konstaterade konstitutionsutskottet (KU:s mem. 1969:18) att regleringsbrev expedierats alltför sent.

År 1971 (bet. KU1971:34) granskade konstitutionsutskottet i samband med granskningen av statsrådets ämbetsutövning och regeringsärendenas handläggning åter de åtgärder Kungl. Maj:t vidtagit i anledning av riksdagens skrivelser. Ett antal fall där det kunnat ifrågasättas om riksdagens viljeyttringar blivit vederbörligen beaktade, hade blivit föremål för särskild överläggning men inte föranlett något särskilt uttalande av utskottet.

Denna formulering återkom i 1972 års granskningsbetänkande (bet. KU1972:26).

År 1973 gjorde konstitutionsutskottet vissa ärenden till föremål för mer ingående studium (bet. 1973:20). Det hade gjorts gällande att Kungl. Maj:t genom att ej uttryckligen uppdra åt en utredning att ge sitt arbete den inriktning som begärts av riksdagen skulle ha åsidosatt en viktig princip i det parlamentariska systemet. Utskottet erinrade om att det i flera sammanhang framhållit vikten av att Kungl. Maj:t respekterade riksdagens viljeyttringar och i möjligaste mån effektuerade utredningsönskemål från riksdagen. Arbetet inom offentliga utredningar betraktades enligt utskottet traditionellt som ett led i beredandet av regeringsärendena. Ett utredningsbetänkande syftar som regel till att efter remissbehandling utgöra underlag för en proposition till riksdagen. Den slutliga prövningen är i sådana ärenden förbehållen riksdagen. På regeringen ankommer det att under parlamentariskt ansvar bereda ärendet i den utsträckning som erfordras. Riksdagsuttalanden om en viss inriktning av arbetet i pågående utredning fick därför enligt utskottet självfallet inte leda till att de frågor regeringen anser bör prövas inte blir utredda. Följaktligen måste alltid regeringen ha möjlighet att låta utredningen pröva alla de synpunkter som regeringen själv bedömer som nödvändiga för att kunna bedriva sitt propositionsarbete. Riksdagens önskemål hade alltså enligt utskottet blivit tillbörligt beaktade.

År 1974 granskade konstitutionsutskottet (bet. KU1974:22) särskilt regeringens åtgärder med anledning av ett par riksdagsskrivelser och fann att riksdagsbesluten tillbörligen beaktats.

År 1975 redovisades 128 riksdagsskrivelser som obehandlade vid slutet av år 1974, varav 66 var äldre än ett år (bet. 1975:12 s. 26). Utskottet gjorde uttalanden i fråga om vissa ärenden. I ett fall som gällde prövning av behovet av särskilda regler för extraordinära situationer hade regeringen redovisat riksdagsskrivelsen som slutbehandlad medan utskottet förutsatte att regeringen skulle låta föranstalta om en översyn i syfte att åstadkomma så klara handlingslinjer som möjligt att användas i händelse av en nödsituation.

När det gällde ett tillkännagivande till regeringen med krav på tillsättandet av en parlamentarisk besparingsutredning hänvisade utskottet till att regeringen beslutat om utredningen och fann att riksdagsbeslutet därigenom blivit tillbörligen beaktat. I en reservation (c, m, fp) ansågs att riksdagsbeslutet inte tillbörligen beaktats i direktiven och pekades på den ovanligt långa tidsutdräkten – 7 månader.

I ett annat fall hänvisade regeringen till att riksdagen 1974 fattat två mot varandra stridande beslut beträffande tilläggsdirektiv om indexreglering av skattesystemet och därför inte hade uttalat någon deciderad uppfattning i frågan. Någon utredning var under dessa förhållanden inte påkallad. Utskottet fann inte anledning att göra något särskilt uttalande i frågan. I ett par andra särskilt redovisade fall fann utskottet att regeringens åtgärder var förenliga med riksdagens tillkännagivande.

År 1975/76 redovisades 108 skrivelser som obehandlade vid slutet av år 1975, varav 62 riksdagsskrivelser som äldre än ett år (bet. KU 1975/76:50 s. 31). Utskottet tog särskilt upp två tillkännagivanden. Det ena gällde kollektivanslutningen till politiska partier, en fråga som enligt utskottet borde lösas genom opinionsbildning. Utskottet kunde från konstitutionell synpunkt inte finna att regeringen åsidosatt de aktuella riksdagsbesluten. I en reservation (m) hänvisades till att bl.a. statsministern gjort uttalanden av innebörd att några åtgärder inte skulle vidtas med anledning riksdagsbeslutet. Enligt reservationen borde statsministern ha verkat för att riksdagens viljeyttring beaktades. Det andra tillkännagivandet var från december 1974 och gällde att tillståndsplikt enligt miljöskyddslagen borde införas beträffande flygplatser och vägar som kan medföra miljöstörningar av väsentlig betydelse. Utskottet hänvisade till att regeringen inom kort skulle tillsätta en utredning och fann inte anledning att göra något ytterligare uttalande angående ärendets handläggning. I en reservation (c, m, fp) ansågs att den långa tidsutdräkten inte var godtagbar.

År 1976/77 redovisades 141 skrivelser (bet. KU 1976/77:44 s. 24) som obehandlade den 30 november 1976. Utskottet gjorde en jämförelse mellan av riksdagen godkända uttalanden i förra årets granskningsbetänkande med hittills vidtagna åtgärder av regeringen och inom Regeringskansliet. Utskottet fann att uttalandena hade beaktats.

År 1977/78 redovisades 148 skrivelser som obehandlade vid slutet av år 1977, varav 77 som äldre än ett år (bet. KU 1977/78:35 s. 15). Utskottet tog särskilt upp frågan om behovet av särskilda regler för regeringens handlande i nödsituationer. Frågan hade berörts i föregående års granskning. Utskottet hänvisade till att Justitiedepartementet övervägt frågan och funnit att gällande regler var tillräckliga. Utskottet ifrågasatte inte den bedömningen men förutsatte att regeringen fortlöpande ägnade uppmärksamhet åt frågan.

År 1978/79 redovisades 157 riksdagsskrivelser som obehandlade den 30 november 1978 (bet. KU 1978/79:30 s. 13).

År 1979/80 redovisades 150 riksdagsskrivelser som inte slutbehandlade den 30 november 1979, varav 79 kommit till regeringen 1978 eller tidigare (bet. KU 1979/80:50 s. 28). Utskottet granskade vissa icke slutbehandlade frågor och kunde inte finna att den tid som förflutit i de aktuella fallen var för lång. Allmänt sett ville utskottet betona att vad som kunde anses vara lång behandlingstid varierade beroende på olika omständigheter såsom skrivelsens innehåll, dess samband med vidtagna och planerade åtgärder från

regeringens sida m.m. Enligt utskottet var det självfallet angeläget att riksdagsskrivelser handlades så skyndsamt som dessa omständigheter gav anledning till.

Inom utskottet hade gjorts gällande att regeringen inte tagit tillräcklig hänsyn till riksdagens beslut. Beträffande två av dessa fall – riksdagens begäran att frågan om tillfälle för organisationer att yttra sig i bl.a. mål om könsdiskriminering borde övervägas och riksdagens uttalande om inrättande av nationella utvecklingsbolag – noterade utskottet att regeringen kommit till en annan slutsats än riksdagen. Regeringen hade förelagt riksdagen sin uppfattning i en proposition och på så sätt erbjudit riksdagen tillfälle att ta upp frågan på nytt. Beträffande övriga fall där bristande överensstämmelse mellan riksdagens och regeringens beslut påståtts föreligga kunde utskottet inte finna annat än att riksdagens beslut blivit i tillräcklig utsträckning beaktat. I en s-reservation framhölls följande:

Utskottet vill först erinra om de parlamentariska förutsättningar som gällde under 1978/79 års riksmöte. Efter den första trepartiregeringens avgång i oktober 1978 kunde riksdagens borgerliga majoritet inte enas om ett regeringsalternativ. Den folkpartiregering som bildades stöddes endast av 39 av riksdagens ledamöter. Det förutsattes därför att nödvändiga majoriteter i riksdagen fick skapas från fall till fall. Det utmärkande för en parlamentarisk demokrati är under normala förhållanden att politisk samstämmighet råder mellan en majoritet i parlamentet och regeringen. Denna grundläggande förutsättning var som nyss framgått inte uppfylld under folkpartiregeringens tid. Därmed kunde inte heller regeringen göra anspråk på att spela den ledande roll som en regering normalt har i en parlamentarisk demokrati. I stället gick denna roll över till riksdagen. Regeringens uppgift borde i detta läge enbart ha blivit att lojalt verkställa de beslut som riksdagen fattat och som i många fall också initierats där. Även den borgerliga trepartiregering som tillkom efter valet 1979 borde ha respekterat de av riksdagen fattade besluten.

I ett annat ärende konstaterade utskottet att inte mindre än 22 månader förflutit mellan riksdags- och regeringsbeslut. Utskottet hade visserligen förståelse för Justitiedepartementets synpunkt att det funnits en avsikt att ha med frågan i ett utredningsdirektiv men att så inte blivit fallet, men framhöll att denna tämligen begränsade utredningsfråga borde ha handlagts med större skyndsamhet. I en reservation (fp) redovisades orsakerna till tidsutdräkten och förordades att utskottets granskning av frågan inte skulle föranleda någon erinran.

År 1980/81 redovisades 175 riksdagsskrivelser som inte slutbehandlade den 30 november 1980 (bet. KU 1980/81:25 s. 26). När det gäller regeringens åtgärder med anledning av riksdagens beslut erinrade konstitutionsutskottet först om att regeringen enligt 8 kap. 19 § regeringsformen skall utfärda beslutad lag utan dröjsmål. Endast i dessa fall, dvs. då riksdagsbeslutet har formen av lag, är regeringen i formellt konstitutionell mening skyldig att verkställa beslutet. I fråga om övriga riksdagsbeslut, som riktas till regeringen, borde enligt utskottet följande riktlinjer gälla. Efter avslutat beredningsarbete bör regeringen så snart som möjligt ta ställning till vad

som skall göras med anledning av ett riksdagsbeslut. Skulle regeringen då undantagsvis finna att ett riksdagsbeslut inte kan, inte bör eller inte behöver föranleda någon åtgärd i sak från regeringens sida, får regeringen från fall till fall överväga vilka beslut som bör fattas. I vissa fall, särskilt då regeringen anser att någon åtgärd inte behöver vidtas, borde ett beslut att lägga skrivelsen till handlingarna vara tillräckligt. I andra fall, t.ex. då regeringen har kommit till en annan uppfattning än riksdagen, stod det bäst i överensstämmelse med parlamentariska principer att frågan underställs riksdagen.

Utskottet noterade att 14 ännu ej slutbehandlade riksdagsskrivelser hänförde sig till tiden före 1975 och att flera av dessa ärenden var mer än 10 år gamla. Vidare saknades i fråga om åtskilliga äldre skrivelser närmare uppgift om att något beredningsarbete skulle pågå. Dessa förhållanden var enligt utskottets mening inte tillfredsställande. Regeringen borde under hänsynstagande till de riktlinjer som utskottet i det föregående ställt upp kunna slutbehandla ett stort antal äldre riksdagsskrivelser.

Utskottet granskade regeringens åtgärder med anledning av riksdagens beslut våren 1979 om inrättande av nationella samhällsägda utvecklingsbolag. Med anledning av riksdagsbeslutet uppdrogs i september 1979 åt en särskilt tillkallad sakkunnig inom Industridepartementet att biträda med vissa arbetsuppgifter rörande nationella utvecklingsbolag. Regeringen förklarade i 1980 års budgetproposition att några nya utvecklingsbolag inte borde inrättas då. I ett interpellationssvar framhöll statsministern att denna ståndpunkt inte innebar att tanken som sådan var avskriven. Konstitutionsutskottet förklarade att regeringen genom budgetpropositionen hade förelagt riksdagen sin uppfattning i frågan och på så sätt erbjudit riksdagen tillfälle att ta upp frågan på nytt. I en socialdemokratisk reservation framhölls frågan som ett exempel på att regeringen inte efterkommit riksdagens beslut. Frågan behandlades också vid ytterligare två tillfällen i riksdagen under år 1980 med anledning av socialdemokratiska yrkanden om att inrätta bolagen utan dröjsmål. Vid båda tillfällena avlog riksdagen yrkandena. Konstitutionsutskottet framhöll att det inom utskottet har gjorts gällande att regeringen dröjt alltför länge med att verkställa riksdagens beslut om nationella utvecklingsbolag. Utskottet ville framhålla att den tid som förflutit sedan riksdagsbeslutet använts för den ytterligare beredning i frågan som regeringen ansett vara nödvändig. Riksdagen hade under denna tid vid två tillfällen avvisat krav på att bolagen skulle inrättas omedelbart. Utskottet fann med hänsyn till nämnda förhållanden inte skäl till någon kritik mot regeringens handläggning av detta ärende.

I en s-reservation framhölls att regeringen dröjt alltför länge – närmare två år – med att verkställa riksdagsbeslutet att inrätta nationella utvecklingsbolag. Enligt reservanternas mening borde i stället energiska ansträngningar ha gjorts från regeringens sida för att omedelbart få i gång verksamheten i dessa bolag. Inte minst med tanke på tillbakagången inom den industriella sektorn i landet under senare år ansågs att det hade varit i

hög grad önskvärt att den samordning och stimulans av utvecklingsinsatserna inom berörda områden som verksamheten syftade till hade kommit i gång långt tidigare.

År 1981/82 konstaterade utskottet att det beträffande 12 icke slutbehandlade riksdagsskrivelser som var mer än tre år gamla inte fanns upplysning vare sig om anledning till dröjsmålet eller om den tidpunkt när de beräknades bli slutbehandlade (bet. KU 1981/82:35 s. 10). Utskottet granskade regeringens handläggning av tekofrågor med anledning av ett riksdagsbeslut utan att granskningen föranledde något särskilt uttalande från utskottets sida. I en s-reservation framhölls att regeringen visserligen i formell mening följt riksdagsbesluten men inte fullföljt myndigheternas planeringsverksamhet genom förslag till riksdagen. Någon långsiktig övergripande plan för tekoindustrin hade aldrig presenterats för riksdagen. I stället hade regeringens tekopolitik under senare tid dominerats av kortsiktiga lösningar, som dessutom ofta kommit för sent på grund av långsamhet i beslutsprocessen.

År 1983/84 konstaterade utskottet med tillfredsställelse att vissa äldre riksdagsskrivelser särskilt Inom Industridepartementets område blivit slutbehandlade under perioden (bet. KU 1983/84:30 s. 4). Samtidigt kvarstod flera äldre skrivelser. En av de äldsta var ett riksdagsbeslut från 1970 om utredning angående de multinationella företagens beskattning. Enligt utskottets uppfattning var det inte tillfredsställande att några åtgärder med anledning av detta riksdagsbeslut inte vidtagits av regeringen. Utskottet uppmärksammade vissa felaktigheter i regeringsskrivelsen och underströk att det självfallet var viktigt att de uppgifter som lämnades i skrivelsen var korrekta.

År 1984/85 hänvisade regeringen beträffande beskattningen av multinationella företag till att ett pågående utredningsarbete inom OECD och EG avvaktades och till att frågan tagits upp av Riksdagens revisorer. Konstitutionsutskottet hänvisade (bet. KU 1984/85:35 s. 23) till att skatteutskottet behandlat riksdagens revisorers förslag i frågan och lagt förslaget till handlingarna. Konstitutionsutskottet fann med hänsyn till innebörden av riksdagsbeslutet år 1970 det otillfredsställande att regeringen inte vidtagit några åtgärder med anledning av riksdagsbeslutet. Utskottet som åter hade uppmärksammat några felaktigheter i regeringens skivelse betonade vikten av att de uppgifter som lämnades var korrekta.

Konstitutionsutskottet noterade också att regeringen tagit fyra månader på sig att ge ett uppdrag till ett par myndigheter i linje med en annan riksdagsskrivelse, men granskningen föranledde inte något särskilt uttalande. I ytterligare en annan fråga konstaterade utskottet att ett riksdagsbeslut som kommit regeringen till handa den 7 juni 1984 först i maj 1985 resulterat i åtgärder från regeringens sida, dock utan att den verkställda granskningen gav anledning till särskilt uttalande.

Slutligen tog konstitutionsutskottet särskilt upp en fråga om trygghetsförsäkring för jordbrukare. Regeringen hade i december 1981 beslutat att inte vidta någon åtgärd med anledning av en framställning i frågan från LRF och Sveriges skogsägares riksförbund. Vid 1982/83 års riksmöte ställde sig riksdagen bakom ett uttalande av jordbruksutskottet som fann det önskvärt att frågan fick en snar lösning. I budgetpropositionen 1984/85 förklarade jordbruksministern att han av principiella skäl inte var beredd att förorda att försäkringen finansierades över statsbudgeten. Med anledning av detta uttalade jordbruksutskottet att det fanns flera goda skäl för att försäkringen borde finansieras med medel som inflöt via skogsvårdsavgiften och att denna väg borde prövas. Oavsett hur finansieringsfrågan slutligen löstes var det enligt jordbruksutskottet angeläget att en trygghetsförsäkring kom till stånd. Regeringen och skogsbrukarnas organisationer borde därför i samråd söka åstadkomma en lösning på frågan snarast möjligt. Riksdagen borde hållas underrättad om resultatet. Detta gav riksdagen regeringen till känna. Konstitutionsutskottet konstaterade att frågan varit aktuell ända sedan 1981. Även om utskottet hade förståelse för att särskilda problem av administrativt slag kunde uppkomma om budgetmedel inte togs i anspråk, borde enligt utskottets mening förslag ha kunnat föreläggas riksdagen inom rimlig tid från det första riksdagsbeslutet. Frågan var nu på riksdagens begäran föremål för förnyade överväganden inom Regeringskansliet. Det fick enligt utskottet förutsättas att regeringen intensifierade ansträngningarna att nå en lösning som kunde godtas av riksdagen. Utöver det anförda föranledde granskningen inte något uttalande från utskottets sida.

År 1985/86 omfattade regeringens skrivelse 545 riksdagsskrivelser, varav 16 beslutats av riksdagen före 1980. Tre av de sistnämnda hade slutbehandlats under den aktuella tiden. De två äldsta skrivelserna var från 1969 och 1970. Beslutet från 1970 gällde den tidigare nämnda utredningen om multinationella företags beskattning. Någon utredning hade ännu inte tillsatts. Skatteutskottet hade föregående riksmöte funnit att det inte var erforderligt att tillsätta en särskild utredning. Regeringen angav i skrivelsen sin avsikt att ge sin syn på frågan i 1986 års budgetproposition. I denna proposition konstaterade regeringen att det inte var aktuellt att tillsätta en utredning, och regeringen beslutade senare att lägga riksdagsskrivelsen till handlingarna. Granskningen i denna del föranledde inte i övrigt något uttalande från utskottets sida (bet. KU 1985/86:25 s. 40).

Utskottet granskade i samma betänkande (s. 40) också regeringens agerande mot bakgrund av ett uttalande av socialutskottet om uppgifterna för en i en proposition aviserad utredning. Direktiven till utredningen visade sig senare inte helt motsvara utskottets uttalande. Konstitutionsutskottet konstaterade först att riksdagen inte begärt utredningen i fråga. Socialutskottet hade endast uttalat sig om vilken uppgift en aviserad utredning borde ha. Motionsyrkanden i frågan hade avstyrkts. Konstitutionsutskottet framhöll:

Det kan därför inte med fog göras gällande att utredningsdirektiven, som för övrigt inte utesluter ett ekonomiskt stöd, avviker från något riksdagens beslut. Vad som förekommit ger inte utskottet anledning till något ytterligare uttalande.

I en reservation (m, fp, vpk) ansågs – bl.a. mot bakgrund av att socialutskottet låtit nöja sig med underhandsbesked från regeringen när utskottet valde att avstyrka motionerna – att utredningsdirektiven borde ha getts den inriktning som socialutskottet uttalat sig för.

Utskottet granskade också Industridepartementets handläggning med anledning av riksdagens beslut under riksmötet 1983/84 om ökade insatser i glesbygderna. Frågan gällde om riksdagsbeslutet beaktats av regeringen vid fördelningen av regionala utvecklingsmedel i regleringsbrev för budgetåret 1984/85. Riksdagsbeslutet innebar att anslaget till regionala utvecklingsinsatser höjdes med 100 miljoner kronor i förhållande till regeringens förslag och sattes till 398,25 miljoner kronor. Det var enligt arbetsmarknadsutskottet nödvändigt med en höjning för att ge ett vidgat utrymme för ökade insatser i glesbygderna. Konstitutionsutskottet framhöll att riksdagens ställningstagande måste betraktas som en mycket kraftfull markering till förmån för just glesbygderna. Med anledning av riksdagens ställningstagande måste det ha framstått som en angelägen uppgift för departementet att i samverkan med länsorganen säkerställa att riksdagens intentioner skulle kunna realiseras på avsett sätt. Detta borde ha kommit till klarare uttryck i regleringsbrevet. Då några särskilda anvisningar för regeringens handläggning av fördelningen av stödet inte fanns i riksdagsbeslutet fanns enligt konstitutionsutskottet ingen grund för formell kritik mot regeringen.

Också frågan om regleringen av visst underskott i spannmålshandeln granskades. I samband med beredningen av 1977 års jordbruksbeslut anförde utskottsmajoriteten att det var motiverat att staten iklädde sig ett övergripande ansvar för prissättningen och överskotten på bl.a. spannmål. Systemet borde vara utformat så att det blev ett gemensamt intresse för näringen och staten att lösa överskottsproblemen. Statens särskilda ansvar för spannmålsöverskotten borde främst ta sikte på att neutralisera effekterna av låga världsmarknadspriser. Utskottet granskade regeringens beslut den 19 december 1985 vari slogs fast att underskottet skulle täckas av jordbruksnäringen samt uppdrogs åt Statens jordbruksnämnd att planera och vidta åtgärder inom jordbruksprisregleringen så att underskottet avvecklades under en fyraårsperiod. Utskottet konstaterade att regleringsbeslutet byggde på 1977 års jordbrukspolitiska beslut och på föreliggande utredningar. Eftersom underskottet i spannmålsregleringen inte kunde tillskrivas låga världsmarknadspriser hade ytterligare överläggningar mellan staten och jordbruksnäringen inte varit påkallade. Utskottet fann därför inte anledning till någon kritik mot regeringens handläggning.

I en reservation (m, fp, c) befanns anledning till kritik eftersom regeringen inte sökt lösa frågan genom överläggningar utan i stället ensidigt fattat beslut i frågan.

År 1986/87 redovisades 486 riksdagsskrivelser, varav 13 beslutats av riksdagen före 1980. Bland de åtta av dessa skrivelser som kvarstod som inte slutbehandlade vid periodens slut fanns en skrivelse från 1969 där det angetts att utredning från Naturvårdsverket avvaktades. Konstitutionsutskottet tog särskilt upp fyra skrivelser (bet. KU 1986/87:33 s. 78 f.). Det gällde bl.a. en tydligtvis felaktig uppgift om att ett ärende var slutbehandlat. Regeringen hade emellertid upplyst att den skulle behandla frågorna i lämpligt sammanhang. Utskottet fann inte anledning till något ytterligare uttalande i frågan. I en reservation (c, vpk) anfördes att regeringens försumelse att inte fullfölja riksdagens beställning hade omöjliggjort målsättningen och allvarligt skadat och försenat förnyelsen av energisystemet. Regeringens påstående om att uppgiften om ärendets slutbehandling var ett misstag kunde inte godtas. Det förelåg enligt reservationen anledning att rikta kritik mot regeringen för det sätt på vilket riksdagsskrivelsen i fråga behandlats.

En annan skrivelse gällde ett tillkännagivande om sambandscentralen i Gryt. Konstitutionsutskottet anförde:

Enligt utskottet bör ett uttalande från riksdagens sida i möjligaste mån alltid beaktas av regeringen. I det aktuella fallet har riksdagen 1985 anvisat medel för en försöksverksamhet med regional sambandscentral i Östra tullregionen. Därvid skulle bemanningen av de lokala – bl.a. Gryt – reduceras till förmån för förstärkta centrala insatser. Då riksdagen vid behandlingen av budgetpropositionen 1986 med anledning av motioner uttalade sig så starkt till förmån för att rationaliseringar inom kustbevakningen borde genomföras på ett sätt som inte minskar förutställningarna för en god bevakning och att man då inte underskattar betydelsen av kontinuerlig närvaro av bevakningspersonal i de berörda regionerna borde regeringen vid behandlingen i budgetpropositionen på ett klarare sätt ha beaktat riksdagens mening i frågan. Den pågående försöksverksamheten har genom uteblivna förändringar i det närmaste kommit att permanentas. Utöver det anförda har utskottet inte funnit anledning till något särskilt uttalande.

År 1987/88 redovisades 484 riksdagsskrivelser av vilka 8 beslutats av riksdagen före 1980. Den äldsta icke slutbehandlade skrivelsen var från 1975. Granskningen föranledde inte något uttalande från utskottets sida (bet. KU 1987/88:40 s. 60).

År 1988/89 redovisades 541 riksdagsskrivelser, varav 398 beslutats under föregående riksmöte. 70 riksdagsskrivelser som var beslutade före år 1988 var inte slutbehandlade den 30 september 1988. Utskottet framhöll (bet. 1988/89:KU30 s. 23) att det självfallet var angeläget att regeringen så snart som möjligt behandlade de framställningar som riksdagens skrivelse innehöll. Av regeringens redogörelse framgick att inom Regeringskansliet förelåg ett icke obetydligt antal ännu inte slutbehandlade riksdagsskrivelser vilka var avgivna långt tidigare. Utskottet avsåg att fortsättningsvis noga följa utvecklingen på förevarande område.

År 1989/90 redovisades 461 riksdagsskrivelser, varav 323 från föregående riksmöte. Av dessa var 65 inte slutbehandlade. Dessutom fanns 67 riksdagsskrivelser som inte var slutbehandlade från tidigare år. Konstitu-

tionsutskottet (bet. 1989/90:KU30 s. 24 f.) beredde för första gången övriga utskott tillfälle att yttra sig över de delar av skrivelsen som hade samband med deras respektive beredningsområde. Utskotten pekade på lång handläggningstid i vissa fall, på att vissa skrivelser felaktigt redovisats som slutbehandlade och på att regeringen inte hade efterlevt riksdagens beslut i vissa fall. Konstitutionsutskottet underströk vikten av att regeringen så snart som möjligt behandlar riksdagens skrivelser. Alltjämt fanns ett antal ärenden med anledning av äldre riksdagsbeslut som inte slutbehandlats av regeringen. Det var i dessa fall särskilt angeläget att det i regeringsskrivelsen anges inte bara vilka åtgärder som vidtagits utan även sådana som planerades. Situationer kunde givetvis uppkomma där förhållandena hade förändrats eller regeringen ansåg att ändamålet med ett riksdagsbeslut förfallit. Det kunde då finnas anledning att överväga att lägga riksdagsskrivelsen till handlingarna. Skulle regeringen vid sin beredning av ett ärende komma till en annan bedömning än riksdagen borde frågan i särskild ordning underställas riksdagen. Utskottet framhöll att när det gäller mer än två år gamla regeringsskrivelser som inte slutbehandlats borde orsaken anges och planerade åtgärder redovisas.

Under 1990/91 års riksmöte lämnades 357 riksdagsskrivelser till regeringen. Av övriga i regeringens skrivelse 1991/92:15 redovisade riksdagsskrivelser var 63 från 1988/89 års riksmöte och 66 från tidigare riksdagar, s.k. äldre skrivelser. Av de 170 inte slutbehandlade riksdagsskrivelserna den 30 juni 1990 var 34 äldre än två år.

Konstitutionsutskottet hänvisade (bet. 1990/91:KU30 s. 38 f.) till att utskottet tidigare (KU 1987/88:43 s. 17) framhållit att riksdagen, och särskilt dess utskott, borde ägna mer uppmärksamhet åt att utvärdera resultaten av riksdagens beslut. Regeringens årliga skrivelse med redogörelse för behandlingen av riksdagens skrivelser till regeringen hade särskild betydelse som ett instrument såväl vid riksdagens och dess utskotts utvärdering av riksdagens beslut som i övrigt för den som vill följa och utvärdera den politiska beslutsprocessen.

Regeringens skrivelse behandlades detta år i ett särskilt betänkande (bet. 1990/91:KU43). Utskottet redovisade där att det äldsta inte slutbehandlade ärendet var från april 1975 och gällde ersättning till yrkesfiskare för skada genom oljeutsläpp. Av regeringsskrivelsen kunde utläsas att överläggningarna inom Helsingforskommissionen och inom Justitiedepartementet fortsatte. Vad gällde möjligheterna till ersättning för oljeskador som orsakas av okända skadevällare var avsikten att finna en lösning på frågan under hösten 1990. Ytterligare tre ärenden från 1979/80 års riksmöte eller tidigare redovisades som ännu inte slutbehandlade. Enligt regeringsskrivelsen beräknades i det ena ärendet en departementspromemoria färdigställas hösten 1990. I november 1979 hade avlåtits en riksdagsskrivelse med anledning av en motion om företrädare i styrelsen för personalstiftelse. Av regeringens redogörelse framgick bl.a. att resultatet av en utvärdering av en enkät under hösten 1990 skulle komma att avgöra ärendets fortsatta

handläggning. Det sista ärendet, som var från februari 1980, gällde en översyn av reglerna för ersättning utöver löseskilling och intrångsersättning vid expropriation, s.k. annan ersättning. Regeringen avsåg enligt skrivelsen att behandla frågan i samband med en kommande proposition om ändringar i fastighetsbildningslagen.

Utskottet framhöll att informations- och uppföljningsaspekter talade för att ärende inte borde anses slutbehandlat förrän de begärda åtgärderna har vidtagits eller de avsedda resultaten kan framvisas. Annorlunda förhåller det sig generellt sett med utredningsuppdrag till regeringen. Dessa kan i regel utan svårighet följas upp via kommittéberättelsen eller på annat sätt. Detta gav riksdagen regeringen till känna.

Regeringsskrivelsen under riksmötet 1991/92 (skr. 1991/92:15) avsåg åtgärder under tiden den 1 juli 1990–den 30 juni 1991. Den omfattade 565 riksdagsskrivelser. Under 1990/91 års riksmöte lämnades 388 riksdagsskrivelser till regeringen. Av övriga redovisade riksdagsskrivelser var 105 från 1989/90 års riksmöte och 72 från tidigare riksdagar, s.k. äldre skrivelser. Det äldsta inte slutbehandlade ärendet var fortfarande skrivelsen från april 1975 om ersättning till yrkesfiskare för skada genom oljeutsläpp. Av regeringsskrivelsen kunde utläsas att överläggningarna inom Helsingforskommissionen och övervägandena inom Justitiedepartementet fortsatte och vad gällde möjligheterna till ersättning för oljeskador som orsakas av okända skadevällare pågick överläggningar med Försvarsdepartementet med syftet att finna en lösning på frågan. Från 1979/80 års riksmöte redovisades tillkännagivandet om en översyn av reglerna för ersättning utöver löseskilling och intrångsersättning vid expropriation, s.k. annan ersättning. Enligt regeringsskrivelsen hade det ansetts att frågan borde bedömas i anslutning till andra fastighetsrättsliga ersättningsfrågor, som varit föremål för utredning under 1980-talet. Frågan avsågs bli behandlad i samband med en proposition om ändringar i fastighetsbildningslagen m.m. under våren 1992. Även från 1980/81 års riksmöte var ett ärende inte slutbehandlat. Riksdagen hade givit regeringen till känna vad lagutskottet anfört om nödvändigheten av en översyn av koncernbegreppet inom arbetsrätten. Av redogörelsen framgick att skrivelsen skulle överlämnas till en kommitté med uppgift att göra en översyn av den arbetsrättsliga lagstiftningen. Utskottet noterade (bet. 1991/92:KU30 s. 33) att redogörelsen förbättrats och blivit utförligare.

Enligt regeringsskrivelse 1992/93:15 lämnades under 1991/92 års riksmöte 338 riksdagsskrivelser till regeringen. 102 riksdagsskrivelser var från 1990/91 års riksmöte och 83 från tidigare riksdagar, s.k. äldre skrivelser. Antalet icke avgjorda riksdagsskrivelser var 174. Det äldsta inte slutbehandlade ärendet var fortfarande ärendet från april 1975 som gällde ersättning till yrkesfiskare för skada genom oljeutsläpp. I regeringsskrivelsen angavs samma skäl som föregående år för att riksdagsskrivelsen inte slutbehandlats. Konstitutionsutskottet framhöll (bet. 1992/93:KU30 s. 39) bl.a. att regeringen så snart som möjligt borde behandla riksdagens skrivelser.

Utskottet granskade särskilt regeringens och utbildningsministerns handläggning av riksdagens beslut den 27 maj 1992 om Högskolan för lärarutbildning i Stockholms lokalisering. Bakgrunden var att den socialdemokratiska regeringen i juli 1988 beslutade om en successiv omlokalisering av huvuddelen av Högskolan för lärarutbildning i Stockholms verksamhet till Södertälje. Förslaget presenterades för riksdagen i budgetpropositionen. Frågan om HLS lokalisering behandlades i flera motioner till riksdagen 1988 och 1989. På förslag av utbildningsutskottet beslutade riksdagen uttala att frågan skulle utredas ytterligare, bl.a. genom att olika alternativ beaktades. En särskild utredning tillsattes av regeringen, och i den förordades utlokalisering till Södertälje. Ärendet remissbehandlades. I 1990/91 års budgetproposition berördes inte en eventuell flyttning. Efter regeringsskiftet 1991 drogs frågan om lokalisering av Högskolan för lärarutbildning i Stockholm in i beredningen av den framtida lärarutbildningen i stort. I propositionen om lärarutbildning (prop. 1991/92:75) föreslogs att lärarhögskolan skulle bibehållas som självständig högskoleenhet, tills vidare i samlad lokalisering i Rålambshovsområdet. Propositionen föranledde sju motioner (s, c, fp, v) vari yrkades omlokalisering till Södertälje. Utskottsmajoriteten gick på regeringens linje. I den följande omröstningen i kammaren segrade en reservation (s) över regeringsförslaget.

Med anledning av regeringens proposition 1992/93:42 om förstärkning av den grundläggande högskoleutbildningen m.m. väcktes en motion i vilken yrkades att HLS borde behållas i sin nuvarande lokalisering. Utskottsmajoriteten fann inte skäl att ändra sitt tidigare ställningstagande utan tillstyrkte yrkandet. En socialdemokratisk reservation anmälades. I kammarens behandling av ärendet bifölls utskottets hemställan med röstsiffrorna 168 mot 142 med 2 nedlagda röster. Konstitutionsutskottet konstaterade att riksdagen ändrat sitt ställningstagande och att det beslut, vars handläggning i regeringen tagits upp i anmälan, inte längre gällde. I övrigt föranledde inte granskningen i denna del några kommentarer från utskottets sida.

Utskottet granskade också särskilt regeringens handlande med anledning av riksdagens beslut hösten 1992 avseende den s.k. ROT-verksamheten. Enligt anmälarna har regeringen inte uppfyllt den begäran om redovisning av ytterligare åtgärder för att stimulera ROT-verksamheten som riksdagen då beslutat om. Utskottet fann att riksdagen vid sin behandling av budgetpropositionen hade beslutat om ett särskilt ROT-program. Från de synpunkter konstitutionsutskottet har att anlägga hade granskningen inte gett anledning till något uttalande.

Enligt regeringsskrivelse 1993/94:15 avläts under riksmötet 1992/93 428 riksdagsskrivelser till regeringen. I regeringsskrivelsen redovisas också 76 riksdagsskrivelser från 1991/92 års riksmöte och 98 från tidigare riksdagar, s.k. äldre skrivelser. Konstitutionsutskottet betonade (bet. 1993/94:KU30 s. 39) liksom tidigare vikten av att riksdagens ställningstaganden och uppdrag till regeringen förs vidare till myndigheter och utredningar och att regeringens återrapportering till riksdagen är regelmässig, enhetlig och kor-

rekt. Utskottet underströk att om riksdagen uttryckt önskemål om utredning och förslag till riksdagen i ett visst fall är skrivelsen inte slutbehandlad förrän förslag lämnats till riksdagen eller riksdagen underrättats om att förslag ej kommer att lämnas. Utskottet hänvisade till att det flera gånger tidigare framhållit vikten av att regeringen så snart som möjligt behandlar riksdagens skrivelser. Om mer än ett år förflutit utan att regeringen vidtagit någon åtgärd i anledning av en riksdagsskrivelses bör orsakerna till detta redovisas för riksdagen samt uppgift lämnas om när åtgärder beräknas vidtas.

Regeringsskrivelse 1994/95:15 tog upp 442 riksdagsskrivelser från riksmötet 1993/94. 86 av skrivelserna var från riksmötet 1992/93 och 78 från tidigare år. Som icke slutbehandlade redovisades 181 riksdagsskrivelser. Bland de skrivelser som redovisats som slutbehandlade fanns en riksdagsskrivelse som på grund av förändrade omständigheter enligt konstitutionsutskottet inte längre kunde ses som slutbehandlad. Det gällde betänkande 1993/94:KU9 Kommunala frågor, där konstitutionsutskottet ansett att reglerna om rätt till ledighet för förtroendevalda borde ses över på ett lämpligt sätt. Den 25 augusti 1994 beslutade regeringen om ett bemyndigande att tillkalla en kommitté för att utreda vissa frågor om förtroendevaldas villkor. Den 9 februari 1995 hade bemyndigandet som inte utnyttjats återkallats.

Justitieutskottet tog upp regeringens beslut i december 1994 att lägga ned den polisutredning som tillsatts sedan riksdagen tagit ställning för att den centrala polisorganisationen och det pågående förändringsarbetet på regional och lokal nivå borde bli föremål för utvärdering av en bred parlamentarisk utredning. Utskottet konstaterade att regeringens åtgärd att lägga ned 1994 års polisutredning i och för sig inte var förenlig med riksdagsbeslutet, men en sammantagen bedömning av det fortsatta utredningsarbetet gjorde enligt justitieutskottets mening att det saknades anledning att rikta kritik mot regeringen för dess beslut att lägga ned utredningen.

Beträffande ett ärende som redovisats som slutbehandlat anmärkte trafikutskottet att den redovisning som begärts i ett tillkännagivande från riksdagen inte lämnats.

Jordbruksutskottet tog upp en fråga som i regeringens skrivelse redovisats som slutbehandlad sedan den tagits upp i en regeringsproposition om miljöbalk. Den då sittande regeringen har sedermera återkallat propositionen och frågan kvarstod olöst. Jordbruksutskottet ansåg att situationen var besvärande och att det var önskvärt med ett klarläggande av den aktuella frågan utan tidsutdräkt.

Näringsutskottet framhöll att det för en viss verksamhet avsatts 2 miljoner kronor mindre i regleringsbrevet än riksdagsbeslutet avsåg.

Konstitutionsutskottet underströk (bet. 1994/95:KU30 s. 42) att utgångspunkten måste vara att det önskemål som tillkännagivandet avser bör tillgodoses. Om det visar sig föreligga omständigheter som hindrar ett genomförande eller om regeringen gör en annan bedömning än riksdagen

måste regeringen dock kunna underlåta att vidta de åtgärder tillkännagivandet avser. En förutsättning borde då vara att regeringens bedömningar i detta avseende redovisas för riksdagen.

Regeringsskrivelse 1995/96:15 tog upp 609 riksdagsskrivelser, varav 424 avgetts under budgetåret 1994/95. 104 av skrivelserna härrörde från budgetåret 1993/94 och 81 från tidigare budgetår. Antalet icke slutbehandlade riksdagsskrivelser var 152. I ett yttrande till konstitutionsutskottet konstaterade trafikutskottet att olika omständigheter kan göra att regeringen inte bedömer det lämpligt att vidta åtgärder som är i överensstämmelse med olika riksdagsskrivelser. Regeringen borde i sådana fall redovisa skälen för sitt ställningstagande så att ärendet kan slutbehandlas eller föranleda ett förnyat ställningstagande från riksdagens sida. Konstitutionsutskottet (bet. 1995/96:KU30 s. 20) underströk sitt tidigare ställningstagande bl.a. om att utgångspunkten borde vara att det önskemål som tillkännagivandet avser bör tillgodoses.

Regeringsskrivelse 1996/97:15 tog upp 431 riksdagsskrivelser varav 278 från budgetåret 1995/96. När det gäller regeringens åtgärder med anledning av tillkännagivanden hänvisade konstitutionsutskottet (bet. 1997/98:KU10) åter till betänkande 1994/95:KU30 s. 42, där utskottet understrukt att utgångspunkten måste vara att det önskemål som tillkännagivandet avser bör tillgodoses. Om det visar sig föreligga omständigheter som hindrar ett genomförande eller om regeringen gör en annan bedömning än riksdagen måste regeringen dock kunna underlåta att vidta de åtgärder tillkännagivandet avser. En förutsättning borde då enligt utskottet vara att regeringens bedömningar i detta avseende redovisas för riksdagen.

Utskottet hänvisade vidare, med anledning av att justitieutskottet ansett att vissa riksdagsskrivelser felaktigt redovisats som slutbehandlade, till att frågan om när en skrivelse skall anses slutbehandlad hade diskuterats i betänkande 1990/91:KU43. Utskottet uttalade då (s. 8) att riksdagsskrivelser som innehåller framställningar till regeringen om att återkomma med förslag eller att genomföra åtgärder inte bör anses slutbehandlade förrän de begärda åtgärderna vidtagits eller de avsedda resultaten kan framvisas. Beträffande utredningsuppdrag till regeringen ansåg utskottet att dessa kan anses slutbehandlade när utredningen har tillsatts eftersom dessa uppdrag i regel utan svårigheter kan följas upp via regeringens kommittéberättelse. I betänkande 1993/94:KU30 s. 40 hade utskottet understrukt att om riksdagen uttryckt önskemål om utredning och förslag till riksdagen i ett visst fall är skrivelsen inte slutbehandlad förrän förslaget lämnats till riksdagen eller riksdagen underrättats om att förslaget inte kommer att lämnas.

Regeringens skrivelse 1997/98:75 tog upp 544 riksdagsskrivelser varav 130 från riksmötet 1997/98. Konstitutionsutskottet hänvisade (bet. 1998/99:KU10 s. 43) åter till sitt tidigare uttalande om utgångspunkten att riksdagens önskemål bör tillgodoses. När det gäller mer än ett år gamla riksdagsskrivelser som inte slutbehandlats hänvisade utskottet med anled-

ning av yttranden från andra utskott till tidigare uttalande om att orsakerna till att regeringen inte vidtagit någon åtgärd borde redovisas för riksdagen med uppgift om när åtgärderna beräknas vidtas.

Redovisningen i regeringens skrivelse 1998/99:75 omfattade 396 riksdagsskrivelser ställda till regeringen, varav 108 avgetts under riksmötet 1998/99. Med anledning av påpekande från bostadsutskottet framhöll konstitutionsutskottet (bet. 1999/2000:KU10 s. 73) att det av redogörelsen borde framgå vilka åtgärder regeringen vidtagit och avsåg att vidta när det gäller de riksdagsskrivelser som ännu inte kunde anses slutbehandlade.

Konstitutionsutskottet, finansutskottet och bostadsutskottet hade funnit att vissa riksdagsskrivelser, som regeringen redovisat som slutbehandlade, saknade redovisning med anledning av tillkännagivanden som riksdagen gjort. Enligt konstitutionsutskottet kunde dessa riksdagsskrivelser inte anses slutbehandlade. Konstitutionsutskottet utgick från att regeringen åter skulle föra upp de aktuella skrivelserna som ej slutbehandlade i kommande redogörelse samt redovisa huruvida skrivelserna då kunde anses slutbehandlade.

Kulturutskottet hade då det gällde ett tillkännagivande från riksdagen om organisation m.m. vid den nya myndigheten Statens museer för världskultur, som inrättades den 1 januari 1999, framhållit att regeringen inte fullföljt riksdagens beslut och klart angett i myndighetens instruktion att vart och ett av de fyra museerna skulle utgöra en enhet. Kulturutskottet fann att regeringens sätt att bereda ärendet var anmärkningsvärt. Konstitutionsutskottet ansåg att regeringen, som ännu inte redovisat den aktuella riksdagsskrivelsen som slutbehandlad, borde vidta de åtgärder som krävdes för att kulturutskottets tillkännagivande skulle anses tillgodosett.

Arbetsmarknadsutskottet hade konstaterat att regeringen ännu inte, mer än fem år efter att tillkännagivandet gjordes, slutbehandlat en viss riksdagsskrivelse eller mer utförligt redovisat skälen till dröjsmålet. Arbetsmarknadsutskottet fann det mycket anmärkningsvärt. Konstitutionsutskottet instämde i denna kritik och underströk starkt att regeringen utan ytterligare dröjsmål hade att slutbehandla skrivelsen. Utskottet ville vidare, när det gällde mer än ett år gamla riksdagsskrivelser som inte slutbehandlats, påminna om att konstitutionsutskottet tidigare anfört, senast i betänkande 1995/96:KU30, att orsakerna till att regeringen inte vidtagit någon åtgärd borde redovisas för riksdagen med uppgift om när åtgärderna beräknades vidtas. Konstitutionsutskottet ansåg att en redovisning av planerade åtgärder fyllde ett angeläget behov i utskottens uppföljnings- och utvärderingsarbete och ville därför återigen understryka att uppgift om när åtgärder beräknas vidtas bör redovisas för de äldre skrivelserna.

Regeringens skrivelse 1999/2000:75 omfattade 381 riksdagsskrivelser, varav 116 avgetts under riksmötet 1999/2000. Förutom några kommentarer som gällde uppställningen av regeringens redovisning konstaterade konsti-

tutionsutskottet (bet. 2000/01:KU10 s. 50) att det ofta var tvunget att återupprepa sina anmärkningar vad gällde regeringens redogörelse. Enligt utskottet borde detta inte vara nödvändigt.

I regeringens skrivelse 2001/02:75 redovisades 412 riksdagsskrivelser, varav 123 avgetts under riksmötet 2001/02. Med anledning av att ett par utskott vänt sig mot att vissa riksdagsskrivelser felaktigt redovisats som slutbehandlade förutsatte konstitutionsutskottet (bet. 2001/02:43 s. 13) att regeringen hörsammar riksdagens tillkännagivanden. Om regeringen anser sig kunna underlåta att vidta de åtgärder ett tillkännagivande avser, måste regeringens bedömning vad gäller riksdagsbeslut redovisas för riksdagen i samband med att regeringen lämnar sin redogörelse för vilka åtgärder regeringen vidtagit med anledning av riksdagens beslut.

För egen del ville konstitutionsutskottet, med anledning av att regeringen aviserat att den avsåg att lägga en riksdagsskrivelse till handlingarna, anföra att ett enigt utskott i betänkande 1999/2000:KU14 Upphovsrätten och offentlighetsprincipen, uttalat bl.a. att det var angeläget att Offentlighets- och sekretesskommittén tar upp de frågor som angetts i de behandlade motionerna samt att under alla förhållanden de frågor som behandlats i motionerna borde bli föremål för beredning inför det förslag till permanent lösning som enligt utskottet borde föreläggas riksdagen senast under hösten 2001. Offentlighets- och sekretesskommittén förordade, enligt regeringens redogörelse, att de aktuella frågorna skulle bli föremål för en bredare översyn och att ytterligare lagstiftning i syfte att förhindra tvångsoffentliggörande av upphovsrättsligt skyddade verk fick anstå till dess en sådan översyn kommit till stånd. Att regeringen ansåg att det inte framkommit något praktiskt behov av ytterligare lagändringar var, enligt utskottet, inte skäl för att bibehålla en reglering som enligt Lagrådets, regeringens och även utskottets mening endast borde utgöra en provisorisk lösning. Regeringen borde därför inte lägga riksdagsskrivelsen till handlingarna innan något förslag till permanent lösning presenterats eller, i enlighet med vad Offentlighets- och sekretesskommittén förordade, efter att en bredare översyn av de aktuella frågorna har skett.

Redovisningen i regeringens skrivelse 2002/03:75 omfattade 428 riksdagsskrivelser till regeringen, varav 85 avgetts under riksmötet 2002/03, 208 under riksmötet 2001/02 och 89 under tidigare riksmöten. 174 skrivelser betecknades som icke slutbehandlade. Utskottet (bet. 2002/03:KU29 s. 20 f.) hänvisade till en nyligen genomförd granskning i fråga om de s.k. 3:12-reglerna. Våren 2003 hade utskottet granskat finansministerns hantering av frågan om dessa regler (bet. 2002/03:KU30) och uttalat:

Som konstitutionsutskottet tidigare anfört förutsätter utskottet att regeringen hörsammar riksdagens tillkännagivanden och att regeringen redovisar för riksdagen sina bedömningar om de begärda åtgärderna inte vidtas. Om regeringen inte avser att vidta en begärd åtgärd i enlighet med riksdagsbeslutet måste detta enligt utskottets mening redovisas för riksdagen inom tidsramen, om en sådan uppställts av riksdagen. Även skälen för att riksdagsbeslutet inte följs bör tas upp i sammanhanget.

Om en redovisning inte kan ges i skrivelse eller proposition till riksdagen bör den enligt utskottets mening lämnas till riksdagen i annan form som gör den tillgänglig för riksdagens samtliga ledamöter.

Vid behandlingen av regeringsskrivelsen om riksdagens skrivelser upprepades detta uttalande.

I regeringsskrivelse 2003/04:75 redovisades 155 riksdagsskrivelser som inte slutbehandlade. 29 av dessa riksdagsskrivelser var från riksmötet 1998/99 eller tidigare. Tre inte slutbehandlade skrivelser (KrU respektive LU) var mer än tio år gamla. Konstitutionsutskottet hänvisade (bet. 2003/04: KU21 s. 18 f.) till att flera utskott pekat på vikten av att regeringen så snart som möjligt efterkommer riksdagens tillkännagivanden. Finansutskottet hade framhållit att det var mycket angeläget att regeringen utan dröjsmål och utan påminnelser verkställer riksdagens beslut och om det av någon anledning inte är möjligt tydligt redovisar varför. Också trafikutskottet hade framhållit vikten av att regeringen utan något egentligt dröjsmål vidtar de åtgärder som är nödvändiga för att efterkomma ett tillkännagivande. Enligt trafikutskottets mening var det viktigt för institutionen tillkännagivande att tillkännagivandena behandlas med respekt och omsorg så att upprepade tillkännagivanden kan undvikas. Även bostadsutskottet hade påtalat vikten av att regeringen utan något egentligt dröjsmål vidtar de åtgärder som är nödvändiga med anledning av tillkännagivanden.

Konstitutionsutskottet delade dessa bedömningar och ville understryka sitt tidigare ställningstagande att en utgångspunkt måste vara att riksdagens tillkännagivanden till regeringen efterkoms. Att tillkännagivanden behandlas med respekt och omsorg innebar bl.a. enligt utskottets mening att regeringen borde se till att det inte uppstår onödiga dröjsmål. Den lämnade redogörelsen för behandlingen av riksdagens tillkännagivanden hade i flera fall gett anledning för riksdagsutskott att i yttrandena till konstitutionsutskottet rikta kritik mot uppkomna dröjsmål med att vidta åtgärder. Sådan kritik hade bl.a. riktats av skatteutskottet i fråga om ett tillkännagivande om en utredning om ökade levnadskostnader vid dubbel bosättning. Vidare hade lagutskottet hänvisat till att utskottet i februari 2004 i betänkande 2003/04:LU15 konstaterat att det gått sex år sedan regeringens tillkännagivande 1998 om företagsförmedling och fastighetsförmedling och därvid angett att en sådan tidsutdräkt var oacceptabel. Lagutskottet angav att denna kritik kvarstod. Arbetsmarknadsutskottet hade funnit det något märkligt att en begärd utredning – i form av en promemoria – inte kunnat färdigställas under de tre år som hunnit gå sedan riksdagens tillkännagivande. Socialförsäkringsutskottet hade nödgats konstatera att en aviserad departementspromemoria och proposition med förslag om god man för ensamkommande barn i enlighet med tillkännagivanden av riksdagen våren 2002 och hösten 2003 var försenade. Socialförsäkringsutskottet hade också konstaterat att regeringens beredning av den nya instans- och processordningen i utlänningsärenden som riksdagen begärt tagit orimligt lång tid.

Det förhållandet att en organisationskommitté ännu inte tillsatts var ytterligare ett tecken på att beredningsarbetet inte bedrevs med den skyndsamhet som var motiverad.

Konstitutionsutskottet ville med anledning av de redovisade synpunkterna starkt understryka vikten av att regeringen gör ansträngningar för att undvika onödigt tidsutdräkt. Konstitutionsutskottet framhöll också vikten av att det särskilt i fråga om längre tidsutdräkter ges fullgod information om orsakerna för tidsutdräkterna och att informationen självfallet borde kunna ges också i andra sammanhang än i skrivelse 75. Konstitutionsutskottet ville i detta sammanhang också erinra om sitt tidigare uttalande om att regeringen, om den inte avser att vidta en begärd åtgärd i enlighet med riksdagsbeslutet, måste redovisa detta för riksdagen inom tidsramen, om en sådan uppställts av riksdagen, och att även skälen för att riksdagsbeslutet inte följs borde tas upp i det sammanhanget. Om en redovisning inte kunde ges i en skrivelse eller proposition till riksdagen, borde den enligt utskottets mening lämnas till riksdagen i en annan form som gör den tillgänglig för riksdagens samtliga ledamöter.

I regeringens skrivelse 2004/05:75 redovisades liksom året dessförinnan 155 riksdagsskrivelser som inte slutbehandlade. Av dem var 32 från riksmötet 1999/2000 eller tidigare. Liksom föregående år var 3 inte slutbehandlade skrivelser (KrU, TU respektive KU) mer än tio år gamla. I flertalet yttranden till konstitutionsutskottet (bet. 2004/05:KU24) från andra utskott hade riktats kritik mot att behandlingen av vissa riksdagsskrivelser dragit ut på tiden.

Lagutskottet hade pekat på några skrivelser, där regeringen inte kunde anses ha till fullo uppfyllt de krav som följer av konstitutionsutskottets uttalanden. Det gällde bl.a. ett tillkännagivande från våren 1998, och lagutskottet hade i mars 2005 (bet. 2004/05:LU13 s. 18) förutsatt att den utredning som aviserats nu kommer till stånd utan ytterligare dröjsmål. Det hade nu gått sju år sedan tillkännagivandet beslutades utan att regeringen påbörjat något arbete med de begärda lagändringarna, vilket enligt lagutskottet var en oacceptabel tidsutdräkt. I fråga om ett tillkännagivande från riksmötet 2000/01 hade lagutskottet ansett att regeringens saktfärdighet var anmärkningsvärd. Trafikutskottet hade konstaterat att flertalet av sammanlagt 17 tillkännagivanden där riksdagen på trafikutskottets förslag riktat krav på åtgärder till regeringen, ännu inte var färdigbehandlade trots att det gått flera år sedan besluten fattades – som längst tio år. Trafikutskottet hade understrukt betydelsen av att tillkännagivandena hanteras skyndsamt. Det borde endast i undantagsfall förekomma att ärenden inte är slutbehandlade efter flera år. Arbetsmarknadsutskottet hade poängterat den stora principiella betydelsen av att regeringen följer riksdagens beslut. Det borde därför vara en prioriterad uppgift för regeringen att se till att riksdagsskrivelserna kunde avslutas. Bostadsutskottet hade när det gäller två tillkännagivanden från riksmötena 2001/02 och 2003/04 konstaterat att efterfrågade utredningsinsatser ännu inte kommit till stånd. Bostadsutskottet hade under-

strukit att regeringen i lämpligt sammanhang snarast borde redovisa såväl skälen för tidsutdräkten som formerna för den fortsatta behandlingen. Socialförsäkringsutskottet hade när det gällde tre riksdagsskrivelser om ensamkommande barn framhållit att det var otillfredsställande att frågan ännu inte lösts.

Konstitutionsutskottet ville för egen del peka på en riksdagsskrivelse rörande konsekvenserna av ramlagstiftning. Regeringen hade nu två år i följd redovisat att den överväger hur frågan lämpligen bör behandlas. Enligt utskottets mening borde den tid som nu förflutit räcka till för att göra de överväganden som behövs. Sammantaget gav utskottens yttranden vid handen att det inte är ovanligt att behandlingen av riksdagens skrivelser fördröjs på ett otillfredsställande sätt. Kritiken från det föregående årets behandling av motsvarande regeringsskrivelse kvarstod därmed. Konstitutionsutskottet hade tidigare påtalat vikten av att regeringen utan något egentligt dröjsmål vidtar de åtgärder som är nödvändiga med anledning av ett tillkännagivande av att regeringen gör ansträngningar för att undvika onödigt tidsutdräkt. Konstitutionsutskottet delade arbetsmarknadsutskottets uppfattning att det borde vara en prioriterad uppgift för regeringen att se till att riksdagsskrivelserna slutbehandlas. Konstitutionsutskottet förutsatte att rutinerna sågs över som ett led i ansträngningarna att komma till rätta med onödiga tidsutdräkter.

Konstitutionsutskottet hänvisade vidare till att det tidigare framhållit att regeringen måste kunna underlåta att vidta en åtgärd som avses i ett tillkännagivande men att en förutsättning då är att regeringens bedömningar i detta avseende redovisas för riksdagen. Det var självfallet angeläget att redovisningen då inte är för knapphändig. Konstitutionsutskottet ville med anledning av vad trafikutskottet anfört understryka sitt tidigare uttalande att i fråga om mer än ett år gamla riksdagsskrivelser som inte slutbehandlats borde orsakerna till att regeringen inte vidtagit någon åtgärd redovisas för riksdagen med uppgift om när åtgärderna beräknas vidtas. Konstitutionsutskottet ville vidare med anledning av yttrandena från andra utskott understryka vikten av att redovisningen i regeringens redogörelse är omsorgsfull och rättvisande. De redovisade åtgärderna borde svara mot de krav som uppställs i de tillkännagivanden som avses. Det var angeläget att utskotten i sitt arbete bl.a. med uppföljning och utvärdering skulle kunna utgå från att de redovisade uppgifterna är korrekta utan att behöva göra vidare efterforskningar.

Riksdagens tillkännagivanden under tre femårsperioder

Inom utskottets kansli har gjorts en genomgång av samtliga tillkännagivanden till regeringen under tre femårsperioder efter det att den nya regeringsformen trätt i kraft. Den första perioden som inleds 1975, det år den nya

regeringsformen började gälla, omfattar dock fem och ett halvt år. Genomgången omfattar riksmötena 1975–1979/80, 1988/89–1992/93 samt 2000/01–2004/05. I tabellen nedan redovisas antalen tillkännagivanden per utskott samt summan tillkännagivanden. Vissa tillkännagivanden ingår inte i sammanställningen. Det gäller bl.a. finansutskottets två gånger årligen återkommande tillkännagivanden om den ekonomiska politiken och budgetpolitiken, vilka regeringen i allmänhet skriver av mot följande budgetproposition eller vårproposition. Inte heller ingår ett antal tillkännagivanden som näringsutskottet stått bakom och som i princip innebär ett svar på att riksdagen beretts tillfälle att ta del av vad regeringen anfört. Även ett antal andra tillkännagivanden av denna karaktär har uteslutits.

Under den första perioden som omfattar den senare hälften av 1970-talet var antalet tillkännagivandet stort. Tillkännagivandena var då mer än tre gånger fler än under den senaste perioden. Samtidigt gäller att det i stor utsträckning i regeringens skrivelser om riksdagsskrivelserna under denna första period endast rapporterats att tillkännagivandena anmälts. Det har inte varit möjligt att i detta sammanhang närmare utröna vad anmälningarna lett till, om detta inte i undantagsfall särskilt redovisats i en regeringsskrivelse. Förteckningarna i regeringens redogörelser avsågs i huvudsak omfatta tillkännagivanden som var äldre än ett år.

Av särskilt de äldre redovisningarna går inte alltid att utläsa vilka åtgärder som vidtagits eller om åtgärder inte vidtagits. Användningen av begreppet ”riksdagsskrivelsen läggs till handlingarna” behöver inte betyda att regeringen inte efterkommit riksdagens tillkännagivande. Som exempel kan nämnas riksdagens skrivelse (rskr. 1976/77:231, bet. SkU 1976/77:40) som slutredovisades under riksmötet 1979/80 med hänvisning till att skrivelsen anmälades i maj 1977, varvid beslutades att lägga skrivelsen till handlingarna. Riksdagsskriven innehöll två tillkännagivanden, varav det ena gällde bl.a. ett tillägg till riktlinjerna för alkoholinformationen. I det andra tillkännagivandet begärdes ett förslag nästa riksmöte om ett förbud mot alkoholreklam. I regeringens redogörelse riksmötet 1977/78 angavs bl.a. att skrivelsen anmälades i juni 1977, varvid regleringsbrev för socialstyrelsen utfärdades, vilket kan ha tillgodosett det förstnämna yrkandet. I övrigt angavs bl.a. att ärendet var beroende på prövning. Riksmötet 1977/78 lade regeringen fram ett förslag till lag med vissa bestämmelser om marknadsföring av alkoholdrycker (prop. 1977/78:178) som starkt begränsade möjligheterna att marknadsföra spritdrycker m.m. Vid slutredovisningen redovisades inte denna proposition utan det angavs som tidigare nämnts att riksdagsskrivelsen dessförinnan lagts till handlingarna.

Antal tillkännagivanden per utskott och år

Arbetsmarknadsutskottet hette fram till 1976 inrikesutskottet, bostadsutskottet hette fram till 1983 civilutskottet och miljö- och jordbruksutskottet hette fram till 1998 jordbruksutskottet.

Antal tillkännagivanden per utskott och år
Arbetsmarknadsutskottet hette fram till 1976 inrikesutskottet, bostadsutskottet hette fram till 1983 civilutskottet och miljö- och jordbruksutskottet hette fram till 1998 jordbruksutskottet.

	KU	FfU	SkU	JuU	LU	UU	FöU	SfU	SoU	KrU	UöU	TU	MJU	NU	AU	BoU	summa
75	2	11	6	11	6	1	3	6	1	4	34	11	19	26	9	13	163
75/76	11	15	6	18	11	6	7	12	12	12	39	16	19	41	18	39	282
76/77	9	9	6	2	6	2	10	5	8	7	25	4	15	15	8	14	145
77/78	8	4	2	7	8	1	6	13	13	10	17	12	4	36	12	16	169
78/79	14	26	6	11	8	1	8	16	15	11	56	30	39	102	21	41	405
79/80	9	10	10	6	11	7	11	5	9	3	9	3	8	15	3	8	127
Sum	53	75	36	55	50	18	45	57	58	47	180	76	104	235	71	131	1291
88/89	2	29	6	8	8	6	0	3	17	10	23	1	11	9	2	20	155
89/90	6	6	10	12	7	7	2	6	27	11	34	9	36	16	5	20	214
90/91	17	8	11	14	5	10	7	17	41	6	44	16	29	9	1	25	260
91/92	7	21	6	6	6	8	15	8	2	16	15	9	12	15	1	15	162
92/93	11	17	8	6	8	5	10	18	14	8	11	18	17	9	10	14	184
Sum	43	81	41	46	34	36	34	52	101	51	127	53	105	58	19	94	975
00/01	20	10	2	1	2	1	5	2	13	2	2	13	4	2	6	4	89
01/02	22	9	8	2	6	0	7	6	11	12	3	4	15	7	2	4	118
02/03	6	9	0	3	2	1	0	2	9	4	2	3	4	7	2	2	56
03/04	10	5	2	2	1	4	7	6	5	4	2	2	7	1	1	1	60
04/05	1	2	1	3	7	0	5	2	12	3	4	4	2	1	3	0	50
Sum	59 ¹	35	13	11	18	6	24	18	50	25	13	26	32	18	14	11	373

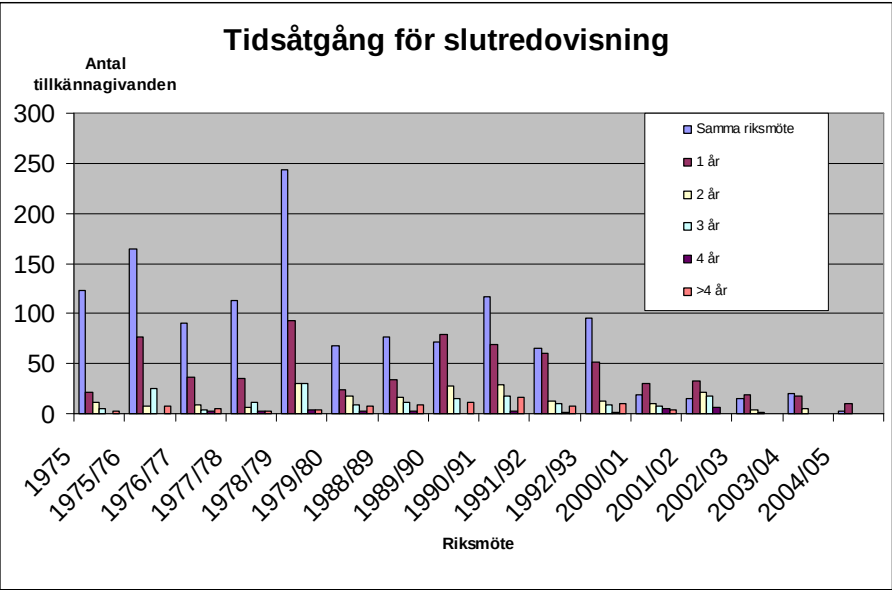
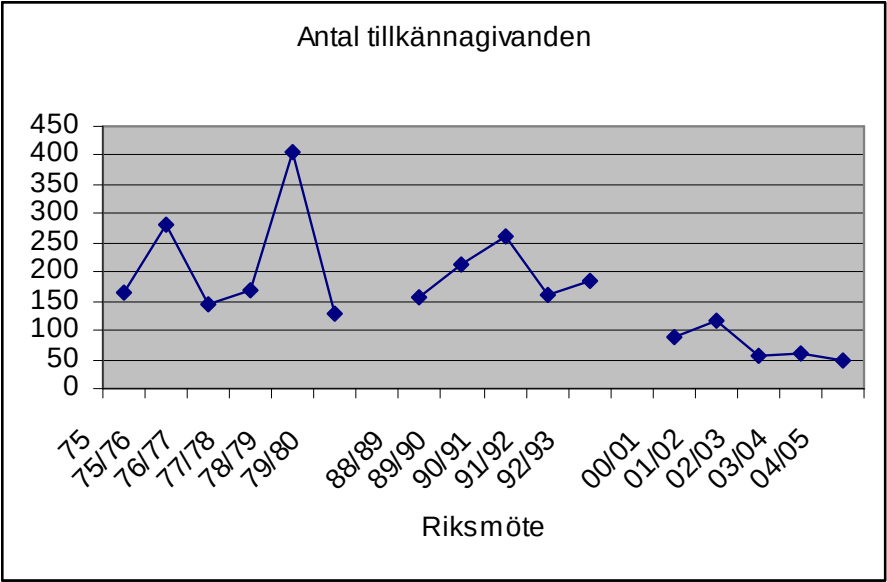
¹ Varav 10 från sammansatta konstitutions- och utrikesutskottet.

Tidsåtgång för slutredovisning

	Samma riksmöte	1 år	2 år	3 år	4 år	5 år	6 år	7 år	8 år	>8 år
1975	123	21	11	5		1	1			1 20 år
1975/76	165	76	8	25		1		1		6 9, 10,10,10, 13,15 år
1976/77	90	36	9	4	2	4	1			
1977/78	113	35	6	11	2	1			1	
1978/79	244	93	30	30	4		1			3 10, 10, 12 år
1979/80	68	24	17	9	3	2	1	1		3 9, 10, 11 år
1988/89	76	34	16	11	3	3	3			3 9, 12, 15 år
1989/90	71	79	27	15		2			2	7 10, 10, 10, 10, 10, 15, 15 år
1990/91	117	69	29	18	2	5		7	1	3 11, 12 12 år
1991/92	65	60	12	10	1	3			1	4 9, 11, 12, 12 år
1992/93	96	51	12	9	1	4	3			3 9, 9, 9 år
2000/01 ¹	19	30	10	8	5	4				
2001/02 ²	15	33	21	18	6					
2002/03 ³	15	19	4	1						
2003/04 ⁴	20	17	5							
2004/05	3	10								

¹ Varav 3 från sammansatta konstitutions- och utrikesutskottet.² Varav 1 från sammansatta konstitutions- och utrikesutskottet.³ Varav 1 från sammansatta konstitutions- och utrikesutskottet.⁴ Varav 5 från sammansatta konstitutions- och utrikesutskottet.

Antalet tillkännagivanden under tre perioder

Perioden 1975–1979/80

Valet 1973 gav de två blocken i riksdagen samma antal mandat, 175. Lotten kunde i den situationen bestämma om riksdagen skulle göra ett tillkännagivande till regeringen. Antalet tillkännagivanden var högt under riksmötet 1975, som bara omfattade ett halvt år, och under riksmötet 1975/76. En stor del av tillkännagivandena innehöll krav på utredning.

I detta sammanhang kan omnämnas en utredning om besparingsmöjligheterna som begärdes av riksdagen i maj 1974. I januari 1975 tillsattes den begärda utredningen av den socialdemokratiska regeringen. I direktiven kritiserades riksdagsbeslutet hårt. Bland annat anförde statsrådet Sträng:

Jag vill ytterligare peka på ett område där det bör finnas förutsättningar för att på ett konstruktivt sätt angripa frågan om besparingar inom statsverksamheten. Det gäller det statliga utredningsväsendet. Många av dess utredningar har tillsatts på beställning av riksdagen. Enbart under vårsessionen 1974 beslutade riksdagen ett 50-tal beställningar avseende frågor som skulle bli föremål för offentlig utredning eller översyn i annan ordning. Kostnaderna för utredningsväsendet har ökat starkt under efterkrigstiden. En begränsning av det statliga kommittéväsendet bör kunna ge väsentliga såväl direkta som indirekta spareffekter på statsutgifterna.

Utredningsdirektivens utformning fick de borgerliga partierna att under riksmötet 1975 kräva att riksdagen skulle begära tilläggsdirektiv. Men denna gång förlorade de voteringen med en röst. Magnus Isberg anger i sin bok *Riksdagens roll under 1970-talet* (s. 53 f.) att vad detta exempel visar är att en riksdagsbegäran om utredning på något sätt måste verkställas av regeringen, men att det också visar att regeringen har gott om svängrum i fråga om själva genomförandet av beslutet.

Riksmötena 1975 och 1975/76

Regeringens åtgärder

Ungefär hälften av de 163 respektive 282 tillkännagivandena från 1975 och 1975/76 rapporterades som anmälda och därmed slutbehandlade utan att det av regeringsskrivelserna (skr. 1975/76:102 m.fl.) framgår hur tillkännagivandena åtgärdats. En riksdagsskrivelse från riksmötet 1975 (rskr. 1975:102 delvis) och tre från riksmötet 1975/76 lades uttryckligen ad acta. Det gäller bl.a. riksdagsskrivelse 1975/76:388 (NU) om målet för näringspolitiken som lades ad acta under tiden för samma riksmöte som tillkännagivandet beslutades. Under påföljande riksmöte lades ett tillkännagivande (NU) om Förenade fabriksverken (rskr. 1975/76:420) ad acta. Riksdagsskrivelse 1975/76:226 (FIU) i fråga om kartläggning inom området kommunal ekonomi lades ad acta först efter nio år.

Med anledning av 40 tillkännagivanden från riksmötet 1975 och 74 tillkännagivande från 1975/76 tillsattes utredningar, överlämnades riksdagsskrivelserna till sittande utredningar eller till myndigheter eller gavs uppdrag till myndigheter. Beträffande 18 respektive 49 tillkännagivanden hänvisa-

des till propositioner, i flera kan dessa ha föregåtts av utredningar. Det kan inte uteslutas att propositionerna i vissa fall inte – i vart inte till fullo – tillgodosett riksdagens önskemål. I några fall hänvisades till regeringsbeslut eller till att frågan lösts genom frivillig överenskommelse.

Tidsåtgången

21 respektive 76 tillkännagivanden från riksmötena 1975 och 1975/76 redovisades som slutbehandlade under påföljande riksmöte. För elva respektive åtta tillkännagivanden dröjde det ytterligare ett år innan tillkännagivandena blev slutbehandlade. 5 respektive 25 tillkännagivanden redovisades som slutbehandlade under fjärde året efter respektive riksmöte. Riksdagsskrivelsen 1975:55, 1975:66 och 1975:221 blev slutbehandlade efter 5, 20 respektive 6 år. Riksdagsskrivelsen 1975/76:38, 226, 338, 355, 397 och 406 blev slutredovisade efter 7, 9, 10, 13, 15 respektive 5 år.

Riksmötet 1976/77

Valet 1976 ledde till regeringsskifte och en regering sammansatt av de tre borgerliga partierna i riksdagen tillträdde. Regeringspartierna hade tillsammans 180 mandat i riksdagen medan Socialdemokraterna och Vänsterpartiet kommunisterna tillsammans hade 169 mandat.

Regeringens åtgärder

Under riksmötet 1976/77 sjönk antalet tillkännagivanden påtagligt från 282 föregående riksmöte till 145. Ett tillkännagivande (rskr. 1976/77:278) lades ad acta under riksmötet 1977/78. 56 av de 145 tillkännagivandena 1976/1977 redovisades som anmälda utan ytterligare kommentar. 38 överlämnades till utredning, myndighet m.m. 19 tillkännagivanden redovisades som slutbehandlade med hänvisning till propositioner som lagts fram. Några tillkännagivanden slutredovisades med hänvisning till författningar och regleringsbrev.

Tidsåtgången

36 av tillkännagivandena redovisades som slutbehandlade det påföljande riksmötet 1977/78 och 9 under 1978/79. 4 tillkännagivanden redovisades som slutbehandlade efter tre år, bl.a. genom att tillkännagivanden överlämnades till utredning. 2 tillkännagivanden rapporterades som slutbehandlade efter fyra år, varav ett genom att det överlämnades till utredning. 4 tillkännagivanden slutredovisades efter fem år. Med hänvisning till att riksdagsskrivelsen överlämnades till utredning slutredovisades ett tillkännagivande efter sex år.

Riksmötet 1977/78

Regeringens åtgärder

Av de 169 tillkännagivandena under riksmötet 1977/78 redovisades i regeringsskrivelsen fler än hälften som anmälda utan upplysning om vidare åtgärder. De allra flesta av dessa anmäldes redan under samma riksmöte men en riksdagsskrivelse om fördelningspolitisk forskning (rskr. 1976/77:20, bet. 1976/77:FiU5) angavs som slutbehandlad med anmälan först efter fem år. Två tillkännagivanden lades till handlingarna. Det ena var ett tillkännagivande med anledning av en reservation om vårjakt (rskr. 1977/78:63), som vunnit i kammaren, och redovisades som anmält samma riksmöte utan att vidare åtgärder redovisades i regeringsskrivelsen. Det andra (rskr. 1977/78:45) som gällde överväganden om tillämpningsföreskrifter på elinstallationsområdet redovisades som lagt till handlingarna efter tre år.

Ett tillkännagivande som gällde behovet av särskilda regler för regeringens handlande i nödsituationer togs upp vid konstitutionsutskottets behandling av regeringens redogörelse för behandlingen av riksdagens skrivelser (bet. 1977/78:KU35). Utskottet hänvisade till att Justitiedepartementet övervägt frågan och funnit att gällande regler var tillräckliga. Utskottet ifrågasatte inte den bedömningen men förutsatte att regeringen fortlöpande ägnade uppmärksamhet åt frågan.

Tidsåtgången

35 tillkännagivanden slutbehandlades andra året, 6 det tredje året och 11 det fjärde året efter det att tillkännagivandena meddelades. Fyra år tog det för 2 tillkännagivanden att bli slutbehandlade. 21 tillkännagivanden redovisades som slutbehandlade med hänvisning till propositioner som med några undantag lagts fram inom fyra år. 1 tillkännagivande (rskr. 1977/78:210) om koncessionssystem i ett betänkande om rörledningsfrågor (bet. NU47) redovisades dock som slutbehandlat genom en proposition först efter åtta år.

Riksmötet 1978/79

I oktober 1978 begärde statsminister Thorbjörn Fälldin sitt entledigande, och hans regering efterträddes av en folkpartiregering med Ola Ullsten som statsminister. Folkpartiet hade då 39 mandat i riksdagen. Riksmötet 1978/79 var det sista under valperioden. Antalet tillkännagivanden från riksdagen till regeringen var anmärkningsvärt högt, 405, och översteg antalet tillkännagivanden under övriga riksmöten både under denna femårsperiod och under de övriga perioder som genomgången omfattar. Särskilt påtagligt är näringsutskottets höga antal tillkännagivanden, 102 stycken. Näringsutskottet stod därigenom för en fjärdedel av riksdagens tillkännagivanden riksmötet 1978/79. Trots detta var antalet tillkännagivanden för fyra andra

utskott det högsta som redovisats för något av de år som gått igenom. Det gäller trafikutskottet, jordbruksutskottet, inrikesutskottet och bostadsutskottet.

Regeringens åtgärder

161 av tillkännagivandena redovisades som anmälda utan att vidare åtgärder rapporterades i regeringsskrivelserna. 85 av tillkännagivandena ledde till utredningar eller uppdrag eller till att riksdagsskrivelser överlämnades till utredningar eller myndigheter. 96 tillkännagivanden slutrapporterades med hänvisning till propositioner.

Tidsåtgången

Av tillkännagivandena redovisades 244 som slutbehandlade före påföljande riksmöte, 93 ett år senare och 30 under tredje året. 30 tillkännagivanden redovisades som slutbehandlade under det fjärde året, och 4 under det femte året. För övriga ärenden dröjde det sex år, tio år (2) respektive tolv år innan tillkännagivandena ansågs slutbehandlade. Ett 20-tal tillkännagivanden lades till handlingarna. Riksdagsskrivelse 1978/79:429 (bet. 1978/79:NU60) som innehöll 15 tillkännagivanden i skilda moment slutredovisades efter tre år med hänvisning till propositioner och till att de lades till handlingarna.

I ett par fall hänvisades till proposition respektive skrivelse som avlämnades under femte året efter tillkännagivandet och i ett fall till en proposition som lämnades efter sex år. I två fall tog det tio år innan en proposition lämnades. Ett tillkännagivande (AU6) om företrädare i styrelse för personalstiftelse slutredovisades efter tolv år med hänvisning till budgetpropositionen 1990/91:100, där regeringen konstaterat att någon förändring i reglerna om utseende av arbetstagarrepresentanter inte syntes påkallad.

Riksmötet 1979/80

Riksmötet 1979/80 var det första efter valet 1979, och de tre borgerliga partierna fick majoritet men med minsta möjliga övertikt (175 mot 174 mandat). Antalet tillkännagivanden under detta riksmöte var det lägsta under denna femårsperiod, nämligen 127.

Regeringens åtgärder

Hälften av tillkännagivandena redovisades som slutbehandlade redan under tiden för riksmötet 1979/80. Ett 30-tal tillkännagivanden redovisades som anmälda utan ytterligare upplysningar. 34 av tillkännagivandena redovisades som överlämnade till utredning eller myndighet eller med att de föränlett uppdrag. 32 tillkännagivanden redovisades som slutbehandlade med hänvisning till propositioner, i flera fall budgetpropositioner.

Tidsåtgången

De flesta propositionerna lades fram inom en treårsperiod, men i flera fall dröjde propositionerna betydligt längre. Ett tillkännagivande (rskr. 1979/80:383, bet. 1979/80:UbU33 mom. 29) om viss lärarutbildning redovisades som slutbehandlat genom proposition 1984/85:122. Ett tillkännagivande (rskr. 1979/80:80, bet. 1979/80:JoU17) om felförtöjda båtar redovisades som slutbehandlat efter sex år genom proposition 1985/86:122. Ett tillkännagivande med begäran om viss kompletterande utredning (bet. 1979/80:LU13, rskr. 126) redovisades som slutbehandlat först efter sju år genom proposition 1986/87:38. Längst (elva år) dröjde slutbehandlingen av ett tillkännagivande om ersättning vid expropriation (rskr. 1979/80:169, bet. 1979/80:CU10) som redovisades som slutbehandlat genom proposition 1990/91:15.

4 tillkännagivanden lades uttryckligen till handlingarna inom en fyraårsperiod. Ett tillkännagivande om översyn av regelsystemet kring gravrätt (rskr. 1979/80:11, bet. 1979/80:LU4) lades till handlingarna efter nio år.

Sammanfattning perioden 1975–1979/80

För perioden som helhet gäller att regeringen i redogörelserna på ett mycket kortfattat sätt redovisade tillkännagivanden från det senaste året vilka blivit slutbehandlade innan regeringsskrivelsen avgavs. Någon redovisning av vilka åtgärder som vidtagits gavs då inte, bortsett från om riksdagsskrivelsen överlämnats till kommitté eller föranlett författning. Äldre riksdagsskrivelser och skrivelser som inte slutbehandlats vid tiden för regeringens redogörelse redovisades utförligare.

Under perioden stod fyra utskott bakom särskilt många tillkännagivanden till regeringen. Näringsutskottet svarade för det högsta antalet tillkännagivanden under perioden (235), följt av utbildningsutskottet (180), bostadsutskottet (131) och jordbruksutskottet (104). Lägst antal tillkännagivanden härrörde från utrikesutskottet (18) och skatteutskottet (36). För övriga utskott var antalet tillkännagivanden mellan 45 och 76.

Perioden 1988/89–1992/93

Valet 1988 gav Socialdemokraterna 156 riksdagsmandat, Moderaterna 66 mandat, Folkpartiet 44 mandat, Centerpartiet 42 mandat, Vänsterpartiet kommunisterna 21 mandat och Miljöpartiet de gröna 20 mandat. Den socialdemokratiska regeringen stannade kvar.

Riksmötet 1988/89

Riksmötet 1988/89 beslutade riksdagen 155 tillkännagivanden till regeringen.

Regeringens åtgärder

Endast i ett par fall redovisades tillkännagivanden som anmälda utan vidare upplysningar. Däremot tycks det för åtta tillkännagivanden inte finnas redovisning av åtgärder som vidtagits. Det gäller bl.a. två tillkännagivanden om uppdragsutbildning respektive kårobligatoriet (rskr. 1988/89:41, bet. 1988/89:UbU5 mom. 3 och 6). Ett tillkännagivande om att riksdagen när det gäller dubbelbeskattningsavtal alltid borde föreläggas avtal om förlängning (rskr. 1988/89:159, bet. 1988/89:SkU25 mom. 3) slutredovisades endast med utfärdande av den lag som behandlats i utskottsbetänkandet. En riksdagsskrivelse (rskr. 1988/89:173, bet. 1988/89:SfU15) slutredovisades utan att ett tillkännagivande (mom. 23), om en översyn av vuxenstudiestödet ingick i redovisningen. Ett tillkännagivande (rskr. 1988/89:296, bet. 1988/89:SoU24 mom. 23) som gällde att förhållandena i ett visst avseende skulle vara oförändrade, redovisades – kanske naturligt – inte heller i den delen. En riksdagsskrivelse om Säkerhetspolisen (rskr. 1989/89:287, bet. 1988/89:JuU21) redovisades som slutbehandlad utan att ett tillkännagivande (mom. 12) om utrikespolitisk kompetens togs upp. Också en riksdagsskrivelse med bl.a. ett tillkännagivande om redovisning av andra GATT-länders agerande (rskr. 1988/89:322, bet. 1988/89:JoU21 mom. 37) redovisades som slutbehandlat utan att tillkännagivandet i frågan redovisades. Slutligen saknas redovisning för tillkännagivande om tillfälligt obligatoriskt sparande respektive tillfällig arbetsmiljöavgift och en arbetslivsfond (rskr. 1988/89:327, bet. 1988/89:FiU30 mom. 14 b). Det förhållandet att riksdagsskrivelserna inte redovisades i regeringens redogörelser utesluter inte att tillkännagivandena åtgärdats och redovisats i annat sammanhang. Som exempel kan nämnas att dubbelskattningsavtalen sedermera hanterades på det sätt tillkännagivandet i denna fråga avsåg.

I 43 fall hänvisades till propositioner, ofta budgetpropositioner. 1 tillkännagivande (rskr. 1988/89:59, bet. 1988/89:SkU3) redovisades som slutbehandlat genom en proposition som avlämnades under samma riksmöte som tillkännagivandet och 15 tillkännagivanden redovisades mot i huvudsak budgetpropositionen påföljande riksmöte. 11 tillkännagivanden redovisades som slutbehandlade genom propositioner under riksmötet 1990/91, 7 genom propositioner 1991/92, 3 genom propositioner under riksmötet 1992/93 och 2 under 1993/94. 26 tillkännagivanden slutredovisades med hänvisning till utredningar, uppdrag och överlämnande till myndigheter. I övriga andra fall hänvisades i huvudsak till regleringsbrev, förordningar och regeringsbeslut.

Endast ett tillkännagivande från detta riksmöte lades uttryckligen till handlingarna. Det gäller ett tillkännagivande om vidareförsäljning av konst (rskr. 1988/89:78, bet. 1988/89:KrU7) som lades till handlingarna efter fem år. Regeringen hänvisade till att frågan behandlats i proposition 1992/93:124 om ändringar i upphovsrättslagen. I propositionen hänvisades till att frågan var föremål för studier inom EG.

Ett tillkännagivande om översyn av tillsynsansvaret för hissar (rskr. 1988/89:28, bet. 1988/89:BoU1 mom. 18) slutredovisades med hänvisning till en förordning som utfärdades efter sex år. Ett annat tillkännagivande (rskr. 1988/89:8, bet. 1988/89:SoU2 mom. 5), som gällde fibromyalgi, slutredovisades efter fem år med hänvisning till utredning.

Tidsåtgången

Omkring hälften av tillkännagivandena redovisades som slutbehandlade redan under tiden för riksmötet, 32 påföljande riksmöte och 16 respektive 11 de följande två åren.

För tre tillkännagivanden tog det 9 år eller mer innan de slutredovisades med hänvisning till proposition. Det gäller ett tillkännagivande om ny utredning i fråga om tjänstefel (rskr. 1988/89:312, bet. 1988/89:JuU24 mom. 2) som slutredovisades med hänvisning till proposition 1997/98:105, ett tillkännagivande om kostnaderna för vård av gravplats (rskr. 1988/89:158, bet. 1988/89:SkU22) som slutredovisades efter 12 år med hänvisning till proposition 2000/01:34 och ett om försäkringsbolags informationsskyldighet (rskr. 1988/89:174, bet. 1988/89:LU22 mom. 6) som slutredovisades med hänvisning till proposition 2003/04:150 (15 år).

Vid behandlingen av regeringens redogörelser för behandlingen av riksdagens skrivelser vände sig konstitutionsutskottet mot de långa handläggningstiderna. Skatteutskottet pekade i sitt yttrande (yttr. 1990/91:SkU3y) till konstitutionsutskottet på ett tillkännagivande om särskild vinstskatt på företagens vinster 1989 (rskr. 1988/89:304, bet. 1988/89:SkU33 mom. 4). Några överväganden hade inte redovisats i budgetpropositionerna de två senaste åren. Mot bakgrund av att tillkännagivandet avsågs bli behandlat i en proposition inom snar framtid kommenterade skatteutskottet inte ytterligare det uppkomna dröjsmålet. Frågan behandlades sedermera i proposition 1991/92:150.

Finansutskottet pekade våren 1992 i ett yttrande till konstitutionsutskottet (yttr. 1991/92:FiU3y) på ett tillkännagivande om statliga myndigheters telefonservice (rskr. 1988/89:327, bet. 1988/89:FiU30 mom. 33) och förutsatte att nu sedan frågan grundligt utretts skulle regeringen ta itu med den. Påföljande riksmöte behandlade frågan i budgetpropositionen (prop. 1992/93:100).

Riksmötet 1989/90

Regeringens åtgärder

Riksmötet 1989/90 beslutades 214 tillkännagivanden till regeringen. 10 tillkännagivanden blev inte slutredovisade. En riksdagsskrivelse (rskr. 1989/90:20, bet. 1989/90:KU19) slutredovisades med hänvisning till utfärdande av lag utan att ett tillkännagivande om budgetpropositionens innehåll (mom. 1) redovisades särskilt. Ett tillkännagivande om fortsatt behandling (rskr. 1989/90:80, bet. 1989/90:SkU18 mom. 4) i fråga om tull-

taxan ingick inte i slutredovisningen av riksdagsskrivelsen. Med hänvisning bara till utfärdande av den lag betänkandet gällde slutredovisades ett tillkännagivande om finansieringen av skattereformen (rskr. 1989/90:96, bet. 1989/90:SkU10 mom. 1). Ett tillkännagivande (rskr. 1989/90:155, bet. 1989/90:JuU:22 mom. 10) som gällde Kriminalvårdsanstalten i Kristianstad redovisades i skrivelse 1990/91:15 med redogörelse för riksdagens skrivelser till regeringen med att ärendet bereddes. I påföljande års regeringsskrivelser redovisades inte riksdagsskrivelse 155. En riksdagsskrivelse (rskr. 1989/90:212, bet. 1989/90:JuU28) redovisades som slutbehandlad trots att det beträffande ett tillkännagivande (reservation) om stöd till brottsofferjourer m.m. (mom. 3) angavs att ärendet bereddes. Vid behandlingen av regeringens skrivelse med redogörelse för behandlingen av riksdagens skrivelser pekade justitieutskottet i ett yttrande (yttr. 1990/91:JuU1y) på att två tillkännagivanden (rskr. 1989/90:155 och 212) felaktigt redovisats som slutbehandlade och att ett (rskr. 1989/90:311) felaktigt redovisats som alltså under beredning.

Riksdagsskrivelse 1989/90:176 (bet. 1989/90:UbU17) redovisades som slutbehandlad utan att ett tillkännagivande (mom. 28) om bidrag för nordiska elever i folkhögskolor togs upp. Också när riksdagsskrivelse 1989/90:196 redovisades som slutbehandlad förbisågs ett tillkännagivande (bet. 1989/90:JoU15 mom. 11) – om vården av naturvårdsobjekt. En riksdagsskrivelse (rskr. 1989/90:217, bet. 1989/90:SkU32) redovisades som slutbehandlad utan att ett tillkännagivande om förtryckta uppgifter på deklaraationsblanketter (mom. 44) hade berörts. En annan riksdagsskrivelse (rskr. 1989/90:270, bet. 1989/90:SoU21) redovisades som slutbehandlad utan att ett tillkännagivande (mom. 4) om Läkemedelsverkets ansvar såvitt avser läkemedelsinformation och läkemedelsanvändning berördes. Slutligen slutredovisades en riksdagsskrivelse (rskr. 1989/90:357, bet. 1989/90:SkU31) utan att ett tillkännagivande (mom. 22) om beskattning av vissa momspliktiga tillgångar togs upp.

Flera tillkännagivanden lades uttryckligen till handlingarna. I ett av dem (rskr. 1989/90:30, bet. 1989/90:JoU5 mom. 3) hade begärts överväganden rörande sammansättningen i Gränsälvscommissionen och sakkunskap på miljövårdsområdet. Sedan regeringen ett par år hänvisat till att överläggningar pågick mellan regeringarna i Sverige och Finland slutredovisades ärendet med hänvisning till att regeringen den 27 maj 1993 beslutat lägga riksdagsskrivelsen till handlingarna. Ett annat tillkännagivande (rskr. 1989/90:65, bet. 1989/90:JuU5 mom. 2) om en kampanj mot våld och droger lades till handlingarna den 19 december 1991 med hänvisning till bedömningar i budgetpropositionen (prop. 1991/92:100 bil. 3 s. 37 f.), där det redovisades att regeringen tillsatt en arbetsgrupp i syfte att söka främja utvecklingen av det brottsförebyggande arbetet i samhället. Ett tillkännagivande, som gällde en specialstudie om prisbildning och konkurrens på skogsråvarumarknaden (rskr. 1989/90:76, bet. 1989/90:NU10 mom. 2 första delssatsen), lades av regeringen till handlingarna genom beslut den

14 november 1991 med hänvisning till att Näringsfrihetsombudsmannen hade genomfört en utredning om konkurrenssituationen på skogsråvarumarknaden och till att materialet beretts av NO och SPK. Ett tillkännagivande om pris- och hyresstopp (rskr. 1989/90:204, bet. 1989/90:FiU20 mom. 3) lades till handlingarna den 5 september 1991 utan närmare kommentar. Ett tillkännagivande (rskr. 1989/90:326, bet. 1989/90:NU30 mom. 7-res) om oförändrade val av utvecklingsfondernas styrelser m.m. lades naturligt nog till handlingarna den 27 augusti 1992 utan närmare kommentar.

En stor del (86) av de 214 tillkännagivandena slutredovisades med hänvisning till propositioner. Ett 40-tal tillkännagivanden redovisades som slutbehandlade med hänvisning till utredningar, uppdrag och överlämnande till myndigheter.

Tidsåtgången

En tredjedel av tillkännagivandena redovisades som slutbehandlade redan under det innevarande riksmötet, medan något fler, 79, redovisades som slutbehandlade påföljande år och 27 respektive 15 som slutbehandlade under det tredje och fjärde riksmötet. Efter fyra år slutbehandlades ett tillkännagivande om medborgarvittnen (rskr. 1989/90:29, bet. 1989/90:JuU9 mom. 12) genom proposition 1993/94:24. Ett år senare slutbehandlades två tillkännagivanden i arrendefrågor (rskr. 1989/90:39, bet. 1989/90:LU6 mom. 1–2) genom proposition 1994/95:155. Efter åtta år slutbehandlades ett tillkännagivande (rskr. 1989/90:350, bet. 1989/90:SoU28 mom. 18) om ytterligare prövning av konventionskrav genom proposition 1997/98:95. Lika lång tid tog det för ett tillkännagivande om läkarförsörjningen (rskr. 1989/90:16, bet. 1989/90:SoU9 mom. 7) att bli slutbehandlat (prop. 1997/98:5). Ett tillkännagivande om ströängar (rskr. 1989/90:209, bet. 1989/90:BoU12 mom. 2) och fyra tillkännagivanden om knivförbud (rskr. 1989/90:287, bet. 1989/90:JuU35 mom. 3, 4, 6 och 10) slutbehandlades efter 10 år genom proposition 1999/2000:1 respektive proposition 1999/2000:27. Längst tid tog ett par tillkännagivanden (rskr. 1989/90:300, bet. 1989/90:LU35 mom. 8 och 12) om reklam och om produktansvar som slutbehandlades efter 15 år genom proposition 2004/05:13.

Beträffande bl.a. ett tillkännagivande om påföljden för sexualbrott (rskr. 1989/90:107, bet. 1989/90:JuU16 mom. 15) framhöll justitieutskottet i ett yttrande (yttr. 1990/91:JuUy) att det mot bakgrund av att frågorna beretts i Justitiedepartementet och av att det gått lång tid var angeläget att förslag snarast lades fram för riksdagen. Påföljande riksmöte, 1990/91, lades en proposition i frågan fram. Bostadsutskottet tog i sitt yttrande våren 1994 till konstitutionsutskottet (yttr. 1993/94:BoU4y) upp några äldre riksdagskrivelser som inte blivit slutbehandlade. Beträffande ett tillkännagivande om översyn av de s.k. ströängarna i Västerbottens och Norrbottens län (rskr. 1989/90:209, bet. 1989/90:BoU12 mom. 2) syntes ännu inte några åtgärder ha vidtagits. Det skulle enligt utskottet vara värdefullt om skrivelserna innehöll en närmare redovisning av vidtagna och planerade åtgärder.

Riksmötet 1990/91

Regeringens åtgärder

Riksmötet 1990/91 var det sista under den aktuella valperioden. Antalet tillkännagivanden var det högsta under femårsperioden, nämligen 260. En rad tillkännagivanden (14) redovisas inte i regeringens redogörelser. Det gäller tillkännagivanden om behov av åtgärder beträffande kvarterspolisen (rskr. 1990/91:JuU1 mom. 43), ett sammanhållet förslag om samefrågor (rskr. 1990/91:65, bet. 1990/91:BoU5 mom. 6), oförändrade regler på ett visst område (rskr. 1990/91:186, bet. 1990/91:TU21 mom. 1), förnyelse av miljonprogrammets hus och förvärvsstöd till flerbarnsfamiljer (rskr. 1990/91:199, bet. 1990/91:BoU12 mom. 9 och 55), skyndsamma åtgärder mot ekonomisk brottslighet (rskr. 1990/91:214, bet. 1990/91:JuU23 mom. 3), ytterligare medel till studerandehälsovården (rskr. 1990/91:240, bet. 1990/91:SfU12 mom. 30), Roma sockerbruk, resurser till regional fiskeradministration och om högsta tillåtna lånebelopp (rskr. 1990/91:283, bet. 1990/91:JoU25 mom. 8, 21 och 47), infrastrukturfonden (rskr. 1990/91:286, bet. 1990/91:TU24 mom. 4), juristutbildning i Umeå (rskr. 1990/91:355, bet. 1990/91:UbU12 mom. 26), som dock år 1991/92 redovisades som under beredning samt gymnasieskolans arbetslivskontakter (rskr. 1990/91:366, bet. UbU16 mom. 16) och flexibel skolstart (rskr. 1990/91:357, bet. 1990/91:UbU17 mom. 5).

Fyra tillkännagivanden i ett betänkande (rskr. 1990/91:199, bet. 1990/91: BoU12 mom. 2, 9, 27 och 55) redovisades på olika sätt. Två av dem (mom. 9 och 55) om förnyelse av miljonprogrammets bostäder respektive förvärvsstödet till flerbarnsfamiljer redovisades under riksmötet 1991/92 som under beredning tillsammans med de två övriga. I påföljande års redogörelse togs bara de två övriga tillkännagivandena upp, och beträffande det ena av dem – mom. 27 om avveckling av vintertillägget – redovisades att regeringen i september 1991 beslutat lägga riksdagsskrivelsen i den delen till handlingarna. Riksdagsskrivelsen redovisades som slutbehandlad i redogörelsen år 1993/94 där det hänvisades till att det sista av de fyra tillkännagivandena (mom. 2 om stöd till det s.k. ekokommunprojektet) lagts till handlingarna i september 1993 mot bakgrund av bl.a. en rad initiativ av Boverket.

Nio tillkännagivanden lades till handlingarna. Tre tillkännagivanden (rskr. 1990/91:24, bet. 1990/91:UU3 mom. 1–3) om fredsförhandlingar och FN:s roll, om Eritreas folks rätt till självbestämmande och om mänskliga rättigheter lades efter mer än två år till handlingarna i juni 1993 utan ytterligare kommentar. Ett tillkännagivande om behandlingsprogram för våldtäktsmän (rskr. 1990/91:154, bet. 1990/91:JuU17 mom. 18) lades till handlingarna utan närmare kommentar efter elva år. Ett tillkännagivande (rskr. 1990/91:245, bet. 1990/91:NU36 mom. 2) om handelskontor i baltstaterna lades till handlingarna med hänvisningar till skrivningar i proposition 1991/92:108, som lämnats utan erinran av riksdagen. Ett tillkännagi-

vande om resurser till psykiatrisk vård i kriminalvårdsanstalt (rskr. 1990/91:330, bet. 1990/91:JuU34 mom. 12) lades i december 2002 till handlingarna efter tolv år med hänvisning till ett utredningsbetänkande och till att resursbehovet tillgodosetts vid anslagstilldelningen.

Ett tillkännagivande om rörelseregler för bank m.m., redovisning av avtalsvillkor (rskr. 1990/91:367, bet. 1990/91:NU41 mom. 10) lades till handlingarna med hänvisning till att regeringen följde frågan. Näringsutskottet uttalade våren 1995 i ett yttrande (yttr. 1994/95:NU4y) att riksdagsskrivelsen inte borde ha angetts som slutbehandlad av regeringen förrän regeringen lämnat riksdagen en redovisning.

Av de 264 tillkännagivandena detta riksmöte redovisades 103 med hänvisning till propositioner, ofta budgetpropositioner. Med hänvisningar till utredningar eller uppdrag redovisades 49 tillkännagivanden som slutbehandlade. I övrigt hänvisades till bl.a. till regleringsbrev, förordningar eller att frågan fortlopande följs.

Tidsåtgången

En stor del (118) av de 264 tillkännagivandena redovisades som slutbehandlade redan under det innevarande riksmötet och 71, 30 respektive 17 under de tre följande riksmötena. Ett tillkännagivande om fosterdiagnostik och aborter (rskr. 1990/91:26, bet. 1990/91:SoU4 mom. 27) blev slutbehandlat efter fyra år genom proposition 1994/95:142 Fosterdiagnostik. Lika lång tid tog det för ett tillkännagivande om barns ställning i vårdnadsmål (rskr. 1990/91:53, bet. 1990/91:LU21 mom. 36) som slutredovisades med hänvisning till proposition 1994/95:224 Barns rätt att komma till tals och ett tillkännagivande om reformerad vårdlärarytbildning (rskr. 1990/91:355, bet. 1990/91:UbU12 mom. 66) som slutredovisades med hänvisning till proposition 1994/95:150. Ytterligare ett år tog behandlingen av ett tillkännagivande om arrendatorer (rskr. 1990/91:194, bet. 1990/91:LU23 mom. 1) som slutredovisades med proposition 1995/96:43 Vissa arrenderättsliga frågor. Lika lång tid tog ett tillkännagivande om pantsättning av bostadsrätt (rskr. 1990/91:247, 1990/91:BoU13 mom. 13 b) som slutredovisades med proposition 1995/96:17 Ändringar i bostadsrättslagen. Samma år slutredovisades också ett tillkännagivande om hushållssammansättningen (rskr. 1990/91:275, bet. 1990/91:BoU16 mom. 10) med hänvisning till proposition 1995/96:186 Nya regler för bostadsbidrag. Vidare slutredovisades under samma riksmöte ett tillkännagivande (rskr. 1990/91:300, bet. 1990/91:JuU33 mom. 15) om en språklig översyn av vapenlagen med hänvisning till proposition 1995/96:52 En ny vapenlag samt ett tillkännagivande (rskr. 1990/91:386, bet. 1990/91:FiU30 mom. 15) om kartläggning av subventioner som slutredovisades med proposition 1995/96:150. Beträffande det sistnämnda tillkännagivandet kan nämnas att finansutskottet (yttr. 1992/93:FiU3y) i mars 1993 konstaterade att regeringen i skrivelse 1992/93:15 endast redovisat att direktiv förbereddes utan redovisning av tidsplanering. Ett tillkännagivande om genetiska data (rskr. 1990/91:114,

1990/91:SoU10 mom. 6) slutredovisades efter åtta år med hänvisning till regeringsskrivelsen Genetisk integritet (skr. 1998/99:136). Efter elva år slutredovisades ett tillkännagivande om arbetstagarbegreppet (rskr. 1990/91:372, bet. 1990/91:SfU18 mom. 6) med hänvisning till proposition 2002/03:100.

Riksmötet 1991/92

Valet 1991 ledde till regeringsskifte. Kristdemokratiska samhällspartiet och Ny demokrati kom in i riksdagen. Miljöpartiet de gröna förlorade sina riksdagsmandat. Moderata samlingspartiet, Folkpartiet liberalerna, Centerpartiet och Kristdemokratiska samhällspartiet fick tillsammans 170 mandat och bildade regering. Socialdemokraterna och Vänsterpartiet fick tillsammans 154 mandat. Ny demokrati fick 25 mandat.

Antalet tillkännagivanden under riksmötet 1991/92 blev förhållandevis lågt, 162, vilket är det nästlägsta under denna femårsperiod.

Regeringens åtgärder

Fem tillkännagivanden redovisades inte i regeringsskrivelserna och fem tillkännagivanden lades uttryckligen till handlingarna.

Ett tillkännagivande om folkbildningens, särskilt studieförbundens, medverkan vid information inför en folkomröstning om svensk anslutning till EG (rskr. 1991/92:189, bet. 1991/92:KrU12 mom. 3) redovisades inte i regeringsskrivelserna om riksdagens skrivelser. Ett tillkännagivande som gällde statsstöd till fiskevårdsområden (rskr. 1991/92:212, bet. 1991/92:JoU12 mom. 60) innebar att villkoren för bidrag inte borde ändras och att det var viktigt att riksdagens utfästelser fullföljs. För den händelse bidrag enligt gällande regler inte skulle rymmas för utbetalning inom ramen för anslaget borde regeringen därför återkomma med förslag om ytterligare anslag. Detta tillkännagivande finns inte redovisat i regeringsskrivelsen. Samma gäller ett tillkännagivande (rskr. 1991/92:333, bet. 1991/92:TU22 mom. 11) om det nödvändiga i att noga beakta och redovisa de konstitutionella aspekterna (bl.a. offentlighetsprincipen) av eventuellt förändrade associationsformer för affärsverken. Slutligen saknas redovisning för slutbehandlingen av ett tillkännagivande beträffande ägande av företagen inom den nuvarande Sveriges Radio-koncernen (rskr. 1991/92:329, 1991/92:KrU28 mom. 38). I regeringens skrivelse 1992/93:15 redovisas att tillkännagivandet skulle komma att behandlas under hösten.

Ett tillkännagivande om produktansvar i offentlig verksamhet lades i januari 2004 (rskr. 1991/92:78, bet. 1991/92:LU14 mom. 6) till handlingarna efter tolv år med hänvisning till tolkningen av en EG-domstols dom i maj 2001. I januari 2004 lades ett tillkännagivande om konsumenters avbeställningsrätt (rskr. 1991/92:177, bet. 1991/92:LU24 mom. 18) till handlingarna med hänvisning till att en viss utredning inte hade föreslagit ändring av gällande regler. Ett tillkännagivande om stämpelskatten på fastigheter

(rskr. 1991/92:188, bet. 1991/92:SkU22 mom. 28) lades till handlingarna i september 1995 med hänvisning till att en särskild lagregel inte var behövlig. Ett tillkännagivande om metodutveckling och framtagning av internationellt harmoniserade index (rskr. 1991/92:255, bet. 1991/92:FiU19 mom. 1) lades till handlingarna i februari 1993 sedan SCB tillgodosett riksdagens önskemål. Först i januari 2003 lades ett tillkännagivande om sambolagen (rskr. 1991/92:236, bet. 1991/92:LU32) till handlingarna med hänvisning till utredning och remissbehandling.

Mer än en tredjedel, eller 64, tillkännagivanden slutredovisades med hänvisning till propositioner. I 27 fall slutredovisades tillkännagivanden med hänvisning till utredningar, uppdrag eller underrättelse. I övrigt hänvisades bl.a. till förordningar, regleringsbrev, beslut och beslut.

Tidsåtgången

67 av 164 tillkännagivanden redovisades slutbehandlade redan vid tiden för det innevarande riksmötet, 60 påföljande år och 12 respektive 10 de två därpå följande åren. Ett tillkännagivande om beslut av vissa nämnder, fullföljdshänvisning och muntlig förhandling (rskr. 1991/92:51, bet. 1991/92:KU12 mom. 2) slutredovisades efter fyra år med hänvisning till proposition 1995/96:133 Några frågor om rättsprövning m.m. Ett tillkännagivande om ändring i plan- och bygglagen (rskr. 1991/92:112, bet. 1991/92:BoU10) slutredovisades efter fem år med hänvisning till proposition 1996/97:34 Handelsändamålet i detaljplan m.m. Efter lika lång tid redovisades ett tillkännagivande om sjukersättning under tjänstledighet (rskr. 1991/92:232, bet. 1991/92:SfU8 mom. 10) med hänvisning till proposition 1996/97:63 Samverkan, socialförsäkringens ersättningsnivåer och administration, m.m. Ett tillkännagivande om gränsgångare (rskr. 1991/92:292, bet. 1991/92:SkU29 mom. 21) slutredovisades efter åtta år med hänvisning till prop. 1999/2000:17 Avtal mellan Sverige och Danmark om beskattning av anställda ombord på färjor och tåg m.m. Nio år tog det för ett tillkännagivande om en nationell stiftelse för kulturmiljöförvaltning (rskr. 1991/92:204, bet. 1991/92:KrU18 mom. 14) att bli slutredovisat med hänvisning till proposition 2000/01:1. Som tidigare nämnts tog det mer än elva år innan ett tillkännagivande om avbeställningsskydd och ett om sambolagen lades till handlingarna med hänvisning till utredningsarbete, och tolv år tog det för ett tillkännagivande om produktansvar.

Bostadsutskottet tog i sitt yttrande våren 1994 till konstitutionsutskottet (yttr. 1993/94:BoU4y) upp några äldre riksdagsskrivelser som inte blivit slutbehandlade. Beträffande ett tillkännagivande om Fonden för fukt- och mögelskador (rskr. 1991/92:155, bet. 1991/92:BoU14 mom. 5) syntes ännu inte några åtgärder ha vidtagits. Det skulle enligt utskottet ha varit värdefullt om skrivelsen innehöll en närmare redovisning av vidtagna och planerade åtgärder.

Riksmötet 1992/93

Regeringens åtgärder

Riksmötet 1992/93 gjordes 184 tillkännagivanden till regeringen. För 5 av dem finns ingen redovisning i regeringens skrivelser, och 4 andra lades uttryckligen till handlingarna.

Ett tillkännagivande (rskr. 1992/93:24, bet. 1992/93:JoU1 mom. 2) gällde ett utvidgat tillämpningsområde för 4 § djurskyddslagen. Enligt jordbruksutskottet borde det ankomma på regeringen att överväga vilka möjligheter som fanns att på ett bättre sätt tillvarata sådana väsentliga djurskyddsintressen som då föll utanför tillämpningsområdet för 4 § djurskyddslagen. Tillkännagivandet slutredovisades enbart med att regeringen i november 1992 utfärdat de lagar som utskottet behandlat. Ett annat tillkännagivande beträffande import- och lanseringsstödet till externa organisationer (rskr. 1992/93:60, bet. 1992/93:KrU7 mom. 14), som gällde ändring av Filminstitutets bidragsgivning, ingick inte i slutredovisningen i regeringsskrivelse 1993/94:15. Kulturutskottet uppmärksammade i ett yttrande till konstitutionsutskottet (yttr. 1993/94:KrU3y) detta förhållande och redovisade att utskottet under hand inhämtat att de åtgärder regeringen vidtagit var ett utfärdat regleringsbrev och direktiv för Svenska Filminstitutets fördjupade anslagsframställning. Tillkännagivandet framgick inte av regleringsbrevet. Enligt kulturutskottets mening visade bl.a. detta att den formella handläggningen inom Kulturdepartementet av riksdagsskrivelsen var otillfredsställande av det skälet att riksdagens ställningstagande rörande filmpolitiken inte i alla delar på ett klart och otvetydigt sätt förts vidare till Svenska Filminstitutet.

I regeringsskrivelse 1993/94:15 slutredovisades vidare en riksdagsskrivelse (rskr. 1992/93:231, bet. 1992/93:JoU13) om statsbudgeten för budgetåret 1993/94 (Jordbruksdepartementet). Ett tillkännagivande i jordbruksutskottets betänkande gällde slopande av omställningskravet och arealbidragets omfattning samt godkännande i övrigt av vad i propositionen förordats om vegetabiliesektorn budgetåret 1994/95. Detta tillkännagivande ingick inte i regeringens slutredovisning. Inte heller redovisades i regeringsskrivelserna ett tillkännagivande (rskr. 1992/93:134, bet. 1992/93:FiU1 mom. 47 delvis) som gällde skyndsamt utredning om införande av en banlag, även om det i regeringsskrivelse 1993/94:15 angavs att ärendet bereddes. Enligt skrivelsen avsåg regeringen att återkomma i frågan i samband med budgetpropositionen 1994. Ett tillkännagivande rörande förstärkning av den grundläggande högskoleutbildningen (rskr. 1992/93:159, bet. 1992/93:UbU5 mom. 2) gällde att lärarhögskolan skulle vara kvar i Stockholm. Momentet redovisades inte i regeringsskrivelserna. I annat sammanhang berördes dock frågan. I ett betänkande om penningtvätt (rskr. 1992/93:375, bet. 1992/93:JuU37) fanns ett tillkännagivande i frågan om i vilken utsträckning tullen kom i kontakt med transaktioner som omfattas av nya regler. Det föll sig enligt justitieutskottets uppfattning

naturligt att frågan fick en närmare belysning i det fortsatta beredningsarbetet i fråga om tullens framtida uppgifter. Det ankom enligt utskottet på regeringen att se till att så blev fallet. Momentet slutredovisades enbart med hänvisning till att regeringen i juni 1993 utfärdat de lagar riksdagen antagit.

Ett tillkännagivande om krigsmaterielexport (rskr. 1992/93:61, bet. 1992/93:UU1 mom. 15) lades till handlingarna i juni 1993 med hänvisning till att en handledning gått ut till bl.a. utlandsmyndigheterna och svenska företag. Ett tillkännagivande om fortsatt bidragsgivning i fråga om det s.k. RBF-stödet (rskr. 1992/93:206, 1992/93:BoU10 mom. 2) lades till handlingarna i juni 1993 utan närmare kommentar. I september 1995 lades ett tillkännagivande om stämpelskatt vid övergång från kommunal bostadsstiftelse (rskr. 1992/93:351, bet. 1992/93:BoU19 mom. 6) till handlingarna med hänvisning till att praxis gjorde lagändring onödig. I juli 1994 lades ett tillkännagivande om stöd till uppfinnare och innovatörer (rskr. 1992/93:284, bet. 1992/93:NU25 mom. 13) till handlingarna med hänvisning till att nödvändiga åtgärder vidtagits för att utreda och pröva olika möjligheter till stöd till innovatörer. Efter sex år lades ett tillkännagivande om skyldighet för kommuner och landsting att publicera sina författningar (rskr. 1992/93:5, bet. 1992/93:KU1 mom. 2) till handlingarna. I regeringskrivelsen om riksdagens skrivelser (skr. 1998/99:75) gavs en utförlig bakgrundsbeskrivning. Bland annat hänvisades till värdet av frivillighet och till arbetet med ett elektroniskt rättsinformationssystem.

I detta sammanhang kan vidare nämnas att ett tillkännagivande (rskr. 1992/93:443, bet. 1992/93:TU30 mom. 19) med ett förslag om en fond för handikappstöd slutredovisades med hänvisning till proposition 1995/96:86 där regeringen ansett att fonden inte borde inrättas.

Av de 184 tillkännagivandena detta riksmöte slutredovisades 72 med hänvisning till propositioner och ett 30-tal med hänvisning till utredningar, översyner m.m. I övrigt hänvisades till förordningar, regleringsbrev, beslut, avtal och praxisavgörande i domstol.

Ett tillkännagivande (rskr. 1992/93:420, bet. 1992/93:SkU26 mom. 1) om skatteplikt för väg- och broavgifter slutredovisades med hänvisning till proposition 1996/97:160 Långsiktigt hållbara trafiklösningar i Stockholm och Göteborg, vari föreslogs att riksdagen skulle upphäva sitt beslut om att införa vägtullar för att finansiera vissa vägprojekt i Stockholms län, m.m.

Finansutskottet tog i yttrande (yttr. 1994/95:FiU2y) till konstitutionsutskottet upp två tillkännagivanden (rskr. 1992/93:447, bet. 1992/93:FiU30 mom. 3 och 122) om utredning om fastighetsmarknaden respektive statsbudgetens omfattning och uppdelning i drifts- och kapitalbudget. Även om det fanns brister i regeringens redovisning kunde utskottet konstatera att riksdagens begäran såvitt avsåg den förstnämnda frågan hade tillgodosetts. Beträffande den andra frågan hade det varit önskvärt om regeringen i bud-

getpropositionen hade redovisat vilka aktiviteter som pågick. Riksdagens tillkännagivande ansågs dock i huvudsak tillgodosett i och med att ett utredningsarbete inletts.

Konstitutionsutskottet pekade med anledning av regeringens redogörelse 1993 (skr. 1993/94:15) på att två tillkännagivanden (rskr. 1992/93:20, bet. 1992/93:KU4 mom. 9 och rskr. 1992/93:32, bet. 1992/93:KU6 mom. 3) om antalet ersättare i kommunfullmäktige respektive om brevröstning redovisats som slutbehandlade trots att tillkännagivanden gällt framläggande av förslag (bet. 1993/94:KU30).

Tidsåtgången

Mer än hälften eller 96 av tillkännagivandena redovisades som slutbehandlade under eller strax efter det innevarande riksmötet. Enligt regeringsskrivelserna slutbehandlades under eller strax efter de tre därpå följande riksmötena 51, 12 respektive 9 av tillkännagivandena.

Efter fem år slutredovisades ett tillkännagivande om legitimation för vissa yrkesgrupper (rskr. 1992/93:13, bet. 1992/93:SoU1 mom. 1) med hänvisning till proposition 1997/98:109 Yrkesverksamhet på hälso- och sjukvårdsområdet. Lika lång tid tog det för ett tillkännagivande om invandrares grundtrygghet (rskr. 1992/93:69, bet. 1992/93:SfU4 mom. 3) att bli slutbehandlat genom proposition 1997/98:113 Nationell handlingsplan för äldrepolitiken och för ett tillkännagivande om bosparande (rskr. 1992/93:447, bet. 1992/93:FiU30 mom. 10) som slutredovisades med hänvisning till att frågor om bosparande behandlats i proposition 1997/98:119 Bostadspolitik för utveckling.

Ytterligare ett år dröjde det för ett tillkännagivande om jämkning i trafikskadeärenden (rskr. 1992/93:307, bet. 1992/93:LU35 mom. 1), som slutredovisades med hänvisning till proposition 1998/99:42 Ändringar i trafikskadelagen. Samtidigt slutredovisades ett tillkännagivande om en översyn av dopningsproblemet (rskr. 1992/93:357, bet. 1992/93:SoU20 mom. 1) med hänvisning till proposition 1998/99:3 Åtgärder mot dopning.

Tre tillkännagivanden slutredovisades först efter nio år, bl.a. ett (rskr. 1992/93:24, bet. 1992/93:JoU1 mom. 7) om handläggningstiderna i djurskyddsärenden m.m. genom hänvisning till proposition 2001/02:93 Tillsyn av djurskydd. Ett annat (rskr. 1992/93:286, bet. 1992/93:SfU14 mom. 29) om pension vid intagning på anstalt slutredovisades med hänvisning till proposition 2001/02:164 Socialförsäkringsförmåner vid institutionsvistelse på statens bekostnad. Det tredje tillkännagivandet (rskr. 1992/93:350, bet. 1992/93:BoU24 mom. 21) gällde uppsägningsrätt i förtid av lokalhyresavtal vid dödsfall, som slutredovisades med hänvisning till proposition 2001/02:41 Hyresgästinflytande vid ombyggnad och andra hyresrättsliga frågor.

Riksdagsskrivelse 1992/93:155 (bet. 1992/93:NU:16 mom. 11) om en utredning om en allmänhetens bankombudsman slutredovisades med hänvisning till proposition 1993/94:83. Riksdagen tillstyrkte regeringens för-

slag i propositionen men upprepade sin begäran om en utredning om en bankombudsman (rskr. 1993/94:79, bet. 1993/94:NU7). Utredningen tillsattes i januari 1994 och avlämnade i maj ett betänkande. Regeringen angav i skrivelse 1993/94:15 att den avsåg att återkomma till riksdagen i frågan. Näringsutskottet konstaterade att regeringen först efter två uttalanden av riksdagen och efter mer än ett år från första tillkännagivandet tillsatte den begärda utredningen.

Sammanfattning perioden 1988/89–1992/93

Under denna femårsperiod gjordes 975 tillkännagivanden till regeringen, en minskning med 145 jämfört med perioden 1975/76–1979/80. Under perioden 1988/89–1992/93 sjönk näringsutskottets antal tillkännagivande avsevärt jämfört med den tidigare perioden, från över 200 till ett 60-tal. Utbildningsutskottet svarade fortfarande för ett högt antal tillkännagivanden, 127, liksom under den tidigare redovisade perioden följt av jordbruksutskottet (105) och bostadsutskottet (94). Socialutskottet fördubblade antalet tillkännagivanden jämfört med den senare delen av 1970-talet, från 50 till 101. Finansutskottets tillkännagivanden ökade från 64 till 81. Lägst antal tillkännagivanden hade nu arbetsmarknadsutskottet vars antal tillkännagivanden sjönk från 62 under senare hälften av 1970-talet till 19 under den här aktuella perioden. Övriga utskotts tillkännagivanden låg samlat mellan 34 och 53.

Perioden 2000/01–2004/05

Genom valet 1994 fick Socialdemokraterna 161 riksdagsmandat, Moderata samlingspartiet, 80, Centern 27, Folkpartiet liberalerna 26, Vänsterpartiet 22, Miljöpartiet de gröna 18 och Kristdemokratiska samhällspartiet 15 mandat. Socialdemokraterna återgick i regeringsställning och samarbetade med Vänsterpartiet för budgeten för 1995. Våren 1995 inleddes i stället ett samarbete med Centerpartiet. Tillsammans hade Socialdemokraterna och Centern 188 mandat.

Valet 1998 ledde till att Socialdemokraterna förblev i regeringsställning. Socialdemokraterna förlorade 30 mandat och fick 131 platser i riksdagen. Vänsterpartiets mandat ökade med 11 till 43. Regeringspartiet samarbetade med Vänsterpartiet och Miljöpartiet de gröna (16 mandat) för att få nödvändig riksdagsmajoritet. Tillsammans hade dessa partier 190 mandat.

Riksmötet 2000/01

Regeringens åtgärder

Under 2000/01 gjorde riksdagen 89 tillkännagivanden till regeringen, varav 3 från det sammansatta konstitutions- och utrikesutskottet. 13 av tillkännagivandena har ännu inte slutredovisats i regeringens redogörelser för behandlingen av riksdagens skrivelser till regeringen.

I fyra fall har regeringen uttryckligen redovisat att tillkännagivanden lagts till handlingarna. När det gäller ett tillkännagivande om AKU-statistik (rskr. 2000/01:145, bet. 2000/01:AU7 mom. 12) redovisade regeringen efter två år att den undersökt möjligheterna att i Statistiska centralbyråns (SCB) arbetskraftundersökningar (AKU) ta in uppgifter om överenskommen visstidsanställning men att SCB bedömt det som omöjligt att mäta förekomsten av sådan anställning.

Vidare lade regeringen i februari 2006 en riksdagsskrivelse (rskr. 2000/01:159, bet. 2000/01:MJU12), med innebörd att regeringen bör återkomma till riksdagen med förslag som kunde förbättra förutsättningarna för den småskaliga livsmedelsproduktionen, till handlingarna efter fem år utan kommentar. I regeringens skrivelse med redogörelse för behandlingen av riksdagens skrivelser till regeringen (rskr. 2005/06:75) framhölls att regeringen efter det att flera utredningar genomförts behandlat frågan i skrivelse 2005/06:47 Småskalig livsmedelsförädling som behandlats av miljö- och jordbruksutskottet. Riksdagen ställde sig bakom vad utskottet då anförde med anledning av en uppföljning som utskottet låtit genomföra om förutsättningarna för småskalig livsmedelsproduktion. Regeringsskrivelsen lades till handlingarna.

I ett tredje fall lades ett tillkännagivande om behandlingen av häktade ungdomar (rskr. 2000/01:178, bet. 2000/01:JuU13 mom. 5) till handlingarna efter fyra år utan närmare kommentar efter det att det tidigare redovisats att Kriminalvårdsstyrelsen rapporterat ett uppdrag i frågan och till att det pågick ett arbete med att ta fram en departementspromemoria. Det tredje tillkännagivandet gällde budgetlagen (rskr. 2000/01:274, bet. 2000/01:KU23 mom. 7). Regeringen förde i skrivelse 2004/05:101 Årsredovisning för staten principiella resonemang med anledning av ett tillkännagivande om vissa bestämmelsers placering i budgetlagen eller i riksdagsordningen och framhöll att det med ledning av de erfarenheter som successivt vinnas kan hållas för troligt att budgetlagen som alltjämt är en förhållandevis ny lag vid någon tidpunkt i framtiden behöver ses över. Det kan då vara lämpligt att ta upp den principiella och praktiska frågan om olika bestämmelser bör placeras i riksdagsordningen eller budgetlagen. Mot den bakgrunden behövdes inte ytterligare åtgärder med anledning av riksdagens tillkännagivande.

Beträffande ett tillkännagivande (rskr. 2000/01:96, bet. 2000/01:SoU1 mom. 10) om lagstadgad rätt till valfrihet rörande tandvård hänvisades till att regeringen i budgetpropositionen för 2002 konstaterat att valfrihet i barn- och ungdomstandvården genomförts i de flesta landsting. Regeringen ansåg inte att det behövdes ytterligare åtgärder.

Av 89 tillkännagivanden slutredovisades 36 med hänvisning till propositioner eller skrivelser. 13 av tillkännagivandena slutredovisades med hänvisning till uppdrag eller utredning. 2 tillkännagivanden (rskr. 2000/01:274, bet. 2000/01:KU23 mom. 3 och 4) slutredovisades med hänvisning

till att tillkännagivandena skall beaktas. I övrigt slutredovisades tillkännagivandena i huvudsak med hänvisning till regleringsbrev, förordningar eller beslut.

Tidsåtgången

För 19 av de 89 tillkännagivandena redovisades att de slutbehandlats redan under tiden för det innevarande riksmötet eller strax därefter. För 30, 10 respektive 8 tillkännagivanden gäller att de slutbehandlats under de påföljande tre åren. Ett tillkännagivande om politisk information på arbetsplatser (rskr. 2000/01:145, bet. 2000/01:AU7 mom. 7) redovisades som slutbehandlat efter fyra år genom skrivelse 2004/05:66 Politisk information och opinionsbildning på arbetsplatsen. Fyra år tog det också för ett tillkännagivande om definitioner och sanktioner i ett betänkande om sjukhus med vinstsyfte (rskr. 2000/01:122, bet. 2000/01:SoU11 mom. 2) att slutbehandlas genom proposition 2004/05:145 Driftsformer för offentligt finansierade sjukhus. Lika länge dröjde det för ett tillkännagivande om ABM-samverkan i ett betänkande om biblioteks- och frågor (rskr. 2000/01:175, bet. 2000/01:KrU5 mom. 27) att bli slutbehandlat genom att frågan behandlades i propositionen Arkivfrågor (prop. 2004/05:124). Också ett tillkännagivande om bostadsbidragens utformning efter 2001 (rskr. 2000/01:255, bet. 2000/01:BoU12 mom. 2) och ett om budgetlagen (rskr. 2000/01:274, bet. 2000/01:KU23 mom. 7) redovisades som slutbehandlade efter fyra år, genom proposition 2004/05:111 Ändrade regler för bostadsbidrag, m.fl. respektive skrivelse 2004/05:101 Årsredovisning för staten. Fem år tog det för fyra tillkännagivanden att bli slutbehandlade. Det gäller ett tillkännagivande om finansiell samordning och ett om målsättningen för ökningstakten av vissa läkarresurser (rskr. 2000/01:53, bet. 2000/01:SoU5 mom. 4 och 5) som slutredovisades med hänvisning till uppdrag till Socialstyrelsen och till budgetpropositionen för 2006 (prop. 2005/06:1, utg.omr. 9, s. 35). Vidare gäller det ett tillkännagivande om en översyn av koncessionsavgiftslagen (rskr. 2000/01:277, bet. 2000/01:KU26 mom. 5) som slutredovisades med hänvisning till att regeringen i propositionerna 2004/05:155 och 2005/06:1 (utg.omr.17) har behandlat frågan. Slutligen gäller det tillkännagivandet om småskalig livsmedelsproduktion (rskr. 2000/01:159, bet. 2000/01:MJU12 mom. 8) som slutredovisades med hänvisning till att regeringen den 23 februari 2006 beslutade lägga riksdagsskrivelsen till handlingarna.

Skilda utskott har i yttranden till konstitutionsutskottet med anledning av regeringens redogörelser över behandlingen av riksdagens skrivelser vänt sig mot tidsutdräkten när det gäller behandlingen av tillkännagivanden. Våren 2004 ansåg arbetsmarknadsutskottet (yttr. 2003/04:AU4y) angående ett tillkännagivande om utredning om rätten till politisk information på arbetsplatsen (rskr. 2000/01:145, bet. 2000/01:AU7) att det var något märkligt att en promemoria inte kunnat färdigställas under de tre år som gått sedan riksdagsbeslutet. Arbetsmarknadsutskottet förutsatte att frågan

nu skulle behandlas med hög prioritet och att regeringen skulle återkomma till riksdagen vid första lämpliga tillfälle. Våren 2005 tog lagutskottet upp ett tillkännagivande om namnlagen (rskr. 2000/01:140, bet. 2000/01:LU11). Lagutskottet konstaterade (yttr. 2003/04:LU2y) att det under flera år, såvitt framkommit, inte vidtagits några ordentliga beredningsåtgärder i syfte att få till stånd den av riksdagen begärda utredningen. Regeringens saktfärdighet var enligt lagutskottet anmärkningsvärd. Arbetsmarknadsutskottet framhöll (yttr. 2004/05:AU3y) beträffande ett tillkännagivande om förstärkt skydd för föräldralediga (rskr. 2000/01:179, bet. 2000/01:AU9 mom. 7) att ytterligare dröjsmål inte kunde godtas.

Riksmötet 2001/02

Riksmötet 2001/02 var de sista under valperioden. Antalet tillkännagivanden, 118, var i likhet med valåren under de tidigare undersökningsperioderna det högsta under femårsperioden.

Regeringens åtgärder

Av de 118 tillkännagivandena är 25 ännu inte slutredovisade. Ett par av riksdagsskrivelserna slutredovisades med att de lagts till handlingarna. En av dem (rskr. 2001/02:300, bet. 2001/02:KU26), som gällde redovisningen av Östersjömiljarderna, lades till till handlingarna i november 2002 med hänvisning till att regeringen kommer att beakta vad riksdagen anfört i fråga om redovisning, ansökningar och upphandling samt ekonomisk kontroll. Enligt ett annat tillkännagivande (rskr. 2001/02:313, bet. 2001/02:KrU21 mom. 14) borde A-loteriernas testverksamhet upphöra, vilket lämpligen kunde ske när tillståndet gick ut den 30 juni 2002. Ärendet redovisades i skrivelse 2002/03:75 som slutbehandlat med hänvisning till att A-loteriernas tillstånd att anordna testförsäljning över Internet gått ut och ingen ny ansökan inkommit. Enbart med hänvisning till utfärdande av de lagar som behandlats av miljö- och jordbruksutskottet i det aktuella ärendet slutredovisades ett tillkännagivande (rskr. 2001/02:153, bet. 2001/02: MJU12 mom. 3) om finansiering av skadeersättning. Enligt tillkännagivandet borde ersättning för uppkommen skada eller olägenhet för renskötseln i Sverige till följd av förlängningen av norsk-svenska renbeteskonventionens giltighetstid kunna lämnas av statsmedel. Enligt utskottets mening fanns det dock ingen anledning att innan någon framställning om sådant skadestånd gjorts ta ställning till hur ersättningen skulle finansieras. Utskottet förutsatte att regeringen vid behov skulle återkomma till riksdagen med förslag härom.

I regeringens skrivelse 2004/05:75 Redogörelse för behandlingen av riksdagens skrivelser till regeringen slutredovisades ett tillkännagivande om bank- och finanskrisen (rskr. 2001/02:179, bet. 2001/02:FiU13 mom. 1). Finansutskottet hade ansett att regeringen skulle tillsätta en expertpanel, gärna med utländska deltagare, med uppgift att komplettera genomgången av att alla viktiga erfarenheter av bank- och finanskrisen har beaktats vid

utformningen av den lagstiftning som skall gälla för framtiden på det finansiella området. Panelens arbete fick dock inte försena införandet av den nya lagstiftning som regeringen avsåg att lägga fram i riksdagen under år 2002. Med hänvisning till flera reformer och det fortsatta arbete som nu skedde på bred front ansåg regeringen inte att det fanns behov av ytterligare offentliga utredningar om bankkrisen.

Också av några propositioner framgår att riksdagens tillkännagivande inte tillgodosetts. I proposition 2004/05:1 (utg.omr. 9 s. 147 f.) togs upp ett tillkännagivande om stöd till anhöriga och närstående (rskr. 2001/02:178, bet. 2001/02:SoU11 mom. 28). Regeringen bedömde att det inte då borde genomföras en lagändring. Det saknades enligt regeringen även ett ekonomiskt utrymme utan att göra avsevärda omfördelningar inom välfärdsystemet.

I proposition 2002/03:1 (utg.omr. 17, s. 51 f.) togs upp frågan om individuell visningsersättning (rskr. 2001/02:210, bet. 2001/02:KrU17 mom. 6). Regeringen ansåg att det i dagsläget inte fanns behov av att ompröva den gällande avgränsningen till konst i statlig, landstingskommunal och kommunal ägo.

I proposition 2002/03:1 (utg.omr. 2) berördes frågan om den framtida tillsynen m.m. när det gällde offentlig upphandling (rskr. 2001/02:324, bet. 2001/02:FiU12 mom. 1). Finansutskottet hade förordat att det i samband med dessa överväganden gjordes en förnyad prövning av NOU:s ställning med inriktning bl.a. på att ta vara på de fördelar som kan finnas med en kontroll- och tillsynsfunktion via en förvaltningsmyndighet och utvecklingsfunktioner i eventuellt andra former. Regeringen anmälde att den inte hade för avsikt att vidta några åtgärder i fråga om myndighetsstrukturen inom konsument- och konkurrensområdet, men avsåg att beröra frågan om NOU:s organisation i samband med beredningen av frågan om sanktionssystemet inom den offentliga upphandlingen.

Av de 93 slutredovisade tillkännagivandena hänvisades i 57 fall till propositioner eller skrivelser till riksdagen. I 12 fall hänvisades till utredning, uppdrag, översyn eller överlämnade till myndighet. I övriga fall hänvisades i huvudsak till regleringsbrev, förordningar, EG-direktiv och avtal.

Trafikutskottet tog i ett yttrande (yttr. 2004/05:TU4y) bl.a. upp ett tillkännagivande om en översyn av farledsavgifterna (rskr. 2001/02:125) som redovisats som slutbehandlad i regeringens redogörelse (skr. 2004/05:75). Trafikutskottet erinrade om att tillkännagivandets syfte varit att skapa ett konkurrensneutralt förhållande medan den förordning regeringen hänvisat till inte behandlade frågan.

Flera utskott ansåg att tillkännagivanden felaktigt redovisats som slutbehandlade, och i nästa redogörelse från regeringen togs de aktuella tillkännagivandena åter upp.

Tidsåtgången

Som slutbehandlade under tiden för eller strax efter det innevarande riksmötet redovisades 15 tillkännagivanden. Under de påföljande riksmötena slutbehandlades 33, 21, 17 respektive 7 tillkännagivanden. 25 tillkännagivanden återstår att slutredovisa.

I flera fall har utskott vänt sig mot tidsutdräkten när det gäller regeringens behandling av tillkännagivandena. Konstitutionsutskottet tog våren 2005 (bet. 2004/05:KU24) upp ett tillkännagivande i fråga om konsekvenserna av ramlagstiftning (rskr. 2001/02:212, bet. 2001/02:KU29 mom. 2) och framhöll att den tid som gått borde ha räckt för att göra de överväganden som behövdes. Våren 2003 framhöll skatteutskottet i yttrande till konstitutionsutskottet (yttr. 2002/03:SkU3y) att en proposition (prop. 2002/03:15) om de s.k. 3:12-reglerna och reglerna om andelsbyten inkommit till riksdagen först drygt två månader efter den tidpunkt som framgått av ett tillkännagivande i frågan (rskr. 2001/02:245, bet. 2001/02:SkU29). Enligt skatteutskottet hade det varit värdefullt om regeringen när en proposition under augusti månad uteblev hade lämnat besked åtminstone i budgetpropositionen för 2003 om hur regeringen avsåg att hantera frågan. Skatteutskottet ansåg också i yttrande till konstitutionsutskottet (yttr. 2004/05:SkU3y) att behandlingen av ett annat tillkännagivande (rskr. 2001/02:200, bet. 2001/02:SkU19 mom. 20) börjat dra väl långt ut på tiden.

Socialförsäkringsutskottet tog i yttrande till konstitutionsutskottet (yttr. 2001/02:SfU6y) upp ett tillkännagivande om samverkan och finansiell samordning (rskr. 2001/02:84, bet. 2001/02:SfU1 mom. 12) och fann det mycket beklagligt att den begärda propositionen inte skulle läggas fram under våren 2002 som begärts. Socialförsäkringsutskottet vände sig i yttrande 2004 mot tecken på att arbetet med anledning av ett tillkännagivande om instans- och processordning (rskr. 2001/02:270, bet. 2001/02:SfU2 mom. 12) inte bedrivits med den skyndsamhet som var motiverad. Socialförsäkringsutskottet ansåg (yttr. 2004/05:SfU3y) i fråga om tillkännagivanden om ensamkommande barn (bl.a. rskr. 2001/02:287, bet. 2001/02:SfU15 mom. 7) att det var otillfredsställande att regleringen av ansvarsfrågan ännu inte var löst. Bostadsutskottet vände sig (yttr. 2004/05:BoU3y) mot att begärda utredningsinsatser när det gäller ett tillkännagivande om rätten att använda allmän plats (rskr. 2001/02:204, bet. 2001/02:BoU8 mom. 19)) ännu inte kommit till stånd och att det inte ens lämnats uppgifter om den fortsatta beredningen.

Riksmötet 2002/03

Vid valet 2002 fick Socialdemokraterna 144 riksdagsmandat, Moderaterna 55 riksdagsmandat, Folkpartiet liberalerna 48, Kristdemokraterna 33, Vänsterpartiet 30, Centerpartiet 22 och Miljöpartiet de gröna 17. Socialdemokraterna fortsatte i regeringsställning med stöd av Vänsterpartiet och Miljöpartiet de gröna. Tillsammans har dessa partier 191 mandat mot övriga partiers 158.

Regeringens åtgärder

Riksmötet 2002/03 gjordes 56 tillkännagivanden till regeringen. Av dem har 39 hunnit bli slutredovisade, men 6 tycks ha slutredovisats ofullständigt (rskr. 2002/03:24, bet. 2002/03:FiU1 mom. 5g, 5o, 5q, 5r, rskr. 2002/03:48, bet. 2002/03:SfU5 mom. 1 samt rskr. 2002/03:98, bet. 2002/03:MjU5 mom. 5). I fråga om 13 av de 39 slutredovisade ärendena hänvisades till propositioner och skrivelser och i fråga om 3 till att tillkännagivandena skulle beaktas. Beträffande 2 tillkännagivanden om äldrepolitiken (rskr. 2002/03:134, bet. 2002/03:SoU9 mom. 11 och 17) angavs att det saknades skäl att föreslå fortsatta insatser. I ett fall hänvisades till åtgärder som vidtagits på myndighetsnivå (rskr. 2002/03:200, bet. 2002/03:AU8 mom. 14).

Beträffande 9 av de 39 slutredovisade tillkännagivandena hänvisades till utredningar eller uppdrag och i övriga fall i huvudsak till regleringsbrev samt till att tillkännagivandet skulle beaktas.

Tidsåtgången

15 ärenden redovisades som slutbehandlade redan under tiden för innevarande riksmöte eller strax därefter. Under de tre påföljande åren slutbehandlades 19, 4 respektive 1 tillkännagivanden. 17 återstår att slutredovisa.

Lagutskottet konstaterade i yttrande till konstitutionsutskottet våren 2005 (yttr. 2004/05:LU2y) i fråga om ett tillkännagivande om återvinningsförbud avseende skatter och avgifter (rskr. 2002/03:222, bet. 2002/03:17 mom. 5) att det begärda lagförslaget med det av regeringen valda upplägget inte skulle komma att kunna föreläggas riksdagen inom de närmaste åren, vilket inte stod i överensstämmelse med tillkännagivandets uttryckliga innebörd.

Riksmötet 2003/04

Regeringens åtgärder

Under riksmötet 2003/04 beslutade riksdagen 60 tillkännagivanden till regeringen inklusive 5 tillkännagivanden från sammansatta konstitutions- och utrikesutskottet. Av dem har 36 slutbehandlats men i fråga om ett fall är slutredovisningen ofullständig (rskr. 2003/04:78, bet. 2003/04:SkU6 mom. 5). Beträffande 8 tillkännagivanden som slutredovisades angavs att tillkännagivandena skulle beaktas. I 16 fall hänvisades till propositioner och skrivelser och i 12 fall till utredningar o.d. I ett tillkännagivande om äktenskap och partnerskap (rskr. 2003/04:200, bet. 2003/04:LU22 mom. 1) hade begärts en parlamentarisk utredning. Enligt slutredovisning i regeringsskrivelsen 2004/05:75 hade en särskild utredare fått i uppdrag att ta ställning till om par av samma kön borde kunna ingå äktenskap, och justitieministern hade bl.a. i en interpellationsdebatt motiverat den valda utredningsformen.

Tidsåtgången

Av de 42 slutredovisade ärendena hade 20 slutbehandlats under det innevarande riksmötet, 17 under riksmötet 2004/05 och 5 under riksmötet 2005/06. 18 återstår att slutredovisa.

Bostadsutskottet vände sig i yttrande till konstitutionsutskottet (rskr. 2003/04:151) mot att de efterfrågade utredningsinsatserna i ett tillkännagivande om ersättningsreglerna i expropriationslagen (rskr. 2003/04:151, bet. 2003/04: BoU5 mom. 7) ännu inte kommit till stånd. Bostadsutskottet förutsatte att regeringen snarast vidtog de åtgärder tillkännagivandet föranledde.

Riksmötet 2004/05

Under riksmötet 2004/05 gjordes 50 tillkännagivanden från riksdagen till regeringen, varav 20 slutredovisats och då i 5 fall med hänvisning till överläggning, utredningar och förordningar. I 2 fall redovisades dock särskilda överväganden. Ett tillkännagivande (rskr. 2004/05:112, bet. 2004/05:SfU1 mom. 1) gällde parlamentarisk utredning om socialförsäkringarna. Regeringen redovisade i skrivelse 2004/05:75 sina bedömningar i fråga om en annan tidpunkt för tillsättandet av en parlamentarisk utredning. I stället skulle en särskild utredare tillkallas med uppgift att först göra en grundläggande analys av problem och möjligheter och ta fram ett faktaunderlag. Det andra fallet gäller också Socialdepartementets område. Ett tillkännagivande (rskr. 2004/05:114, bet. 2004/05:SoU1 mom. 10) handlade om stöd till Pion. Regeringen angav i skrivelse 2004/05:75 att den mot bakgrund av annan satsning inte hade för avsikt att tillföra medel till regionala satsningar såsom Pion. Ett tillkännagivande (rskr. 2004/05:200, bet. 2004/05: MJU10 mom. 46) med anledning av att en reservation om salmonella lades till handlingarna i februari 2006 utan närmare kommentar.

Sammanfattning perioden 2001/02-2004/05

Under femårsperioden 2001/02–2004/05 gjorde riksdagen bara 373 tillkännagivanden, varav 10 från sammansatta konstitutions- och utrikesutskottet. Detta innebär en avsevärd minskning i förhållande till de två tidigare undersökta perioderna då summan tillkännagivanden vardera perioden var 2–3 gånger så stor. Socialutskottet stod liksom under tidigare perioder för en stor del av tillkännagivandena, nämligen 50, nu tätt följt av konstitutionsutskottet med 49 tillkännagivanden. Miljö- och jordbruksutskottet och bostadsutskottet som vardera i likhet med socialutskottet stått bakom omkring 100 tillkännagivanden under de tidigare perioderna stod nu bara för 32 respektive 11 tillkännagivanden. Allra lägst antal tillkännagivanden under den senaste perioden hade utrikesutskottet med 6 tillkännagivanden. I övrigt låg antalet tillkännagivanden mellan 11 och 35.

Regeringens åtgärder med anledning av tillkännagivandena

Regeringen har i allmänhet efterkommit riksdagens tillkännagivanden, även om det många gånger dragit ut på tiden. I stor utsträckning har regeringen hänvisat till att tillkännagivandena tagits upp i propositioner. Det har dock ofta inte framgått om tillkännagivandet därigenom tillgodosetts. Andelen slutredovisningar med hänvisning till propositioner har ökat under de senaste 30 åren. Under den första perioden var andelen hänvisningar till propositioner 18 % för att perioden 1988/89–1992/93 öka till 38 %. Under åren 2000/01–2003/04 var motsvarande procentsats 50 %. Tillkännagivandena har under de två senare perioderna i något mindre utsträckning än under den första perioden slutredovisats med hänvisning till uppdrag, utredningar samt överlämnande till myndigheter och till utredningar; från 24 % den första perioden till 17 % den andra perioden och 18 % den tredje perioden.

Det har emellertid inte varit ovanligt att regeringen förklarat sig inte kunna efterkomma tillkännagivanden. I det följande redovisas en rad tillkännagivanden som besvarats med att regeringen gjort en annan bedömning än riksdagen. Redovisningen gör inte anspråk på fullständighet bl.a. eftersom det i regeringens redogörelser särskilt när det gäller äldre tillkännagivanden i många fall endast hänvisats till propositioner utan uppgift om tillkännagivandet tillgodosetts. Det har inte funnits utrymme att inom ramen för denna studie göra en genomgång av samtliga propositioner.

Ett tillkännagivande från riksmötet 1978/79 (rskr. 99, bet. LU 1978/79:LU9 mom. 12) om avdragsrättens inverkan på omgångsätten lades till handlingarna i november 1980 med hänvisning till att det vid en hearing framkommit att det inte fanns något behov av någon lagändring.

Riksdagen begärde samma riksmöte (rskr. 1978/79:411, bet. AU39 mom. 13) att frågan om tillfälle för organisationer att yttra sig i bl.a. mål om könsdiskriminering borde övervägas. Riksdagsskrivelsen redovisades i regeringens skrivelse 1979/80:102 som slutbehandlad endast med hänvisning till utfärdande av den lag riksdagen antagit. I en proposition (prop. 1979/80:129) redovisade regeringen emellertid sin uppfattning att den begärda lagstiftningen inte behövdes.

Riksmötet 1978/79 gjordes också ett tillkännagivande (rskr. 1978/79:415, bet. NU 1978/79:59 mom. 32) om inrättande av nationella utvecklingsbolag. Regeringen redovisade i proposition 1979/80:100 bil. 17, s. 259 f) sin avsikt att i avvaktan på erfarenheter från verksamhet som bedrevs inom området inte inrätta några nationella utvecklingsbolag. I betänkande NU 1979/80:43 godtog utskottet regeringens hållning.

Ett tillkännagivande under riksmötet 1988/89 gällde ett ersättnings- eller avgiftssystem vid vidareförsäljning av konst (rskr. 1988/89:78, bet. 1988/89:KrU7). I regeringens redogörelser skrivelser 1991/92:15 och 1992/93:15 redovisades att frågan gjorts avhängig av Upphovsrättsutred-

ningens ställningstagande. Utredningen hade våren 1991 redovisat ett förslag om ett upphovsrättsligt grundat system för ersättning vid vidareförsäljning av konst, s.k. droit de suite. Utredningens förslag bereddes då i Justitiedepartementet. I proposition 1992/93:214 om ändringar i upphovsrättslagen togs frågan sedermera upp. I propositionen föreslogs inte några lagstiftningsåtgärder med anledning av Upphovsrättsutredningens förslag med hänvisning till att det inom EG varit en febril aktivitet på upphovsrättens område efter det att utredningen lade fram sitt slutbetänkande. Lagutskottet konstaterade i maj 1993 (bet. 1992/93:LU44) att frågan om droit de suite var föremål för preliminära studier inom EG. Det framstod visserligen som osäkert om dessa studier skulle komma att leda till initiativ till en harmonisering av ersättningsregler inom EG. Risken för att nya regler inom kort kunde behöva underkastas grundläggande förändringar till följd av EG-arbetet borde undvikas. Lagutskottet utgick från att frågan om införande av regler om droit de suite i Sverige – såsom förutskickats i propositionen – skulle komma att tas upp på nytt om det visade sig att EG-kommissionen valde att inte ta något initiativ i frågan. I regeringens redogörelse i september 1994 (skr. 1994/95:15) redovisades endast att regeringen i januari 1994 lagt riksdagsskrivelsen till handlingarna. I mars 2004 tog lagutskottet upp frågan om droit de suite med anledning av motioner (bet. 1993/94:LU16). Utskottet fann, då frågan inte syntes få någon lösning inom EG inom en nära framtid och mot bakgrund av att någon form av system för ersättning vid vidareförsäljning av konst redan gällde i flera västeuropeiska länder inklusive Norden, tiden vara mogen för ett ställningstagande till frågan huruvida en ordning med droit de suite bör införas även i Sverige. Utskottet utgick från att regeringen nu arbetade vidare med frågan och gjorde de överväganden som var erforderliga. Något initiativ från riksdagens sida var därför inte påkallat. Ett år senare lade regeringen fram ett förslag i frågan och den 1 januari 1996 infördes regler om s.k. droit de suite i upphovsrättslagen (prop. 1994/95:151, bet. 1995/96:LU01).

Riksmötet 1988/89 gjordes ett tillkännagivande (rskr. 1988/89:158, bet. 1988/89:SkU22) som lades till handlingarna efter lång tid. Tillkännagivandet gällde avdragsrätt vid arvsbeskattningen för vård av gravplats. I oktober 2000 redovisades i propositionen Vissa förmögenhets- och punktskattefrågor m.m. (prop. 2000/01:31) att regeringen efter att en departementspromemoria i frågan remissbehandlats avstod från att lägga fram ett förslag.

Beträffande ett tillkännagivande från riksmötet 1988/89 om parlamentarisk medverkan i Tobaksutredningen (rskr. 1988/89:215, bet. 1988/89:SoU14) beslutade regeringen i januari 1990 (utredningen lade fram sitt slutbetänkande i mars 1990) att riksdagsskrivelsen inte skulle föranleda någon ytterligare åtgärd.

Ett annat tillkännagivande från riksmötet 1988/89 gällde frågan om tjänstefel och en ny utredning (rskr. 1988/89:312, bet. 1988/89:JuU24 mom. 9). I mars 1998 lade regeringen fram proposition 1997/98:105 Det allmännas skadeståndsansvar, i vilken anfördes att regeringen för närvarande inte avsåg att vidta några åtgärder för en samlad översyn.

Riksmötet 1990/91 gjordes ett tillkännagivande till regeringen om fristående handelskontor i de baltiska staterna (rskr. 1990/91:245, bet. 1990/91:NU36 mom. 2). I proposition 1991/92:108 Statens roll i den exportfrämjande verksamheten vid Sveriges exportråd framhölls att frågan om handelskontorens antal och lokalisering kontinuerligt borde prövas av Exportrådets ledning och styrelse i ljuset av marknadsprioriteringar, företagens efterfrågan och finansiella förhållanden. Mot bakgrund av att frågan tagits upp i proposition och lämnats utan erinran av riksdagen beslutade regeringen i juni 1992 att lägga riksdagsskrivelsen till handlingarna.

Riksmötet 1991/92 gjordes ett tillkännagivande till regeringen om produktansvaret för offentlig verksamhet (rskr. 1991/92:78, bet. 1991/92:LU4 mom. 6). I regeringens redogörelse 1996/97 (skr. 1996/97:15) hänvisades delvis till proposition 1995/96:180 Patientskadelag m.m. När det gällde produktansvar för offentlig verksamhet utanför hälso- och sjukvårdsområdet hänvisades under en följd av år till att frågan övervägdes i Regeringskansliet och till en revidering av EG-direktivet om produktansvar. I januari 2004 lades tillkännagivandet till handlingarna med hänvisning till att EG-domstolen funnit att produktansvarsdirektivet i viss utsträckning omfattade produkter som framställts och använts i offentlig verksamhet.

Ett annat tillkännagivande från samma riksmöte på grundval av ett tillkännagivande från lagutskottet (rskr. 1991/92:177, bet. 1991/92:LU24 mom. 18) om konsumenters avbeställningsrätt lades också till handlingarna i januari 2004, då med hänvisning till att regeringen delade bedömningen som gjorts år 1995 av en utredning att det inte fanns tillräckliga skäl för en lagändring.

2 tillkännagivanden rörande stämpelskatten på fastigheter (rskr. 1991/92:188, bet. 1991/92:SkU22 mom. 28, rskr. 1992/93:351, bet. 1992/93:BoU19 mom. 6) lades till handlingarna i september 1995 med hänvisning till att dispenser gjort en lagändring obehövlig.

3 tillkännagivanden från riksmötet 1990/91 (rskr. 1990/91:24, bet. 1990/91:UU3 mom. 1–3) om fredsförhandlingar och FN:s roll, Eritreas folks rätt till självbestämmande och om mänskliga rättigheter lades efter mer än två år till handlingarna i juni 1993 utan ytterligare kommentar. Utrikesutskottet hade i februari 1993 i yttrande till konstitutionsutskottet (yttr. 1992/93:UU5y) konstaterat att de förhållanden, vilka föranledde riksdagens tillkännagivanden till regeringen på väsentliga punkter förändrats sedan riksdagens ställningstagande hösten 1990. Vad Sverige bort verka för var i väsentliga hänseenden på väg att förverkligas. Utrikesutskottet menade

dock att det faktum att utvecklingen i Eritrea varit positiv inte fritagit regeringen från att under den tid som förflutit sedan tillkännagivandet åtgärda riksdagens skrivelse.

Riksdagen gjorde under riksmötet 1991/92 också ett tillkännagivande om en nationell stiftelse för kulturmiljöförvaltning (rskr. 1991/92:204, bet. 1991/92:KrU18 mom. 14). I budgetpropositionen för 2001 (prop. 2000/01:1 utg.omr. 17 s. 49) gjorde regeringen bedömningen att det inte fanns ekonomiska förutsättningar för att inrätta en sådan stiftelse och att det därför inte var aktuellt att utreda frågan ytterligare.

Riksmötet 1992/93 gjordes på konstitutionsutskottets hemställan ett tillkännagivande till regeringen beträffande en skyldighet för kommuner och landsting att publicera sina författningar (rskr. 1992/93:5, bet. 1992/93:KU1 mom. 2). Frågan redovisades utförligt i april 1999 (skr. 1998/99:15 s. 17). En rad omständigheter anfördes som grund för att inte lägga fram något förslag till lagstiftning i ärendet. Riksdagsskrivelsen i denna del lades till handlingarna i mars 1999.

Riksmötet 1992/93 gjordes också ett tillkännagivande till regeringen om kompensation till vissa projekt till följd av momsbeläggningen av väg- och broavgifter (rskr. 1992/93:420, bet. 1992/93:SkU26 mom. 1). Regeringen redovisade i skrivelse 1997/98:75 (s. 92) riksdagsskrivelsen som slutbehandlad med hänvisning till att ett förslag i proposition 1996/97:160 Långsiktigt hållbara trafiklösningar i Stockholm och Göteborg att riksdagen skulle upphäva sitt beslut att införa vägtullar för att finansiera vissa vägprojekt i Stockholms län.

Samma riksmöte gjordes ett tillkännagivande med begäran om ett förslag om en fond för handikappstöd (rskr. 1992/93:443, bet. 1992/93:TU30 mom. 19). Mot bakgrund av en rapport från Post- och telestyrelsen lade regeringen i oktober 1995 fram proposition 1995/96:86 Funktionshinder tillgång till teletjänster. Enligt regeringens mening borde någon fond för finansiering av teletjänster för handikappade inte införas.

Riksmötet 1993/94 gjordes ett tillkännagivande till regeringen om att regeringen borde tillsätta en parlamentarisk utredning om polisorganisationen (rskr. 1993/94:68, bet. 1993/94:JuU8 mom. 1). Riksdagsskrivelsen redovisades som slutbehandlad med hänvisning till att regeringen i mars 1994 beslutat att tillkalla en kommitté för att utreda den regionala polisorganisationen. I december 1994 beslutade regeringen att avveckla utredningen. I proposition 1994/95:100 (bil. 3 s. 21 f.) motiverade regeringen beslutet med att Rikspolisstyrelsens roll inom ett decentraliserat polisväsende redan lagts fast genom ett riksdagsbeslut 1991. Arbetet med att renodla Rikspolisstyrelsens organisation i linje med dess nya roll som central förvaltningsbeslut borde enligt regeringen nu kunna drivas vidare av styrelsen själv med den av riksdagen fastlagda inriktningen som grund. När arbetet kommit längre skulle regeringen åter överväga en extern utvärdering.

På förslag av bostadsutskottet gjorde riksdagen våren 1995 (bet. 1994/95:BoU14) ett tillkännagivande om att en översyn av bostadsbidragsreglerna borde göras i syfte att möjliggöra direktutbetalning av bostadsbidrag till hyresvärd. I proposition 1995/96:186 uttalade regeringen att en översyn "lämpligen inte nu bör genomföras". Bostadsutskottet förordade med anledning av ställningstagandet ett nytt tillkännagivande om att direktutbetalning borde bli möjlig (bet. 1995/96:BoU11). I budgetpropositionen för 1998 (prop. 1997/98:1 utg.omr. 18 s. 27) uttalade regeringen att betalningssystemen i samhället utvecklats så att det finns tillgång till alltmer automatiserade betalningsuppdrag och framhöll att den under dessa förhållanden inte avsåg att vidta någon åtgärd i frågan.

Ett tillkännagivande riksmötet 2000/01 gällde att regeringen borde undersöka möjligheterna att SCB i arbetskraftsundersökningar (AKU) även skulle undersöka förekomsten av anställningsformen Överenskommen visstidsanställning (rskr. 2000/01:145, bet. 2000/01:AU7 mom. 12). Regeringen beslutade i februari 2003 att lägga riksdagsskrivelsen i denna del till handlingarna och redovisade i skrivelse 2002/03:75 att den undersökt möjligheterna att i Statistiska Centralbyråns (SCB) arbetskraftundersökningar (AKU) ta in uppgifter om överenskommen visstidsanställning men att SCB bedömt det som omöjligt att mäta förekomsten av sådan anställning.

Ett annat tillkännagivande från riksmötet 2000/01 gällde budgetlagen (rskr. 2000/01:274, bet. 2000/01:KU23 mom. 7). Regeringen förde i skrivelse 2004/05:101 Årsredovisning för staten principiella resonemang med anledning av ett tillkännagivande om vissa bestämmelsers placering i budgetlagen eller i riksdagsordningen och framhöll att med ledning av de erfarenheter som successivt vinnas kan det hållas för troligt att budgetlagen som alltjämt är en förhållandevis ny lag vid någon tidpunkt i framtiden behöver ses över. Det kan då vara lämpligt att ta upp den principiella och praktiska frågan om olika bestämmelser bör placeras i riksdagsordningen eller budgetlagen. Mot den bakgrunden behövs inte ytterligare åtgärder med anledning av riksdagens tillkännagivande.

Beträffande ett tillkännagivande (rskr. 2000/01:96, bet. 2000/01:SoU1 mom. 19) om lagstadgad rätt till valfrihet rörande tandvård hänvisades till att regeringen i budgetpropositionen för 2002 konstaterat att valfrihet i barn- och ungdomstandvården genomförts i de flesta landsting. Regeringen ansåg inte att det behövdes ytterligare åtgärder (skr. 2001/02:75, bet. 2000/01:SoU1 mom. 10).

Ett tillkännagivande riksmötet 2001/02 gällde bank- och finanskrisen (rskr. 2001/02:179, bet. 2001/02:FiU13 mom. 1). Finansutskottet ansåg att regeringen skulle tillsätta en expertpanel, gärna med utländska deltagare, med uppgift att komplettera genomgången av att alla viktiga erfarenheter av bank- och finanskrisen har beaktats vid utformningen av den lagstiftning som skall gälla för framtiden på det finansiella området. Panelens arbete fick dock inte försena införandet av den nya lagstiftning som regeringen avsåg att lägga fram i riksdagen under år 2002. Med hänvisning till

flera reformer och det fortsatta arbete som nu skedde på bred front ansåg regeringen i skrivelse 2004/05:75 att det inte fanns behov av ytterligare offentliga utredningar om bankkrisen.

Ett tillkännagivande riksmötet 2001/02 gällde stöd till anhöriga och närstående (rskr. 178, SoU11 mom. 28) och redovisades i skrivelse 2004/05:75 som slutbehandlat med hänvisning till att regeringen i proposition 2004/05:1 (utg.omr. 9 s. 147 f.) bedömt att det inte då borde genomföras en lagändring. Bland annat saknades det enligt regeringen ett ekonomiskt utrymme att göra avsevärda omfördelningar inom välfärdssystemet.

Ett annat tillkännagivande samma riksmöte tog upp frågan om individuell visningsersättning (rskr. 2001/02:219, bet. 2001/02:KrU17 mom. 6). Regeringen gjorde i proposition 2002/03:1 (utg.omr. 17, s. 51 f.) bedömningen att fördelningssystemet uppfyller målsättningarna med den individuella visningsrätten, och att Bildkonst upphovsrätt i Sverige (BUS) har både representativa och verksamhetsmässiga förutsättningar att bygga upp och hantera ett administrativt fördelningssystem. Regeringen ansåg slutligen att det i dagsläget inte fanns behov av att ompröva den gällande avgränsningen till konst i statlig, landstingskommunal och kommunal ägo.

Ett tillkännagivande samma riksmöte gällde den framtida tillsynen m.m. av offentlig upphandling (rskr. 2001/02:324, bet. 2001/02:FiU12 mom. 1). Finansutskottet hade hänvisat till att myndighetsstrukturen när det gäller konsument- och konkurrensfrågor var under utredning i Regeringskansliet. Utskottet hade förordat att det i samband med dessa överväganden gjordes en förnyad prövning av NOU:s ställning med inriktning bl.a. på att ta vara på de fördelar som kan finnas med en kontroll- och tillsynsfunktion via en förvaltningsmyndighet och utvecklingsfunktioner i eventuellt andra former. Riksdagsskrivelsen redovisades under påföljande riksmöte som slutbehandlad (skr. 2002/03:75 s. 88) med hänvisning till att regeringen i proposition 2002/03:1 (utg.omr. 2) anmält att den inte hade för avsikt att vidta några åtgärder i fråga om myndighetsstrukturen inom konsument- och konkurrensområdet, men avsåg att beröra frågan om NOU:s organisation i samband med beredningen av frågan om sanktionssystemet inom den offentliga upphandlingen.

Tidsutdräkten

Under den första undersökta perioden åtgärdades majoriteten av tillkännagivanden (62 %) redan under det pågående riksmötet. Efter det påföljande riksmötet var 84 % åtgärdade. I 13 fall från perioden dröjde det mer än sju år innan tillkännagivandena slutredovisades. 10 av dessa dröjde tio år eller mer. Under 1975 slutredovisades ett tillkännagivande som var 20 år gammalt.

Under perioden 1988/89–1991/92 tycks det ha tagit längre tid att åtgärda tillkännagivandena. Färre än hälften (44 %) slutbehandlades under det pågående riksmötet. Efter det påföljande riksmötet var 72 % slutbehand-

lade. Det dröjde under denna period ytterligare ett år innan 80 % av tillkännagivandena slutbehandlats. 24 tillkännagivanden slutredovisades först efter sju år. För 2 av dem tog det sju år, 4 tog åtta år, 4 tog nio år, 5 tog tio år, 2 tog elva år, 4 tog tolv år och 3 tog 15 år.

När det gäller tillkännagivandena under riksmötena 2000/01–2003/04 har mindre en femtedel åtgärdats redan under det pågående riksmötet. Efter det påföljande riksmötet var knappt hälften åtgärdade. Efter tre år var 64 % av tillkännagivandena från riksmötena 2000/01–2003/04 slutbehandlade.

Tiden för att behandla tillkännagivanden har således förlängts samtidigt som antalet tillkännagivanden minskat. Denna utveckling är särskilt tydlig under den senaste undersökta perioden men visade sig redan under perioden 1989/90–1992/93.

Under de undersökta perioderna ägde regeringsskiftet rum åren 1976, 1979 och 1991. De kvarvarande tillkännagivandena från riksmötet 1975/76 slutbehandlades till allra största del under den nya regeringens tid. Ett tillkännagivande från riksmötet 1975 slutbehandlades dock först efter 20 år. Förhållandevis många tillkännagivanden (6) från riksmötet 1975/76 slutredovisades efter mer än åtta år och då av den socialdemokratiska regering som återkommit i regeringsställning några år tidigare.

Riksmötet 1978/79 hade Folkpartiet regeringsställning ensamt. Antalet tillkännagivanden detta riksmöte var mycket stort (405) och ungefär lika stor andel tillkännagivanden åtgärdades under det pågående riksmötet som under övriga riksmöten denna period. Dessutom slutbehandlades förhållandevis många (25) tillkännagivanden från före valet 1976. Den nya regering som tillträdde efter valet 1979 slutbehandlade under riksmötet 1979/80 59 tillkännagivanden från föregående riksmöten och hälften av tillkännagivandena från det pågående riksmötet.

Under tiden för riksmötet efter valet 1991 slutbehandlades 40 % av tillkännagivandena från riksmötet 1991/92, vilket inte skiljer sig från övriga riksmöten under perioden. Dessutom slutbehandlades 69 tillkännagivanden från riksmötet 1990/91 och 11 respektive 27 från riksmötena 1988/89 och 1989/90. Det förefaller således inte som regeringsskiftena spelat någon avgörande roll när det gäller tiden för slutbehandling av tillkännagivandena.

Förändringar i antalet tillkännagivanden

Under det första riksmötet, 1975, rådde jämviktsriksdag. Antalet tillkännagivanden var då 163, vilket är mycket högt med tanke på att 1975 års riksmöte bara omfattade vårsessionen 1975. Också påföljande riksmöte var antalet tillkännagivanden stort. Det var då sista riksmötet före valet, vilket torde ha medverkat till det höga antalet, 282. 1976 var valår och en borgerlig regering tillträdde med en klar riksdagsmajoritet. Antalet tillkännagivanden nästan halverades under detta riksmöte (1976/77) till 145 och ökade påföljande riksmötet 1977/78 något till 169. I oktober 1978 avgick reger-

ingen Fälldin och en folkpartiregering tillträdde. Riksmötet 1978/79 var antalet tillkännagivanden anmärkningsvärt högt (405), vilket, förutom det förhållandet att regeringspartiet hade förhållandevis få riksdagsmandat, torde ha berott på att det var det sista riksmötet före nästa val som ägde rum 1979. Det första riksmötet efter valet 1979 var antalet tillkännagivanden det lägsta under hela fem och ett halvt års-perioden, nämligen 127. Antalet var klart lägre än under båda de tidigare riksmötena – 1976/1977 och 1977/78 – då de borgerliga partierna också hade majoriteten.

Vid början av den andra perioden (1988/89–1990/91) hade Socialdemokraterna regeringsställning men i minoritet. Antalet tillkännagivanden låg de två första åren högre än under de två första riksmötena efter valet 1976. Antalet tillkännagivanden under året före valet 1991 var visserligen det högsta under den femårsperioden med var ändå 145 lägre än riksmötet 1978/79, då ju Folkpartiet ensamt var i regeringsställning. Skillnaden i antal mellan den första och andra perioden förklaras nästan helt med denna skillnad de båda valåren – förutom av det förhållandet att den första perioden är ett halvt år längre.

Riksmötet 1991/92 var det första under den borgerliga regeringsperioden och antalet tillkännagivanden var liksom det första riksmötet föregående valperiod förhållandevis lågt. Det sista riksmötet under denna femårsperiod, riksmötet 1992/93, som var ett mellanår ökade antalet med 22. Mellanåret föregående valperiod var ökningen ungefär lika stor.

Under mellantiden fram till den sista undersökta perioden skedde en viss minskning av tillkännagivandena. Enligt uppgifter som tagits fram i annat sammanhang och som inte är helt jämförbara utan ger ett något högre antal tillkännagivanden var antalet 193 under riksmötet 1993/94. Detta var en klar minskning jämfört med motsvarande år under de tidigare perioderna. Riksmötet 1994/95 var antalet tillkännagivanden förhållandevis högt (137) med tanke på att det var det första riksmötet i valperioden. Antalet tillkännagivanden sjönk under de två påföljande riksmötena 1995/96 och 1996/97 till 70 respektive 103 för att sista riksmötet före valet 1998 stiga till 116. De två första riksmötena efter valet, 1998/99 och 1999/2000, var antalet tillkännagivanden lågt, 80 respektive 89.

Den sista nu undersökta femårsperioden är riksmötena 2000/01–2004/05. Riksmötet 2000/01 var ett mellanår och antalet tillkännagivanden var 89, omkring halva antalet tillkännagivanden jämfört med mellanår under de tidigare femårsperioderna. Det sista riksmötet före valet 2002 skedde en tydlig ökning till 118, vilket ändå var lägre än alla år under de båda tidigare femårsperioderna. Under de tre följande riksmötena 2002/03, 2003/04 och 2004/05 var antalet tillkännagivanden anmärkningsvärt lågt, omkring 50 varje år. Det första riksmötet efter valet var inte antalet tillkännagivanden lägre än senare riksmöten under valperioden, vilket varit fallet under de undersökta tidigare perioderna.

Under de senaste decennierna har antalet motioner legat på en hög nivå jämfört med tiden dessförinnan.

Riksmöte	Motioner	Riksmöte	Motioner
1960	944	1996/97	2 951
1970	1 605	1997/98	3 272
1979/80	2 080	1998/99	2 513
1988/89	4 429	1999/2000	3 211
1990/91	4 989	2000/01	3 675
1991/92	3 095	2001/02	4 231
1992/93	3 667	2002/03	3 538
1993/94	3 029	2003/04	3 991
1994/95	2 969	2004/05	4 167

Det höga antalet motioner sedan slutet på 1980-talet i förhållande till den andra hälften av 1979-talet har alltså inte fört med sig att antalet tillkännagivanden ökat trots att tillkännagivandena ofta torde ha sin grund i motionsyrkanden.

Skäl för nedgången

Den genomförda studien ger inte tillräckligt underlag för att med säkerhet avgöra vilka orsaker som ligger bakom den tydliga nedgången i antalet tillkännagivanden. För detta skulle behövas ytterligare studier i form av t.ex. intervjuer. Det finns dock vissa förhållanden som är av sådan karaktär att de torde ha bidragit till utvecklingen.

Två omständigheter som sammanhänger med varandra kan tänkas ligga bakom den påtagliga nedgången i antalet tillkännagivanden under den senaste tioårsperioden. Valet 1994 gav Socialdemokraterna regeringsställning och med stöd inledningsvis av Västerpartiet och därefter av Centerpartiet uppnåddes en riksdagsmajoritet i många frågor. Efter valen 1998 och 2002 samarbetade regeringen med Vänsterpartiet och Miljöpartiet de gröna för att uppnå riksdagsmajoritet inom en rad områden. Samarbetet med samarbetspartierna har utvecklats så att förslag till riksdagen ofta i förväg är framförhandlade med samarbetspartierna och en säker riksdagsmajoritet därigenom kunnat förutses.

Det andra förhållandet som kan ha påverkat antalet tillkännagivanden är den budgetreform som trädde i kraft den 1 januari 1997. Det första riksmötet då budgetreformen kunde ge ett fullt utslag var riksmötet 1997/98, vilket var det sista riksmötet före valet 1998. Antalet tillkännagivanden var då 116, vilket inte innebar någon anmärkningsvärd uppgång jämfört med föregående riksmöte (103) och innebar en skillnad mot de starka uppgångar som förekommit tidigare riksmötena före val. Antalet tillkännagivanden understeg 90 de två följande riksmötena och med avbrott för en uppgång till 118 riksmötet före valet 2002 har nedgången fortsatt till en anmärkningsvärt låg nivå (50) riksmötet 2004/05.

Anmärkningsvärt är emellertid att en nedåtgående trend tycks ha startat redan före regeringsskiftet 1994 och således ett par år före budgetreformen. Den uppgång av antalet tillkännagivanden som annars kan märkas för det sista riksmötet före riksdagsval var detta riksmöte 1993/94 mycket marginell. Antalet tillkännagivanden som enligt en uppgift var 193 kan jämföras med antalet tillkännagivanden riksmötena 1975/76, 1978/79 och 1990/91, som alla var de sista under valperioden. Antalet tillkännagivanden var då 282, 405 (folkpartiregeringen) respektive 260. Bortsett från rekordåret 1978/79 skedde således en minskning med ungefär en tredjedel riksmötet 1993/94. Riksmötet 1994/95 var visserligen antalet tillkännagivanden förhållandevis högt (137) med tanke på att det var det första riksmötet under valperioden, men antalet tillkännagivanden sjönk under de två påföljande riksmötena 1995/96 och 1996/97 till 70 respektive 103, vilket var det lägsta antalen tillkännagivanden dithills, för att sista riksmötet före valet 1998 stiga till 116. De två första riksmötena efter valet, 1998/99 och 1999/2000, var antalet tillkännagivanden lågt, 80 respektive 89.

Budgetreformen innebar bl.a. att det infördes en rambeslutsmodell med budgetreglering i två steg med bindande ramar och sammanhållen budget. Antalet anslag minskade också. Riksmötet 2000/01 gjordes en utvärdering av den nya budgetprocessen. Rambeslutsmodellen sades ha lett till förbättrad koordinering i riksdagens budgetarbete. Modellen hade förstärkt en minoritetsregerings möjligheter att få igenom sitt budgetförslag och försvårade för skilda majoriteter att öka anslag utan samtidig finansiering under riksdagsbehandlingen. Det hade under utvärderingsarbetet fångats upp ett missnöje bland riksdagsledamöterna, som hängde samman med svårigheten för utskotten att göra ändringar i anslagen i förhållande till regeringens förslag. Det var enkelt att konstatera att riksdagen gjorde färre ändringar i regeringens budgetförslag i den nya budgetprocessen än den gamla. Huvudförklaringen bedömdes ligga i det förhållandet att regeringen valt att presentera förslag till riksdagen som i förväg förhandlats med ett eller flera av oppositionspartierna. Därmed hade regeringen försäkrat sig om en majoritet i riksdagen för sitt förslag, vilket naturligen innebar att utrymmet för förändringar i praktiken var begränsad. Att antalet beslutade ändringar inte var större än det var berodde enligt utvärderingen på att alternativen inte kunnat samla majoritet i utskotten. Inom riksdagen fanns en uppfattning att innehållet i vår- och budgetpropositionerna inte gick att påverka vid riksdagsbehandlingen. Det avgörande skedet i budgetprocessen ligger de facto utanför riksdagen, eftersom frågorna avgörs i förhandlingar.

Någon slutsats i fråga om budgetreformens inverkan på antalet tillkännagivanden kan inte direkt utläsas av antalet tillkännagivanden i budgetbetänkanden. Före budgetreformen behandlades en stor mängd motioner från allmänna motionstiden i sådana betänkanden även om motionerna ofta inte direkt berörde anslaget. Numera har budgetbetänkandena i stor utsträckning begränsats till att behandla budgetfrågor, vilket gör att betänkandena inte är jämförbara.

Hans Hegeland har i sitt avhandlingsmanus 2006⁵ redovisat att riksdagen 1994/95–2004/05 gjorde 938 tillkännagivanden. Av dessa rörde 109 stycken (12 %) EU. I genomsnitt har 85 tillkännagivanden gjorts per riksmöte, varav 10 stycken om EU. I stort sett hälften av dessa rörde frågor där riksdagen begärt att regeringen skall agera på visst sätt i EU, t.ex. inom ramen för regeringskonferensen 2003/04. Av de 109 EU-tillkännagivandena är 53 stycken (49 %) av denna karaktär. Andra hälften, 56 stycken (51 %) handlar om att regeringen skall hantera en fråga som avgörs på EU-nivå på ett visst sätt i den nationella kontexten, t.ex. besluta om vissa särskilda regler för EU-finansierat stöd. EU nämns i 20 % av alla motioner 1994/95–2004/05. Före medlemskapet var den siffran mellan 7 och 14 %.

Medlemskapet i EU har sålunda gett avtryck i motionerna. Det har dock inom ramen för denna studie inte varit möjligt att dra några slutsatser i fråga om det förhållandet att många frågor avgörs på EU-nivå kan ha minskat antalet tillkännagivanden.

Nedgången i antalet tillkännagivanden under den senaste tioårsperioden tycks i huvudsak kunna förklaras av att regeringen under de två senaste regeringsperioderna lagt fram förslag som varit framförhandlade med samarbetspartierna Vänsterpartiet, Centern, respektive Vänsterpartiet och Miljöpartiet de gröna, men också det förhållandet att de samlade budgetbesluten tycks ha gett sämre möjligheter för samlade reservationer från de riksdagspartier som inte har regeringsställning kan ha påverkat utvecklingen.

Mot bakgrund av att en viss tendens till minskning i antalet tillkännagivanden kan skönjas redan före valet 1994 skulle det dessutom kunna ifrågasättas om inte en bidragande orsak också kunde vara att det uppstått en minskad benägenhet att kompromissa fram ställningstaganden i detaljfrågor.

⁵ Källa: Hegeland, Hans (2006) *Nationell EU-parlamentarism – från utrikespolitik till inrikespolitik?* Avhandlingsmanus, Statsvetenskapliga institutionen, Lunds universitet.